

**Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Закарпатський державний університет
Територіальне відділення Асоціації платників
податків України у Закарпатській області**

Волощук М.Г., Менджул М.В.

ФІНАНСОВЕ ПРАВО

Навчальний посібник

Ужгород
Видавництво Олександри Гаркуші
2 0 1 2

УДК 347.73 (075.8)

ББК Х 302я72

В 68

Навчальний посібник з дисципліни “Фінансове право“ розроблений згідно з вимогами Болонського процесу та відповідає навчальній програмі із зазначеної дисципліни у вищих навчальних закладах. У посібнику висвітлені теми із Загальної та Особливої частини фінансового права, міститься практикум із питаннями для роботи на практичних заняттях, задачами, тестами для самоконтролю знань студентів, а також перелік рекомендованої літератури. Посібник розрахований на викладачів і студентів юридичних та економічних факультетів, працівників податкових органів, практикуючих юристів та економістів.

Рецензенти:

Трачук П.А., к.ю.н., професор, декан юридичного факультету
Закарпатського державного університету

Іванчо В.В., голова Державної податкової служби у Закарпатській області

Бадида М.П., к.е.н., начальник ДПП м. Ужгород

*Рекомендовано до друку рішенням
Вченої ради юридичного факультету
Закарпатського державного університету
від 2 листопада 2011 року, протокол № 3.*

ISBN 978-617-531-043-4

© Волощук М.Г., 2012

© Менджул М.В., 2012

© Видавництво

Олександрі Гаркуші, 2012

ВСТУП

Фінансове право є важливою та водночас складною навчальною дисципліною. Це обумовлюється як значною кількістю законів та інших нормативно-правових актів, що регламентують фінансові правовідносини, так і численними змінами їх положень. Підтвердженням цього є і те, що до Податкового кодексу України, що набрав чинності 1 січня 2011 р., вже внесено ряд суттєвих змін. Безумовно, постійні зміни нормативно-правових актів викликані формуванням сучасних ринкових відносин в Україні, змінами у сфері фінансової діяльності держави, реформуванням та приведенням українського законодавства до європейських стандартів.

Вивчення такої важливої галузі права як фінансове дає можливість студентам – майбутнім юристам – отримати базову підготовку з питань фінансово-правових відносин в державі, сутності фінансово-правових норм та особливостей фінансового законодавства, зокрема бюджетного, податкового, валютного, у сфері банківської діяльності, грошового обігу і розрахунків тощо.

Предметом фінансового права є відносини у сфері фінансової діяльності, тобто відносини з планомірного утворення, розподілу та використання централізованих і децентралізованих фондів коштів державою, органами місцевого самоврядування для реалізації їх завдань і функцій.

Враховуючи складність фінансового права як навчальної дисципліни та нестабільність фінансового законодавства метою вивчення навчальної дисципліни є глибоке засвоєння студентами знань щодо специфіки фінансових відносин та норм, які регулюють ці відносини, а також опанування студентами вміння самостійно аналізувати джерела фінансового права та вміло застосовувати їх на практиці.

У навчальному посібнику висвітлюються теми із Загальної та Особливої частин фінансового права, зокрема: фінансова діяльність держави; предмет, метод, система та джерела фінансового права; фінансово-правові норми та фінансові правовідносини; правові засади

організації фінансового контролю; бюджетне право та бюджетні правовідносини; бюджетна система України; правові основи міжбюджетних відносин; бюджетний процес в Україні; податкова система України; податок на додану вартість; акцизний податок; податок на прибуток; податок на доходи фізичних осіб; місцеві податки і збори; відповідальність за порушення податкового законодавства; правові основи державного кредиту; поняття та принципи бюджетного фінансування; правові основи кошторисно-бюджетного фінансування; правові основи банківської діяльності; правове регулювання грошового обігу і розрахунків; правове регулювання валютного законодавства і валютного контролю тощо.

Курс “Фінансове право“ входить до програм підготовки бакалаврів, спеціалістів і магістрів. Саме тому автори намагалися сформулювати і викласти різноманітний матеріал таким чином, щоб навчальний посібник відповідав вимогам навчальної дисципліни “Фінансове право“ і був корисним для різних категорій читачів – викладачів і студентів юридичних та економічних факультетів, юристів, економістів, податківців.

І. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

ТЕМА 1. Фінансова діяльність держави

1. Поняття та функції фінансів.
2. Поняття і методи фінансової діяльності держави та органів місцевого самоврядування.
3. Фінансова система України.
4. Органи, що здійснюють управління фінансами.

Рекомендована література:

1. Конституція України.
2. Фінансове право (у запитаннях та відповідях) : навч. посіб. / Касьяненко Л. М. [та ін.]; Держ. податкова адмін. України, Нац. ун-т держ. податкової служби України. – Ірпінь: Нац. ун-т ДПС України, 2009. – 298 с.
3. Фінансове право: конспект лекцій / Сергієнко В. В., Попова С. М.; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 343 с.
4. Фінансове право: підручник для студ. вищих навч. закл. / уклад. О. М. Бандурка [та ін.]; відп. ред. О. П. Гетманець. – Х. : Еспада, 2008. – 416 с.
5. Фінансове право: навч. посіб. для студ. ВНЗ / А. Г. Зюнькін; Міжрегіональна академія управління персоналом. – 4-те вид., доп. – К. : Персонал, 2008. – 561 с.
6. Фінансове право України: навч. посібник / В. К. Шкарупа [та ін.]; заг. ред. В. К. Шкарупа, Т. О. Коломоєць; Державний вищий навчальний заклад “Запорізький національний ун-т” МОН України. – К. : Істина, 2007. – 254 с.
7. Фінансове право України: підручник / Г. В. Бех [та ін.]; ред. М. П. Кучерявенко. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 319 с.
8. Фінансове право України: Підручник / Г. В. Бех, О. О. Дмитрик, І. Є. Криницький; За ред. М. П. Кучерявенка. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 320 с.

1. Поняття та функції фінансів.

Забезпечення реалізації внутрішніх і зовнішніх функцій держави неможливо без наявності й використання фінансових ресурсів. На-

явність фінансів об'єктивно пов'язана з потребою вилучення, формування та розподілу державою частини сукупного суспільного продукту. Цим визначено й призначення фінансів – розподіл і перерозподіл сукупного суспільного продукту в грошовій формі.

Особливості фінансів визначаються наступним:

1. Фінанси тісно пов'язані з природою і функціями держави.
2. Фінанси становлять специфічні, однорідні відносини між державою, юридичними й фізичними особами з приводу формування, розподілу та використання централізованих і децентралізованих грошових фондів.
3. Фінанси нерозривно пов'язані з існуванням товарно-грошових відносин.
4. Фінанси пов'язані з розподілом і перерозподілом частини сукупного суспільного продукту.

Сучасна наука визначає фінанси як систему економічних відносин, які виникають у процесі акумуляції, розподілу та використання фондів коштів, необхідних для виконання державою, органами місцевого самоврядування своїх завдань та функцій, забезпечення розширеного відтворення та соціальних потреб.

Сутність фінансів виявляється у тих функціях, які вони виконують у соціально-економічному житті держави, органів місцевого самоврядування. Фінансам властива стимулююча (регулююча), розподільча та контрольна функції.

2. Поняття і методи фінансової діяльності держави та органів місцевого самоврядування.

Фінансова діяльність держави становить діяльність держави щодо формування, розподілу й використання централізованих і децентралізованих грошових фондів із метою забезпечення здійснення функцій держави, завдань соціально-економічного характеру, управління, обороноздатності, діяльності державних органів.

Суттю та метою фінансової діяльності держави, органів місцевого самоврядування є формування їх публічних фондів коштів і проведення необхідних витрат (використання цих публічних фондів) для виконання завдань та функцій держави, місцевого самоврядування.

Фінансову діяльність здійснюють: держава, її державні органи та організації; інші суспільно-територіальні утворення (області, райо-

ни), які беруть участь у формуванні фондів органів місцевого самоврядування та їх органи і організації; муніципальні утворення (міста, селища, села) та їх органи і організації; підприємства, установи, організації.

Фінансову діяльність держави здійснюють різними методами. Методи фінансової діяльності диференціюють залежно від стадії руху грошових фондів:

1. Методи мобілізації грошових ресурсів:

а) метод обов'язкової мобілізації реалізує безумовні імперативні обов'язки, їхнє виконання, гарантії, що забезпечують це виконання. Реалізують його насамперед через форми податкових платежів, інших безумовних і обов'язкових зборів.

б) метод добровільної мобілізації припускає переважно диспозитивні засоби забезпечення фінансових надходжень, механізми кредитування (внески населення, придбання державних цінних паперів, лотерейних білетів тощо).

2. Методи розподілу грошових ресурсів:

а) метод фінансування становить цільову, планову, безоплатну й безповоротну передачу державних коштів із бюджетів на визначені цілі, завдання, реалізацію державних функцій;

б) метод кредитування означає цільову, відплатну, термінову й поворотну передачу коштів, здійснювану на платній основі.

3. Методи використання грошових ресурсів:

а) залежно від спрямованості видатків:

- пооб'єктний – припускає спрямування грошових ресурсів на фінансування певних об'єктів (майнових комплексів тощо);

- посуб'єктний – виділення й передача коштів окремим суб'єктам (конкретним розпорядникам чи одержувачам бюджетних коштів – окремим особам, категоріям осіб або регіонам);

б) залежно від форми надходження грошових ресурсів:

- безготівкові грошові перерахування, розрахунки;

- готівкові кошти.

3. Фінансова система країни.

Сукупність взаємозалежних, взаємодіючих фінансових інститутів становить фінансову систему держави. Фінансову систему часто характеризують за двома аспектами:

а) як сукупність фінансових інститутів (ланок), які сприяють утворенню, розподілу та використанню відповідних фондів коштів;

б) як сукупність державних органів і установ, які здійснюють фінансову діяльність.

Фінансова система як сукупність фінансових інститутів (однорідних, відносно відокремлених груп економічних відносин, взаємопов'язаних за формами і методами утворення, розподілу та використання фондів коштів) складається з таких ланок:

- бюджетна система;
- державні цільові позабюджетні фонди;
- фінанси підприємств, установ, організацій;
- фінанси обов'язкового державного страхування;
- кредит (державний, місцевий і банківський).

Фінансова система у другому аспекті – це сукупність органів управління державними та місцевими фінансами. Вона включає такі органи: Міністерство фінансів України; Міністерство фінансів Автономної Республіки Крим; фінансові управління та відділи місцевих державних адміністрацій; органи Державної казначейської служби; Національний банк України та його територіальні управління; органи податкової та митної служби (Державна податкова служба України та її регіональні органи, Державна митна служба України та її регіональні органи); Державна комісія з питань регулювання ринків фінансових послуг України; органи управління державних цільових фондів (Пенсійного фонду України, Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття) тощо.

4. Органи, що здійснюють управління фінансами.

Державну політику в фінансовій сфері здійснює Верховна Рада України, що затверджує загальнодержавні програми, Державний бюджет, здійснює контроль за використанням Державного бюджету України, приймає рішення щодо звіту про його виконання.

Органи виконавчої влади, що здійснюють управління фінансами, поділяють на:

- органи управління загальної компетенції (Кабінет Міністрів України, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування);

- органи управління спеціальної (галузевої, міжгалузевої) компетенції, що включають дві підгрупи:

а) органи, що здійснюють фінансову діяльність поряд зі своїми основними функціями (міністерства, відомства, за винятком Міністерства фінансів України);

б) органи, для яких фінансова діяльність є основною (Міністерство фінансів, Державна податкова служба України та ін.).

ТЕМА 2. Поняття, предмет, метод та система фінансового права

1. Поняття, предмет та метод фінансового права.
2. Система фінансового права.
3. Джерела фінансового права.

Рекомендована література:

1. Фінансове право (у запитаннях та відповідях): навч. посіб. / Касьяненко Л. М. [та ін.]; Держ. податкова адмін. України, Нац. ун-т держ. податкової служби України. – Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2009. – 298 с.

2. Фінансове право : конспект лекцій / Сергієнко В. В., Попова С. М.; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 343 с.

3. Фінансове право: підручник для студ. вищих навч. закл. / уклад. О. М. Бандурка [та ін.]; відп. ред. О. П. Гетманець. – Х. : Еспада, 2008. – 416 с.

4. Фінансове право : навч. посіб. для студ. ВНЗ / А. Г. Зюнькін; Міжрегіональна академія управління персоналом. – 4-те вид., доп. – К. : Персонал, 2008. – 561 с.

5. Фінансове право України: навч. посібник / В. К. Шкарупа [та ін.]; заг. ред. В. К. Шкарупа, Т. О. Коломоєць; Державний вищий навчальний заклад “Запорізький національний ун-т” МОН України. – К. : Істина, 2007. – 254 с.

6. Фінансове право України: підручник / Г. В. Бех [та ін.]; ред. М. П. Кучерявенко. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 319 с.

7. Фінансове право України: Підручник / Г. В. Бех, О. О. Дмитрик, І. Є. Криницький; За ред. М. П. Кучерявенка. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 320 с.

8. Ковальчук А. Т. Фінансове право України в ринкових умовах: проблеми формування, розвитку, застосування : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Ковальчук Андрій Трохимович; Інститут законодавства Верховної Ради України. – К., 2009. – 39 с.

9. Ямненко Т. М. Фінансове право: галузь права, навчальна дисципліна і наука: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Ямненко Тетяна Михайлівна; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2004. – 19 с.

1. Поняття, предмет та метод фінансового права.

Фінансове право як галузь права – це система правових норм, які регулюють суспільні відносини, що виникають в процесі утворення, розподілу та використання централізованих і децентралізованих фондів коштів держави, органів місцевого самоврядування, необхідних для реалізації їх завдань та функцій.

Предметом фінансового права є суспільні відносини в сфері фінансової діяльності, тобто відносини з планомірного утворення, розподілу та використання централізованих і децентралізованих фондів коштів державою, органами місцевого самоврядування для реалізації їх завдань і функцій.

Фінансове право використовує такі юридичні можливості впливу на суспільні відносини як припис, заборона та дозвіл. Основним методом фінансово-правового регулювання є імперативний. Цей метод виявляється у владних приписах, наказах одним суб'єктам із боку інших, що представляють державу, органи самоврядування. Може скластися враження, що цей метод цілком повторює метод регулювання адміністративно-правових відносин, що також має владний, імперативний характер. Однак метод фінансового права відрізняється певною галузевою специфікою, зокрема:

- на відміну від адміністративно-правового методу, він не ґрунтується на вертикальній субординації, співвідпорядкованості суб'єктів, оскільки владні вказівки виходять від фінансових органів, з якими інші суб'єкти відносин не перебувають у адміністративній залежності;

- основна маса владних розпоряджень виходить від органів,

спеціально створених державою для фінансової діяльності;

- метод фінансового права не допускає повного підпорядкування й залежності одного суб'єкта від іншого;

- фінансово-правовий метод регулювання допускає твердий ступінь імперативності на всіх рівнях законодавчого регулювання й не змінюється, не знижується залежно від типу законодавчого акта (від закону до підзаконного нормативно-правового акта);

- специфічний об'єкт правового регулювання.

2. Система фінансового права.

Структурними елементами системи фінансового права є: фінансово-правові норми, інститути та підгалузі.

Норми фінансового права обумовлені публічною, тобто визначальною для країни діяльністю, а саме діяльністю з формування грошових фондів для загальнодержавних потреб, для утримання державних органів і їхнього матеріально-фінансового забезпечення.

Юридичні норми утворюють галузь права не безпосередньо, а через інститути. Формування галузі може охоплювати кілька ступенів (інститут – складний інститут – підгалузь – галузь). Наприклад, податкове право займає чітко визначене положення. З одного боку, до нього належать інститути більш вузької групи відносин (інститут місцевих податків і зборів, оподаткування юридичних осіб тощо), з іншого боку, податкове право є одним із елементів, що утворюють цілісну галузь фінансового права.

В системі фінансового права виділяють загальну та особливу частини. Загальна частина акумулює інститути, що закріплюють загальні підходи до регулювання фінансової системи, які стосуються всіх норм Особливої частини. До Загальної частини належать фінансово-правові норми, що закріплюють основні принципи, форми й методи фінансової діяльності; поняття й функції фінансів; систему фінансових органів, їхні повноваження; правове положення інших суб'єктів фінансового права; загальні положення організації фінансового контролю.

Особливу частину становлять фінансово-правові норми, що регулюють відносини в сфері бюджетної системи; державних доходів і витрат; обов'язкового державного страхування; кредитування; публічного регулювання банківської діяльності; валютного регулювання.

3. Джерела фінансового права.

Джерела фінансового права – це правові акти представницьких, виконавчих органів державної влади, органів місцевого самоврядування, що містять фінансово-правові норми.

Конституція України містить норми, що становлять основу фінансового законодавства. Так, відповідно до ст. 67 Конституції України *кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом. Усі громадяни щорічно подають до податкових інспекцій за місцем проживання декларації про свій майновий стан та доходи за минулий рік у порядку, встановленому законом.* Стаття 92 Конституції України чітко встановлює, що виключно законами України визначаються: *“... правові засади і гарантії підприємництва; правила конкуренції та норми антимонопольного регулювання; засади зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної діяльності, митної справи; ... Виключно законами України встановлюються: Державний бюджет України і бюджетна система України; система оподаткування, податки і збори; засади створення і функціонування фінансового, грошового, кредитного та інвестиційного ринків; статус національної валюти, а також статус іноземних валют на території України; порядок утворення і погашення державного внутрішнього і зовнішнього боргу; порядок випуску та обігу державних цінних паперів, їх види і типи...”*. Більше того, Конституція визначає повноваження центральних органів влади, в тому числі в сфері фінансів.

Основою серед нормативно-правових актів, що регулюють фінансові правовідносини, безсумнівно, є кодекси та закони. Серед них: Податковий кодекс України, Бюджетний кодекс України, Закон України “Про банки і банківську діяльність”, Закон України “Про державну податкову службу в Україні” тощо. Варто вказати на ряд Декретів КМУ, що залишаються чинними, наприклад “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” від 19 лютого 1993 року.

Важливе місце займають Рішення Конституційного Суду України, наприклад рішення КСУ у справі за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 14, 24, 64, пунктів 7-13 розділу VII “Прикінцеві положення” Закону України “Про Державний бюджет України на 2010 рік” (справа № 1-47/2010 від 30 листопада 2010 року).

Нормативно-правові акти КМУ, інших державних та місцевих органів видаються з метою конкретизації та деталізації законів України. Наприклад, з метою реалізації Бюджетного кодексу України було прийнято велику кількість постанов КМУ, зокрема: “Про затвердження Порядку зупинення операцій з бюджетними коштами“ від 19 січня 2011 р. № 21; “Про затвердження Порядку здійснення місцевих заборозичень“ від 16 лютого 2011 р. № 110; “Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту Державного бюджету“ від 26 квітня 2003 р. № 621 (останні зміни від 29.06.2011); “Про затвердження Порядку надання Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевим державним адміністраціям і виконавчим органам відповідних місцевих рад середньострокових позик та їх погашення“ від 29 грудня 2010 р. № 1203 тощо.

ТЕМА 3. Фінансово-правові норми та фінансові правовідносини

1. Поняття, особливості та види фінансово-правових норм.
2. Фінансово-правові відносини їх зміст та особливості.
3. Виникнення, зміна та припинення фінансових правовідносин.

Рекомендована література:

1. Семчик О. Держава як деліктоздатний суб’єкт фінансового права // Право України. – 2008. – № 12. – С. 81-88.
2. Фінансове право (у запитаннях та відповідях) : навч. посіб. / Касьяненко Л. М. [та ін.]; Держ. податкова адмін. України, Нац. ун-т держ. податкової служби України. – Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2009. – 298 с.
3. Фінансове право : конспект лекцій / Сергієнко В. В., Попова С. М.; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 343 с.
4. Фінансове право : підручник для студ. вищих навч. закл. / уклад. О. М. Бандурка [та ін.]; відп. ред. О. П. Гетманець. – Х. : Еспада, 2008. – 416 с.
5. Фінансове право : навч. посіб. для студ. ВНЗ / А. Г. Зюнькін; Міжрегіональна академія управління персоналом. – 4-те вид., доп. – К. : Персонал, 2008. – 561 с.
6. Фінансове право України : навч. посібник / В. К. Шкарупа [та ін.]; заг. ред. В. К. Шкарупа, Т. О. Коломоець; Державний вищий на-

вчальний заклад “Запорізький національний ун-т“ МОН України. – К. : Істина, 2007. – 254 с.

7. Фінансове право України : підручник / Г. В. Бех [та ін.]; ред. М. П. Кучерявенко. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 319 с.

8. Фінансове право України: Підручник / Г. В. Бех, О. О. Дмитрик, І.Є. Криницький; За ред. М. П. Кучерявенка. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 320 с.

9. Ямненко Т. М. Фінансове право: галузь права, навчальна дисципліна і наука: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Т. М. Ямненко; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2004. – 19 с.

1. Поняття, особливості та види фінансово-правових норм.

Фінансове право як галузь права становить складну систему, вихідним, первинним елементом якої є фінансово-правові норми. Саме фінансово-правові норми регулюють відносини, що виникають, змінюються й припиняються в процесі мобілізації, розподілу та використання централізованих і децентралізованих фондів фінансових ресурсів.

Норми фінансового права, як і будь-якої іншої галузі права, є **загальнообов'язковими правилами поведінки суб'єктів суспільних відносин**, що встановлені державою та забезпечені її примусовою силою, тому їм властиві загальні риси правової норми, а саме: вони є правилом поведінки суб'єктів, владним приписом держави, мають регулятивний, формально визначений і загальнообов'язковий характер. Але при цьому вони мають і особливості, притаманні виключно цій галузі права, зумовлені специфікою предмета правового регулювання: їхнім змістом є правила поведінки учасників особливого виду суспільних зв'язків саме в процесі фінансової діяльності держави. Ці правила виявляються в наданні суб'єктам таких відносин суб'єктивних юридичних прав і обов'язків, здійснення яких забезпечує планомірну мобілізацію, розподіл і витрачання централізованих і децентралізованих фондів фінансових ресурсів відповідно до потреб та інтересів держави й суспільства.

Саме те, що фінансово-правові норми регулюють відносини в галузі фінансової діяльності держави й виступають засобом реалізації публічних інтересів, надає їм **імперативного характеру**.

Залежно від змісту, фінансово-правові норми поділяють на:

- матеріальні – такі, що закріплюють види й обсяг доходів і видатків відповідних фондів. Ці норми визначають матеріальний зміст юридичних прав і обов'язків учасників фінансових правовідносин;

- процесуальні – такі, що закріплюють порядок (процедуру) дій у процесі мобілізації, розподілу й витрачання фондів коштів.

Таким чином, **фінансово-правові норми** – це встановлені державою та забезпечені її примусовою силою загальнообов'язкові правила поведінки суб'єктів суспільних відносин, що виникають в процесі мобілізації, розподілу й витрачання централізованих і децентралізованих фондів коштів, встановлюють права та обов'язки їх учасників і мають імперативний характер.

2. Фінансово-правові відносини: поняття, особливості, порядок виникнення, зміни та припинення.

Фінансові правовідносини є юридичною формою вираження й закріплення фінансових (економічних) відносин, що можуть існувати лише в правовій формі. **Фінансовим правовідносинам (як і будь-яким правовідносинам) притаманні загальні ознаки:** вони виникають на основі норм фінансового права, що закріплюють ту модель поведінки для сторін правовідносин, яку згодом буде реалізовано в фінансових правовідносинах; характеризуються наявністю у сторін суб'єктивних юридичних прав і обов'язків.

Крім того, фінансові правовідносини мають особливості, зумовлені специфікою предмета й методу фінансового права. По-перше, фінансові правовідносини становлять юридичну форму виразу та закріплення фінансових відносин, які в свою чергу є формою відповідних економічних відносин. По-друге, причиною, першоосновою виникнення, зміни й припинення фінансових правовідносин є фінансова діяльність держави, яка являє собою планомірний процес мобілізації, розподілу й використання централізованих і децентралізованих фондів коштів з метою виконання державою завдань і функцій. По-третє, фінансові правовідносини мають майновий характер. По-четверте, однією зі сторін фінансових правовідносин завжди виступає держава в особі вповноваженого державного органу (органу місцевого самоврядування). По-п'яте, фінансові правовідносини виникають, зміню-

ються й припиняються завжди на підставі закону (фінансово-правового акта), а не за волевиявленням сторін.

Визначення фінансових правовідносин як таких, що мають майновий і державно-владний характер, дозволяє охарактеризувати їх як владно-майнові та відокремити від цивільних правовідносин і адміністративних правовідносин.

Отже, **фінансові правовідносини** можна визначити як урегульовані нормами фінансового права економічні відносини, що виникають, змінюються та припиняються в процесі мобілізації, розподілу й використання централізованих і децентралізованих фондів фінансових ресурсів і мають державно-владний і майновий характер.

Фінансові правовідносини, як і будь-які інші правовідносини, мають свою структуру, елементами якої є: 1) суб'єкти, тобто учасники правовідносин; 2) об'єкт; 3) юридичний і фактичний зміст.

З огляду на особливості та зміст, фінансові правовідносини дуже різноманітні. Так, їх можна класифікувати залежно від: структури фінансової системи держави; інститутів фінансового права; об'єкта правовідносин; тривалості їхнього існування (дії); характеру фінансово-правових норм, що лежать у їх основі; цільового призначення; способів державного захисту тощо.

ТЕМА 4. Правове регулювання фінансового контролю

1. Поняття фінансового контролю.
2. Види та методи фінансового контролю.
3. Органи фінансового контролю в Україні.

Рекомендована література:

1. Закон України “Про Кабінет Міністрів України” від 7 жовтня 2010 року.

2. Закон України “Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні” від 26 січня 1993 року.

3. Закон України “Про Рахункову палату” від 11 липня 1996 року.

4. Алексеєнко О. В. Фінансовий контроль у Збройних Силах України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Алексеєнко Олександр Володимирович; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2010. – 20 с.

5. Грицюк І. В. Фінансовий контроль формування та використання коштів місцевих бюджетів : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Грицюк Ілля Васильович; Львів. держ. фін. акад. – Л., 2010. – 20 с.

6. Дмитренко Г. В. Фінансовий контроль в Україні: проблеми і шляхи розвитку : монографія / Геннадій Дмитренко. – К. : [К.І.С.], 2010. – 373 с.
7. Жовніренко О. В. Фінансовий контроль діяльності сільськогосподарських підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / Жовніренко О. В.; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – К., 2011. – 20 с.
8. Мних Є. В. Фінансовий контроль бюджетних ресурсів: монографія / Є. В. Мних [та ін.]; заг. ред. Є. В. Мних. – К. : Київський національний торгово-економічний університет, 2008. – 186 с
9. Разумцев В. В. Фінансовий контроль цільового використання бюджетних коштів підприємствами вугільної галузі : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.08 / Володимир Володимирович Разумцев; Донецький національний ун-т. – Донецьк, 2009. – 20 с.
10. Хомутенко А.В. Фінансовий контроль небанківських неприбуткових фінансових установ України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Алла Віталіївна Хомутенко; Одес. держ. екон. ун-т. – Одеса, 2010. – 20 с.
11. Фінансове право (у запитаннях та відповідях): навч. посіб. / Касьяненко Л. М. [та ін.]; Держ. податкова адмін. України, Нац. ун-т держ. податкової служби України. – Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2009. – 298 с.
12. Фінансове право : конспект лекцій / Сергієнко В. В., Попова С. М.; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 343 с.
13. Фінансове право : підручник для студ. вищих навч. закл. / уклад. О. М. Бандурка [та ін.]; відп. ред. О. П. Гетманець. – Х. : Еспада, 2008. – 416 с.
14. Фінансове право : навч. посіб. для студ. ВНЗ / А. Г. Зюнькін; Міжрегіональна академія управління персоналом. – 4-те вид., доп. – К. : Персонал, 2008. – 561 с.
15. Фінансовий контроль : навч. посібник для дистанц. навч.: для студ. вищих навч. закл. / А. М. Стовбчатий; Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини “Україна“. – К. : Університет “Україна“, 2007. – 420 с.
16. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / М. Т. Білуха, Т. В. Микитенко. – К. : Українська академія оригінальних ідей, 2005. – 888 с.
17. Фінансовий контроль: теорія та методологія : монографія / Л. В. Дікань [та ін.]; Харківський національний економічний ун-т. – Х. : ХНЕУ, 2009. – 92 с.

18. Фінансовий контроль цільового використання бюджетних коштів : монографія / Л. А. Костирко [та ін.]; Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. – Луганськ : [Вид-во СНУ ім. В. Даля], 2009. – 292 с.

19. Чуніхіна Л. Щодо походження поняття “первинний фінансовий моніторинг” / Л. Чуніхіна // Право України.- 2008.- № 5. – С. 48-51.

1. Поняття фінансового контролю.

Однією з найважливіших функцій державного управління є контрольна діяльність, і зокрема, фінансовий контроль.

Фінансовому контролю притаманні риси, що взагалі належать контрольній діяльності як такій, а саме: оперативність; цілеспрямованість; безпосередність; обґрунтованість; дієвість.

Сутність фінансового контролю розкривається в основних завданнях, поставлених перед ним, а саме:

- перевірка своєчасності й повноти виконання контрольованими суб'єктами фінансових зобов'язань перед державою та органами місцевого самоврядування;
- перевірка виконання органами державної влади й місцевого самоврядування покладених на них функцій з формування, розподілу й використання грошових фондів;
- перевірка дотримання правильності здійснення фінансових операцій, схоронності коштів і матеріальних засобів;
- перевірка правильності й ефективності використання публічних грошових фондів;
- виявлення й усунення порушень фінансової дисципліни;
- попередження порушень законності в сфері фінансової діяльності, забезпечення відшкодування матеріальних збитків, виявлення винних осіб і притягнення їх до відповідальності;
- виявлення внутрішніх резервів виробництва – підвищення його ефективності, найощадливішого використання матеріальних і грошових ресурсів.

Отже, під **фінансовим контролем** слід розуміти особливу сферу державного контролю, що становить собою діяльність фінансових органів з виявлення порушень законності, фінансової дисципліни й доцільності під час формування, розподілу й використання державних і муніципальних грошових фондів.

2. Види та методи фінансового контролю.

Фінансовий контроль можна класифікувати залежно від:

1. Часу проведення:
 - а) попередній;
 - б) поточний (оперативний);
 - в) наступний.
2. Суб'єкта, що здійснює контроль:
 - а) державний;
 - б) муніципальний (місцевий);
 - в) суспільний (громадський);
 - г) аудиторський (незалежний);
 - д) внутрішньогосподарський.
3. Сфери фінансової діяльності:
 - а) бюджетний контроль;
 - б) податковий контроль;
 - в) валютний контроль;
 - г) банківський контроль;
 - д) страховий контроль.
4. Джерела інформації:
 - а) фактичний;
 - б) документальний.
5. Періодичності (частоти) проведення:
 - а) постійний фінансовий контроль (щоденний);
 - б) систематичний фінансовий контроль;
 - в) епізодичний фінансовий контроль (найчастіше цей вид контролю має разовий характер).
6. Форми проведення:
 - а) обов'язковий (зовнішній);
 - б) ініціативний (внутрішній).

Метод фінансового контролю можна визначити як сукупність способів, засобів і прийомів для здійснення контрольних функцій.

Серед основних методів фінансового контролю можна виділити: спостереження, обстеження, облік, аналіз, перевірку й ревізію.

3. Органи фінансового контролю в Україні.

Для здійснення фінансового контролю задіяно цілу систему органів, наділених відповідною компетенцією. Відповідно до ст. 85 Конституції України Верховна Рада України здійснює фінансовий конт-

роль під час затвердження Державного бюджету й внесення змін у нього, під час його виконання, ухвалення рішення за звітом про його виконання. Дуже важливий також парламентський контроль за використанням Україною кредитів, отриманих від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій і не передбачених Державним бюджетом України. Контроль за використанням коштів Державного бюджету України від імені Верховної Ради України здійснює Рахункова палата. Її діяльність регулює Закон України “Про Рахункову палату” від 11 липня 1996 року.

Місце Президента України в здійсненні фінансового контролю визначено його статусом глави держави. Наприклад, Президент має право вето щодо прийнятих Верховною Радою законів із поверненням їх на повторний розгляд.

Кабінет Міністрів України як вищий орган виконавчої влади щоденно керує державними фінансами й паралельно здійснює загальний фінансовий контроль. Кабінет Міністрів розробляє та здійснює загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального й культурного розвитку країни; розробляє проект закону про Державний бюджет України й забезпечує його виконання після затвердження, подає у Верховну Раду звіт про виконання держбюджету; здійснює та координує роботу міністерств, інших органів виконавчої влади; забезпечує проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики.

Міністерство фінансів України є центральним спеціалізованим органом державної виконавчої влади з керування й контролю за фінансами. Воно здійснює контроль за складанням проекту й виконанням державного бюджету, за дотриманням банками правил касового виконання держбюджету щодо доходів, координує відомчий фінансовий контроль. У системі Міністерства фінансів діють такі спеціальні контрольні служби, як Державна казначейська служба України та Державна фінансова інспекція України, що замінила Головне контрольно-ревізійне управління. Функції контролю виконують також Державна податкова та митна служби.

II. ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

ТЕМА 1. Бюджетне право та бюджетні правовідносини

1. Поняття бюджету та його значення для функціонування держави і місцевих органів влади.
2. Поняття бюджетного права та бюджетних правовідносин.

Рекомендована література:

1. Конституція України.
2. Бюджетний Кодекс України від 8 липня 2010 року.
3. Бабін Ігор Іванович. Бюджетне право України : навч. посіб. / Ігор Бабін; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2010. – 296 с.
4. Бандурка О. М. Бюджетне право України : підруч. для вищих навч. закл. МВС України / О. М. Бандурка, О. П. Гетьманець; Національний ун-т внутрішніх справ. – Х. : Видавництво Національного університету внутрішніх справ, 2003. – 152 с.
5. Бюджетний кодекс України : наук.-практ. комент. : станом на 1 берез. 2011 р. / [Л. К. Воронова та ін.]; за ред. д-ра юрид. наук, проф. Л. К. Воронової, д-ра юрид. наук, проф. М. П. Кучерявенка; Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування НАПрН України. – Х. : Право, 2011. – 606 с.
6. Горун О. В. Бюджетні права України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Горун Ольга Віталіївна; Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 1998. – 22 с.
7. Єпіфанов А. О. Бюджет України: монографія : у 2 кн. / А. О. Єпіфанов, І. І. Д'яконова, І. В. Сало. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ“, 2010. – Кн. 1 : Бюджет – головна ланка фінансів держави. – 2010. – 201 с.
8. Закревський А., Кравченко Л. До питання про правову природу Закону про Державний бюджет. / Закревський А., Кравченко Л. // Право України.- 2008.- № 3. – С. 44-46.
9. Монаєнко А. О. Бюджетне право України : навч. посіб. / А. О. Монаєнко; Класичний приватний ун-т. – Запоріжжя : КПУ, 2009. – 400 с.
10. Чернадчук В. Д. Бюджетні правовідносини в Україні: поняття, класифікація та особливості структури : монографія / В. Д. Чернадчук. – Суми : Університетська книга, 2011. – 171 с.

1. Поняття бюджету та його значення для функціонування держави і місцевих органів влади.

Об'єктивною необхідністю функціонування будь-якої держави є існування в ній бюджету як розпису доходів та видатків, в якому відображається соціально-економічна, політична природа держави, зміст її діяльності.

Поняття бюджету можна розглядати у трьох аспектах: економічному, матеріальному та правовому.

Поняття бюджету як правової категорії визначає Бюджетний кодекс України в ст. 2 як план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду.

За Бюджетним кодексом в Україні існують такі бюджети:

а) Державний бюджет України, правовою формою якого є закон, що розробляється і затверджується Верховною Радою України;

б) місцеві бюджети, правовою формою яких є правові акти, що розробляються і затверджуються представницькими органами АРК та органами місцевого самоврядування.

Для правової характеристики бюджету важливо знати основні **принципи формування бюджету** – керівні положення, які визначають його сутність. До них належать: 1) принцип єдності бюджету; 2) принцип повноти; 3) принцип періодичності або плановості; 4) принцип збалансованості або рівноваги; 5) принцип обґрунтованості; 6) принцип цільового використання бюджетних коштів; 7) принцип публічності та прозорості; 8) принцип гласності; 9) принцип спеціалізації показників бюджетів; 10) принцип відповідальності (кожен учасник бюджетного процесу несе відповідальність за свої дії або бездіяльність на кожній стадії бюджетного процесу).

Сутність бюджету та його призначення виявляється у функціях, до яких фахівці відносять такі: розподільна; контрольна; соціальна.

2. Поняття бюджетного права та бюджетних правовідносин.

Бюджетне право України як підгалузь фінансового права – це сукупність фінансово-правових норм, які регулюють відносини у сфері бюджетної діяльності. Його предметом є внутрішньодержавні відно-

сини, які виникають, змінюються або припиняються у зв'язку з утворенням, розподілом і використанням коштів державного і місцевого бюджетів.

Систему бюджетно-правових відносин складають суспільні відносини, які виникають, змінюються або припиняються при:

- встановленні бюджетної системи і бюджетного устрою України;
- розподілі доходів і видатків між окремими видами бюджетів;
- складанні, розгляді, затвердженні, виконанні бюджетів та розгляді звітів про їх виконання, а також при здійсненні контролю за виконанням бюджетів.

Бюджетні правовідносини є різновидом фінансових, а тому їм властиві ознаки останніх, а саме: виникають, змінюються та припиняються у сфері фінансової діяльності держави, органів місцевого самоврядування; є публічно-правовими; характеризуються особливим колом суб'єктів; мають державно-владний та майновий характер.

Водночас бюджетні правовідносини характеризуються такими особливостями:

- є внутрішньодержавними, тобто існують усередині держави;
- в них бере участь більш вузьке коло суб'єктів, ніж в інших фінансових правовідносинах, – їх учасники повинні брати участь хоча б у одній зі стадій бюджетного процесу. Не можуть бути суб'єктами бюджетних правовідносин підприємства й організації недержавної (немуніципальної) форми власності, окремі громадяни;
- стосуються розподілу бюджетних ресурсів, які надходять до бюджетної системи, і реалізації цього розподілу за двома напрямками: предметним (за сферами діяльності держави, органів місцевого самоврядування та їх функціями) і структурним (за ланками бюджетної системи);
- носять періодичний характер (стосується тих правовідносин, в яких реалізуються строкові (періодичні) норми, і які діють протягом бюджетного періоду);
- права та обов'язки учасників бюджетного процесу детально регламентовані з метою ефективного, цільового та економного витрачання фінансових ресурсів, забезпечення їх постійного і планового надходження до бюджету певного рівня.

ТЕМА 2. Бюджетна система України

1. Бюджетний устрій і бюджетна система України.
2. Принципи побудови бюджетної системи.
3. Структура бюджетів.

Рекомендована література:

1. Конституція України.
2. Бюджетний Кодекс України від 8 липня 2010 року.
3. Бабін Ігор Іванович. Бюджетне право України : навч. посіб. / Ігор Бабін; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2010. – 296 с.
4. Бюджетний кодекс України : наук.-практ. комент. : станом на 1 берез. 2011 р. / [Л. К. Воронова та ін.]; за ред. д-ра юрид. наук, проф. Л. К. Воронової, д-ра юрид. наук, проф. М. П. Кучерявенка; Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування НАПрН України. – Х. : Право, 2011. – 606 с.
5. Бюджетна система України та Євросоюзу : монографія / С. О. Булгакова [та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук., проф., акад. НАПН України А. А. Мазаракі; Київ. нац. торг.- екон. ун-т. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 396 с.
6. Бюджетні організації: збірник систематизованого законодавства / уклад. Я. Клищенко. – Х. : Фактор, 2009. – 707 с.
7. Бюджетная система России : учебник для студ. вузов, обуч. по экон. спец. / Г. Б. Поляк [и др.]; ред. Г. Б. Поляк. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 1999. – 550 с.
8. Дроздовська О. С. Бюджетний устрій держави та особливості його формування в Україні : автореф. дис ... канд. екон. наук: 08.04.01 / Ольга Степанівна Дроздовська; Науково-дослідний фінансовий ін-т при Міністерстві фінансів України. – К., 2005. – 19 с.
9. Загорський В. С. Бюджетна система та оподаткування в Україні: проблеми розвитку : монографія / В. С. Загорський; Національна академія держ. управління при Президентові України, Львівський регіональний ін-т держ. управління. – Х. : ІНЖЕК, 2008. – 285 с.
10. Монаснко А. О. Бюджетне право України : навч. посіб. / А. О. Монаснко; Класичний приватний ун-т. – Запоріжжя : КПУ, 2009. – 400 с.
11. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України : навч. посіб. / Ю. В. Пасічник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 670 с.

12. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України та зарубіжних країн : навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Ю. В. Пасічник. – К. : Знання-Прес, 2002. – 495 с.

13. Перошук З. Економічно невиправдані надходження місцевих податків та зборів – основна організаційно-правова причина незабезпеченості місцевих бюджетів власними доходами. / З. Перошук // Право України. – 2008. – № 6. – С. 83-85.

14. Шевелева Н. А. Бюджетная система России : опыт и перспективы правового регулирования в период социально-экономических реформ / Н. А. Шевелева. – СПб. : Издательский дом Санкт-Петербургского государственного университета, 2004. – 279 с.

15. Чугунов І. Я. Бюджетна система як інструмент регулювання економічного розвитку : автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.04.01 / Чугунов Ігор Якович; НАН України, Інститут економічного прогнозування. – К., 2003. – 37 с.

16. Фещенко Л. В. Бюджетна система України : навч. посібник / Л. В. Фещенко [та ін.]; Харківський національний економічний ун-т. – Х. : ІНЖЕК, 2007. – 292 с

17. Чала Н. Д. Бюджетна система : навч. посіб. / Н. Д. Чала, Л. В. Лазаренко. – К. : Знання, 2010. – 223 с.

1. Бюджетний устрій України і бюджетна система.

У фінансово-правовій літературі під **бюджетною системою** мають на увазі засновану на економічних відносинах, врегульованих правовими нормами, сукупність видів бюджетів, які існують на території держави.

Відповідно до ст. 2 Бюджетного кодексу України бюджетна система України – це сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіального устрою і врегульована нормами права.

Бюджетна система України є дворівневою і складається з Державного бюджету та місцевих бюджетів (ст. 5 Бюджетного кодексу України).

Місцевими бюджетами визнаються: бюджет АРК; обласні бюджети; районні бюджети; бюджети місцевого самоврядування. До бюджетів місцевого самоврядування належать бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах).

Від поняття “бюджетна система” слід відмежовувати інше поняття – “бюджетний устрій”. Бюджетна система відображає тільки загальну

структуру бюджетів в Україні, а бюджетний устрій – це організація і принципи побудови бюджетної системи, її структури, взаємозв'язок між окремими ланками бюджетної системи.

Отже, **бюджетний устрій** – більш широке поняття, яке охоплює бюджетну систему, взаємозв'язок між бюджетами і принципи їх функціонування.

Бюджети, які діють на певних територіях, об'єднуються у зведені бюджети. Відповідно до ст. 6 БК **зведений бюджет** є сукупністю показників бюджетів, що використовуються для аналізу і прогнозування економічного і соціального розвитку держави.

Виділяють зведений бюджет України; зведений бюджет АРК; зведений бюджет області; зведений бюджет району; зведений бюджет міста з районним поділом.

2.Принципи побудови бюджетної системи.

Бюджетна система України ґрунтується на таких принципах:

1) **принцип єдності бюджетної системи України** – єдність бюджетної системи України забезпечується єдиною правовою базою, єдиною грошовою системою, єдиним регулюванням бюджетних відносин, єдиною бюджетною класифікацією, єдністю порядку виконання бюджетів та ведення бухгалтерського обліку і звітності;

2) **принцип збалансованості** – повноваження на здійснення витрат бюджету мають відповідати обсягу надходжень бюджету на відповідний бюджетний період;

3) **принцип самостійності** – Державний бюджет України та місцеві бюджети є самостійними. Держава коштами державного бюджету не несе відповідальності за бюджетні зобов'язання органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування. Органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування коштами відповідних місцевих бюджетів не несуть відповідальності за бюджетні зобов'язання одне одного, а також за бюджетні зобов'язання держави. Самостійність бюджетів забезпечується закріпленням за ними відповідних джерел доходів бюджету, правом відповідних органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування визначати напрями використання бюджетних коштів відповідно до законодавства України, правом Верховної Ради Автономної Республіки Крим

та відповідних місцевих рад самостійно і незалежно одне від одного розглядати та затверджувати відповідні місцеві бюджети;

4) **принцип повноти** – до складу бюджетів підлягають включенню всі надходження бюджетів та витрати бюджетів, що здійснюються відповідно до нормативно-правових актів органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування;

5) **принцип обґрунтованості** – бюджет формується на реалістичних макропоказниках економічного і соціального розвитку України та розрахунках надходжень бюджету і витрат бюджету, що здійснюються відповідно до затверджених методик та правил;

6) **принцип ефективності та результативності** – при складанні та виконанні бюджетів усі учасники бюджетного процесу мають прагнути досягнення цілей, запланованих на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку економіки, шляхом забезпечення якісного надання послуг, гарантованих державою, Автономною Республікою Крим, місцевим самоврядуванням (далі – гарантовані послуги), при залученні мінімального обсягу бюджетних коштів та досягнення максимального результату при використанні визначеного бюджетом обсягу коштів;

7) **принцип субсидіарності** – розподіл видів видатків між державним бюджетом та місцевими бюджетами, а також між місцевими бюджетами ґрунтується на необхідності максимально можливого наближення надання гарантованих послуг до їх безпосереднього споживача;

8) **принцип цільового використання бюджетних коштів** – бюджетні кошти використовуються тільки на цілі, визначені бюджетними призначеннями та бюджетними асигнуваннями;

9) **принцип справедливості і неупередженості** – бюджетна система України будується на засадах справедливого і неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами;

10) **принцип публічності та прозорості** – інформування громадськості з питань складання, розгляду, затвердження, виконання державного бюджету та місцевих бюджетів, а також контролю за виконанням державного бюджету та місцевих бюджетів.

3. Структура бюджетів.

Бюджет може складатися із загального та спеціального фондів.

Загальний фонд бюджету включас:

- 1) всі доходи бюджету, крім тих, що призначені для зарахування до спеціального фонду бюджету;
- 2) всі видатки бюджету, що здійснюються за рахунок надходжень загального фонду бюджету;
- 3) кредитування бюджету (повернення кредитів до бюджету без визначення цільового спрямування та надання кредитів з бюджету, що здійснюється за рахунок надходжень загального фонду бюджету);
- 4) фінансування загального фонду бюджету.

Складовими частинами спеціального фонду бюджету є:

- 1) доходи бюджету (включаючи власні надходження бюджетних установ), які мають цільове спрямування;
- 2) видатки бюджету, що здійснюються за рахунок конкретно визначених надходжень спеціального фонду бюджету (у тому числі власних надходжень бюджетних установ);
- 3) кредитування бюджету (повернення кредитів до бюджету з визначенням цільового спрямування та надання кредитів з бюджету, що здійснюється за рахунок конкретно визначених надходжень спеціального фонду бюджету);
- 4) фінансування спеціального фонду бюджету.

Розподіл бюджету на загальний та спеціальний фонди визначається Бюджетним кодексом та законом про Державний бюджет України.

Підставою для рішення Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради про створення спеціального фонду у складі місцевого бюджету може бути виключно Бюджетний кодекс та закон про Державний бюджет України.

Передача коштів між загальним та спеціальним фондами бюджету дозволяється тільки в межах бюджетних призначень шляхом внесення змін до закону про Державний бюджет України чи рішення відповідної ради.

Створення позабюджетних фондів органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування та іншими бюджетними установами не допускається.

Для здійснення непередбачених видатків, що не мають постійного

характеру і не могли бути передбачені при складанні проекту бюджету формується **резервний фонд бюджету**. Порядок використання коштів з резервного фонду бюджету визначається КМУ. Рішення про виділення коштів з резервного фонду бюджету приймаються відповідно КМУ, Радою міністрів АРК, місцевими державними адміністраціями та виконавчими органами місцевого самоврядування. **Резервний фонд бюджету** не може перевищувати 1% від обсягу видатків загального фонду відповідного бюджету.

ТЕМА 3. Правові основи міжбюджетних відносин.

1. Загальна характеристика міжбюджетних відносин.
2. Власні та закріплені доходи.
3. Методи бюджетного регулювання.

Рекомендована література:

1. Конституція України.
2. Бюджетний Кодекс України від 8 липня 2010 року.
3. Закон України “Про Державний бюджет на 2012 р.”
4. Бабін І. І. Бюджетне право України : навч. посіб. / Ігор Бабін; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2010. – 296 с.
5. Бандурка О. М. Бюджетне право України : підруч. для вищих навч. закл. МВС України / О. М. Бандурка, О. П. Гетьманець; Національний ун-т внутрішніх справ. – Х. : Видавництво Національного університету внутрішніх справ, 2003. – 152 с.
6. Бюджетний кодекс України : наук.-практ. комент. : станом на 1 берез. 2011 р. / [Л. К. Воронова та ін.]; за ред. д-ра юрид. наук, проф. Л. К. Воронової, д-ра юрид. наук, проф. М. П. Кучерявенка; Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування НАПрН України. – Х. : Право, 2011. – 606 с.
7. Кузьменко О. Теоретико-правові засади поняття особливостей та способів правового регулювання міжбюджетних відносин як форми соціального регулювання / О. Кузьменко // Право України. – 2008. – № 9. – С. 63-68.
8. Перощук З. Економічно невиправдані надходження місцевих податків та зборів – основна організаційно-правова причина незабезпеченості місцевих бюджетів власними доходами / Перощук З. // Право України. – 2008. – № 6. – С. 83-85.

9. Слухай С. Міжбюджетні трансферти у постсоціалістичних країнах: від теорії до реалій / С. Слухай. – К. : АртЕк, 2002. – 279 с.

1. Загальна характеристика міжбюджетних відносин.

Збалансованість бюджетів досягається шляхом бюджетного регулювання, спрямованого на перерозподіл доходів і видатків між бюджетами. Відносини, які при цьому виникають, є міжбюджетними.

Міжбюджетні відносини – це відносини між державою, АРК та територіальними громадами щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією та законами України. Метою регулювання міжбюджетних відносин є забезпечення відповідності між повноваженнями на здійснення видатків, закріплених законодавчими актами України за бюджетами та бюджетними ресурсами, які мають забезпечувати виконання цих повноважень. Міжбюджетні відносини відображають взаємозв'язки бюджетів різних рівнів.

Міжбюджетні відносини ґрунтуються на таких принципах: принцип рівності; принцип розмежування й закріплення на постійній основі та за тимчасовими нормативами регулюючих доходів; принцип вирівнювання межі мінімального бюджетного забезпечення бюджетів; принцип забезпечення рівномірного надходження доходів і недопущення касових розривів.

2. Власні та закріплені доходи.

Основним механізмом розподілу доходів у бюджетній системі є закріплення визначених видів доходів за бюджетами, що здійснюється за допомогою закріплених доходів.

Закріплені доходи – доходи, які постійно чинними нормативними актами віднесено до доходної частини бюджетів певного рівня на невизначений у часі строк у розмірі територіального надходження повністю або в чітко фіксованому розмірі (нормативі). **Зазначені доходи поділяють на дві групи:**

- доходи, закріплені за Державним бюджетом;
- доходи, закріплені за місцевими бюджетами.

Відповідно до ст. 29 Бюджетного кодексу України доходи Державного бюджету охоплюють:

1) податок на прибуток підприємств (крім податку на прибуток підприємств комунальної власності);

2) 50 відсотків збору за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування;

3) 50 відсотків збору за спеціальне використання води (крім збору за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення);

4) 50 відсотків плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім плати за користування надрами в межах континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони, яка зараховується до загального фонду державного бюджету у повному обсязі);

б) 50 відсотків податку на доходи фізичних осіб, що сплачується (перераховується) на території міста Києва;

7) податок на додану вартість (крім податку, що зараховується до спеціального фонду згідно із законом про Державний бюджет України);

8) акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) (крім акцизного податку, визначеного у частині першій статті 66 цього Кодексу, та акцизного податку, що зараховується до спеціального фонду згідно із законом про Державний бюджет України);

акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) (крім акцизного податку, що зараховується до спеціального фонду згідно із законом про Державний бюджет України);

9) плата за ліцензії на певні види господарської діяльності (крім плати за ліцензії, визначеної у частині першій статті 64 та у частинах першій і другій статті 66 Бюджетного Кодексу);

10) ввізне мито (крім мита, що зараховується до спеціального фонду згідно із законом про Державний бюджет України);

11) вивізне мито;

12) кошти, отримані за вчинення консульських дій на території України, а також кошти, отримані за вчинення консульських дій за межами України (крім частини коштів, що зараховуються до спеціального фонду згідно із законом про Державний бюджет України);

13) частина чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до державного бюджету від-

повідно до закону, та дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність;

14) кошти, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України “Про Національний банк України”

15) відрахування коштів, отриманих від проведення державних грошових лотерей;

16) плата за розміщення тимчасово вільних коштів державного бюджету (крім коштів, отриманих вищими та професійно-технічними навчальними закладами від розміщення на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг, якщо таким закладам законом надано відповідне право);

17) кошти, отримані закордонними дипломатичними установами України як плата за розміщення належних їм бюджетних коштів на поточних рахунках іноземних банків;

18) рентна плата за нафту, природний газ, газовий конденсат, що видобуваються в Україні;

19) рентна плата за транзитне транспортування трубопроводами природного газу територією України (якщо інше не встановлено законом про Державний бюджет України);

20) рентна плата за транспортування нафти та нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами територією України;

21) збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками (якщо інше не встановлено законом про Державний бюджет України);

22) збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності (якщо інше не встановлено законом про Державний бюджет України);

23) кошти від санкцій (штрафи, пеня тощо), що застосовуються відповідно до закону (крім штрафів, визначених пунктами 11, 12 і 13 частини першої статті 69 Бюджетного Кодексу, та штрафів, що зараховуються до спеціального фонду згідно із законом про Державний бюджет України);

24) виконавчий збір, стягнутий органами державної виконавчої

служби (крім частини збору, що зараховується до спеціального фонду згідно із законом про Державний бюджет України);

25) державне мито в частині, що відповідно до закону зараховується до державного бюджету;

26) єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України;

27) плата за митне оформлення товарів і транспортних засобів поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для митних органів;

28) концесійні платежі щодо об'єктів державної власності (крім платежів, що зараховуються до спеціального фонду згідно із законом про Державний бюджет України);

29) кошти від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду; скарбів, які є пам'ятками історії та культури; майна, одержаного державою в порядку спадкування чи дарування;

30) відрахування від суми коштів, витрачених на рекламу тютюнових виробів та/або алкогольних напоїв у межах України;

31) плата за державну реєстрацію джерел іонізуючого випромінювання (реєстраційний збір);

32) збір за користування радіочастотним ресурсом України;

33) портовий (адміністративний) збір (крім частини збору, що зараховується до спеціального фонду згідно із законом про Державний бюджет України);

34) плата за надання державних гарантій та користування кредитами (позиками), залученими державою;

35) 80 відсотків коштів, отриманих підприємствами, установами та організаціями, що утримуються за рахунок державного бюджету, за здані у вигляді брухту і відходів золото, платину, метали платинової групи, дорогоцінне каміння, і 50 відсотків коштів, отриманих цими підприємствами, установами та організаціями за здане у вигляді брухту і відходів срібло;

36) кошти, отримані від секретаріату ООН, ОБСЄ або іншої регіональної організації за участь українського контингенту Збройних Сил України в миротворчих операціях;

37) кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів;

38) інші доходи, які у встановленому порядку зараховуються до загального фонду державного бюджету.

Відповідно до ст. 64 Бюджетного кодексу України до доходів, що закріплюються за бюджетами місцевого самоврядування та враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, належать:

1) податок на доходи фізичних осіб у частині, визначеній статтею 65 Бюджетного Кодексу (До доходів бюджету міста Києва зараховується 50 відсотків податку на доходи фізичних осіб, що сплачується (перераховується) згідно з Податковим кодексом України на території міста Києва. До доходів бюджету міста Севастополя зараховується 100 відсотків податку на доходи фізичних осіб, що сплачується (перераховується) згідно з Податковим кодексом України на території міста Севастополя. До доходів бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення зараховується 75 відсотків податку на доходи фізичних осіб, що сплачується (перераховується) згідно з Податковим кодексом України на території цих міст. До доходів бюджетів сіл, їх об'єднань, селищ, міст районного значення зараховується 25 відсотків податку на доходи фізичних осіб, що сплачується (перераховується) згідно з Податковим кодексом України на відповідній території;

2) 50 відсотків збору за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя;

3) 50 відсотків збору за спеціальне використання води (крім збору за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення), що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя користувачами води за місцем її забору;

4) 50 відсотків плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім плати за користування надрами в межах континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони), що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя;

5) плата за використання інших природних ресурсів, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя;

6) плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати, що видаються виконавчими органами відповідних місцевих рад;

7) плата за ліцензії та сертифікати, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами, які здійснюють діяльність на території міст Києва та Севастополя;

8) плата за ліцензії на виробництво спирту етилового, коньячного і плодового, спирту етилового ректифікованого виноградного, спирту етилового ректифікованого плодового, спирту-сирцю виноградного, спирту-сирцю плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами, які здійснюють діяльність на території міст Києва та Севастополя;

9) плата за ліцензії на право експорту, імпорту та оптової торгівлі спиртом етиловим, коньячним та плодовим, спиртом етиловим ректифікованим виноградним, спиртом етиловим ректифікованим плодовим, спиртом-сирцем виноградним, спиртом-сирцем плодовим, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами, які здійснюють діяльність на території міст Києва та Севастополя;

10) плата за ліцензії на право експорту, імпорту алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами, які здійснюють діяльність на території міст Києва та Севастополя;

11) плата за державну реєстрацію (крім реєстраційного збору за проведення державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців), що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя;

12) реєстраційний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, що справляється виконавчими органами відповідних місцевих рад;

13) плата за ліцензії на право оптової торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами, які здійснюють діяльність на території міст Києва та Севастополя;

14) плата за ліцензії на право роздрібною торгівлі алкогольними на-

поями та тютюновими виробами, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами, які здійснюють діяльність на території міст Києва та Севастополя;

15) державне мито в частині, що належить відповідним бюджетам.

Податки і збори (обов'язкові платежі), які закріплено БК на постійній основі за бюджетами місцевого самоврядування, складають кошик доходів, що закріплюються за місцевими бюджетами та враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів.

3. Методи бюджетного регулювання.

Для виконання державою, органами місцевого самоврядування своїх завдань і функцій, як правило, закріплених доходів недостатньо, а тому кожен із бюджетів потрібно збалансувати за допомогою інших дохідних джерел. Досягають цього насамперед за допомогою регулюючих доходів.

Регулюючі доходи – це передбачені в Законі про Державний бюджет або в рішенні про місцеві бюджети доходи, надходження яких щорічно визначають і перерозподіляють між різними ланками бюджетів. Отже, розмір частини кожного з таких доходів щороку змінюється і визначається відповідно до потреб кожного виду бюджету.

Через те, що існує певна нерівномірність фінансового стану як різних регіонів, так і верств населення, держава повинна забезпечувати їх фінансове вирівнювання. Це досягається шляхом **бюджетного регулювання** – перерозподілу коштів всередині бюджетної системи з метою збалансування всіх видів бюджетів. Такий перерозподіл коштів усередині бюджетної системи здійснює щорічно кожний представницький орган щодо бюджетів безпосередньо нижчого рівня:

- ВРУ регулює обласні, міські (міст Києва й Севастополя) бюджети, бюджет АРК;

- Верховна Рада АРК – бюджети районів, які входять до її складу;

- обласні ради регулюють районні та міські (міст обласного підпорядкування) бюджети;

- районні ради – селищні, сільські, міські (міст районного підпорядкування) бюджети, міські ради – бюджети районів у містах.

Бюджетне регулювання здійснюється із застосуванням процентних відрахувань від територіальних надходжень загальнодерж-

жавних податків і зборів за нормативами, які щорічно встановлює рада вищого рівня.

Іншим методом бюджетного регулювання є надання **трансфертів** – дотацій, субвенцій, субсидій за переліком і розмірами, що визначаються кожного року окремо в Законі про Державний бюджет України та рішенні про місцевий бюджет на поточний рік.

На відміну від дотації, субвенції та субсидії мають цільовий характер.

Міжбюджетні трансферти – це кошти, що безоплатно й безповоротно передають із одного бюджету в інший. У Державному бюджеті України можуть передбачатися такі трансферти місцевим бюджетам:

1) дотація вирівнювання бюджету Автономної Республіки Крим, обласним бюджетам, бюджетам міст Києва та Севастополя, районним бюджетам та бюджетам міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, іншим бюджетам місцевого самоврядування, для яких у державному бюджеті визначаються міжбюджетні трансферти;

2) додаткова дотація на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів;

3) субвенції на здійснення державних програм соціального захисту;

4) додаткова дотація на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, внаслідок надання пільг, встановлених державою;

5) субвенція на виконання інвестиційних програм (проектів);

6) інші додаткові дотації та субвенції.

Порядок та умови надання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам визначаються Кабінетом Міністрів України.

Верховна Рада Автономної Республіки Крим та місцеві ради можуть передбачати у відповідних бюджетах такі види міжбюджетних трансфертів:

1) субвенції на утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування;

2) субвенції на проведення видатків місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів;

3) субвенції на проведення видатків бюджетів місцевого самоврядування, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів;

4) субвенції на виконання інвестиційних програм (проектів), у тому числі на будівництво або реконструкцію об'єктів спільного користування;

5) додаткові дотації та інші субвенції.

Отже, система міжбюджетних трансфертів в Україні передбачає: передачу з Державного бюджету до бюджету АРК, бюджетів областей і районів, районів у містах і бюджетів місцевого самоврядування частини доходів у вигляді дотацій і субвенцій; зворотнє передавання коштів до Державного бюджету, бюджету АРК і відповідних місцевих бюджетів із бюджетів нижчого рівня.

ТЕМА 4. Бюджетний процес в Україні

1. Загальна характеристика стадій бюджетного процесу.
2. Порядок складання бюджету.
3. Порядок розгляду і затвердження бюджету.
4. Порядок виконання бюджету.
5. Звітність про виконання бюджету.

Рекомендована література:

1. Конституція України.
2. Бюджетний Кодекс України від 8 липня 2010 року.
3. Закон України “Про Регламент Верховної Ради України“ від 10 лютого 2010 р.
4. Бабін І.І. Бюджетне право України : навч. посіб. / Ігор Бабін; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2010. – 296 с.
5. Бобро А. Ю. Бюджетний процес в Україні в 1998-2000 роках: спроба реформ / А. Ю. Бобро, Є. Д. Жовтяк. – К. : Видавничий центр “Просвіта“, 2001. – 319 с.
6. Бюджетний кодекс України : наук.-практ. комент. : станом на 1 берез. 2011 р. / [Л. К. Воронова та ін.]; за ред. д-ра юрид. наук, проф. Л. К. Воронової, д-ра юрид. наук, проф. М. П. Кучерявенка; Нац. акад.

прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування НАПрН України. – Х. : Право, 2011. – 606 с.

7. Бюджетні повноваження Парламенту: Українські реалії на тлі світового досвіду : посібник / Л. Шрьодер [та ін.]. – К. : Заповіт, 1997. – 142 с.

8. Гетманець О. П. Бюджетний контроль: організаційно-правові засади : [монографія] / О. П. Гетманець. – Х. : Екограф, 2008. – 307 с.

9. Жибер Т. В. Бюджетний процес та його оптимізація в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.04.01 / Жибер Тетяна Василівна; Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана. – К., 2006. – 19 с.

10. Закревський А., Кравченко Л. До питання про правову природу Закону про Державний бюджет / А. Закревський, Л. Кравченко // Право України. – 2008. – № 3. – С. 44-46.

11. Скуляк М. В. Бюджетний процес на місцевому рівні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Скуляк Марина Валентинівна; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2010. – 20 с.

12. Теремцова Н. В. Бюджетний процес за законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Теремцова Ніна Володимирівна; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2009. – 19 с.

1. Загальна характеристика стадій бюджетного процесу.

Традиційним є визначення **бюджетного процесу** як сукупності дій уповноважених органів держави та місцевого самоврядування щодо складання, розгляду, затвердження й виконання бюджетів, а також складання, розгляду й затвердження звітів про їхнє виконання, здійснюваних на підставі норм бюджетного права.

В ст. 2 Бюджетного кодексу України дають дещо інше визначення бюджетного процесу – це регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контролю за дотриманням бюджетного законодавства.

Традиційно у навчальній літературі в бюджетному процесі виокремлюють п'ять стадій: розробка та складання проекту бюджету; розгляд проекту бюджету; затвердження проекту бюджету; виконання бюджету; складання, розгляд і затвердження звіту про виконання бюджету.

Але в ст. 19 Бюджетного кодексу України закріплено чотири стадії бюджетного процесу, а саме:

- 1) складання проектів бюджетів;
- 2) розгляд проекту та прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет);
- 3) виконання бюджету, включаючи внесення змін до закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет);
- 4) підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього.

2. Порядок складання бюджету.

Складання проектів бюджетів як Державного, так і місцевих становить одну з найважливіших і відповідальних стадій бюджетного процесу, оскільки саме тут закладають політичний і економічний курси держави на поточний рік, визначають пріоритети щодо розв'язання внутрішніх соціально-економічних проблем, обсяг доходів і видатків, основні напрями використання коштів, засоби покриття дефіциту бюджету.

Порядок складання проектів як Державного, так і місцевих бюджетів чітко встановлено Бюджетним кодексом України та Законом України “Про Регламент Верховної Ради України“ від 10 лютого 2010 р.

Згідно зі ст. 153 Закону України “Про Регламент Верховної Ради України“ проект закону про Державний бюджет України на наступний рік розглядається з урахуванням положень Бюджетного кодексу України та Регламенту.

Кабінет Міністрів України щороку подає до Верховної Ради проект закону про Державний бюджет України на наступний рік не пізніше **15 вересня поточного року**. Разом з проектом закону подається доповідь про хід виконання Державного бюджету України поточного року.

Проект закону про Державний бюджет України на наступний рік має бути розроблений з дотриманням вимог Бюджетного кодексу України та **Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період**. Згідно зі ст. 152 Закону України “Про Регламент Верховної Ради України“ проект Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період схвалюється Кабінетом Міністрів України не пізніше **1 квітня року**, що передує плановому, та у триденний строк подається до Верховної Ради. Процес визначення

Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період у Верховній Раді здійснюється з урахуванням поданого Кабінетом Міністрів України річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України за попередній бюджетний період.

Народні депутати, комітети розробляють свої пропозиції до проекту Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період і подають їх до комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, до **15 квітня року**, що передує плановому, але не пізніше ніж за 15 днів до дня розгляду питання на пленарному засіданні Верховної Ради.

Верховна Рада не пізніше 30 квітня року, що передує плановому, розглядає питання щодо Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період у порядку, визначеному статтею 30 Регламенту. З доповіддю виступає Прем'єр-міністр України або за його дорученням Міністр фінансів України та голова комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету. За наслідками розгляду цього питання Верховна Рада може прийняти рішення про:

- 1) прийняття проекту постанови Верховної Ради щодо Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період;
- 2) направлення проекту постанови Верховної Ради щодо Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період до комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, для підготовки до повторного розгляду Верховною Радою з урахуванням зауважень, висловлених під час розгляду цього питання на пленарному засіданні Верховної Ради (з визначенням строків такої підготовки).

Проект закону про Державний бюджет України на наступний рік не може містити положень про зупинення дії чи внесення змін до законів.

Поданий Кабінетом Міністрів України проект закону про Державний бюджет України на наступний рік надається народним депутатам та Рахунковій палаті не пізніше ніж **за чотири дні до його представлення у Верховній Раді**.

3. Порядок розгляду і затвердження бюджету.

Другою стадією бюджетного процесу згідно з Бюджетним кодексом є розгляд і прийняття закону про Державний бюджет, рішень про місцеві бюджети.

Згідно зі ст. 154 Закону України “Про Регламент Верховної Ради України” проект закону про Державний бюджет України на наступний рік Верховній Раді представляє на її пленарному засіданні Міністр фінансів України не пізніше ніж через **п'ять днів з дня подання його Кабінетом Міністрів України до Верховної Ради**. На такому пленарному засіданні за процедурним рішенням Верховної Ради можуть бути заслухані головні розпорядники коштів державного бюджету щодо мети, завдань та очікуваних результатів виконання відповідних бюджетних програм, передбачених у проекті закону про Державний бюджет України на наступний рік.

Представлення проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік проводиться за процедурою повного обговорення. За результатами обговорення проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік Верховна Рада може прийняти рішення про його відхилення у разі невідповідності вимогам Бюджетного кодексу України та/або Основним напрямам бюджетної політики на наступний бюджетний період.

У разі відхилення Верховною Радою проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік Кабінет Міністрів України зобов'язаний у 7-денний строк з дня набрання чинності рішенням про його відхилення подати до Верховної Ради проект закону про Державний бюджет України на наступний рік з обґрунтуванням внесених змін. У такому разі строки підготовки і розгляду проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік у першому та другому читаннях збільшуються на п'ять днів.

Стаття 155 Закону України “Про Регламент Верховної Ради України” встановлює, що проект закону про Державний бюджет України на наступний рік розглядається за процедурою **трьох читань**.

Підготовка проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік до першого читання.

Народні депутати, комітети формують свої пропозиції до проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік і не пізніше **1 жовтня року**, що передує плановому, направляють їх до комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, з урахуванням таких вимог:

1) пропозиції мають узгоджуватися з Основними напрямками бюджетної політики на наступний бюджетний період;

2) пропозиції щодо збільшення витрат та/або зменшення надходжень державного бюджету мають визначати джерела їх покриття, включаючи види та обсяги витрат, що підлягають скороченню. Такі пропозиції та пропозиції до текстових статей проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік не можуть призводити до збільшення державного боргу і державних гарантій порівняно з їх граничним обсягом, передбаченим у поданому Кабінетом Міністрів України проекті закону про Державний бюджет України на наступний рік;

3) пропозиції щодо зміни прогнозу доходів та фінансування бюджету можуть вноситися у разі, якщо виявлено неточності в його розрахунку комітетом, до предмета відання якого належать питання бюджету, та/або Міністерством фінансів України.

Пропозиції, направлені до комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, після 1 жовтня року, що передує плановому, та/або з порушенням встановлених вимог, не розглядаються.

Рахункова палата за дорученням Верховної Ради проводить експертизу проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік і до 1 жовтня року, що передує плановому, подає свої висновки Верховній Раді.

Проект постанови Верховної Ради щодо висновків та пропозицій до проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік, а також таблиця пропозицій суб'єктів права законодавчої ініціативи надаються народним депутатам **не пізніше ніж за два дні** до розгляду Верховною Радою проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік у першому читанні.

Розгляд проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік у першому читанні.

Верховна Рада розглядає проект закону про Державний бюджет України на наступний рік у першому читанні не пізніше **20 жовтня року**, що передує плановому.

Розгляд у першому читанні проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік починається з доповіді голови комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, щодо висновків і пропозицій до законопроекту та результатів його розгляду. Розгляд проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік у першому читанні проводиться за процедурою повного обговорення.

Під час обговорення слово для виступу надається представникам комітетів за письмовими заявами, депутатських фракцій, народним депутатам, представникам Кабінету Міністрів України та Рахункової палати.

Проект закону про Державний бюджет України на наступний рік вважається прийнятим у першому читанні, якщо на підтримку під час голосування в цілому проекту постанови Верховної Ради щодо висновків та пропозицій до проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік проголосувала більшість народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради. Схвалені Верховною Радою висновки та пропозиції до проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік набувають статусу Бюджетних висновків Верховної Ради.

Підготовка та розгляд проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік у другому читанні.

Після прийняття проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік у першому читанні Кабінет Міністрів України за участю уповноважених представників комітету, до предмета видання якого належать питання бюджету, готує та у **14-денний строк, але не пізніше 3 листопада року**, що передує плановому, подає до Верховної Ради проект закону про Державний бюджет України на наступний рік, підготовлений відповідно до Бюджетних висновків Верховної Ради, і порівняльну таблицю щодо їх урахування з вмотивованими поясненнями стосовно неврахованих положень Бюджетних висновків Верховної Ради.

Поданий Кабінетом Міністрів України проект закону про Державний бюджет України на наступний рік, підготовлений відповідно до Бюджетних висновків Верховної Ради, і порівняльна таблиця щодо їх урахування надаються народним депутатам **не пізніш як за десять днів** до розгляду питання на пленарному засіданні Верховної Ради.

Комітет, до предмета видання якого належать питання бюджету, після подання Кабінетом Міністрів України проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік, підготовленого до другого читання, готує висновок щодо врахування у цьому законопроекті Бюджетних висновків Верховної Ради. При цьому пропозиції народних депутатів, комітетів до проекту закону про Державний бюджет України, підготовленого до другого читання, не розглядаються.

Розгляд у другому читанні проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік завершується не пізніше **20 листопада року**, що передує плановому. **У другому читанні приймаються:** граничний обсяг річного дефіциту (профіциту) державного бюджету, граничний обсяг державного боргу та граничний обсяг надання державних гарантій; загальна сума доходів, видатків та кредитування державного бюджету; розмір мінімальної заробітної плати на відповідний бюджетний період, розмір прожиткового мінімуму на відповідний бюджетний період у розрахунку на місяць на одну особу, а також окремо для основних соціальних і демографічних груп населення та рівень забезпечення прожиткового мінімуму на відповідний бюджетний період; бюджетні призначення міжбюджетних трансфертів та інші положення, необхідні для формування місцевих бюджетів.

Після обговорення Верховна Рада проводить голосування щодо прийняття у другому читанні проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік з урахуванням висновку комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, щодо врахування у цьому законопроекті Бюджетних висновків Верховної Ради. У разі прийняття проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік у другому читанні проводиться голосування про прийняття цього законопроекту в цілому.

Якщо Верховною Радою не прийнято рішення про прийняття проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік у другому читанні, проводиться розгляд і голосування статей, на розгляді і голосуванні яких наполягають народні депутати.

Підготовка та розгляд проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік у третьому читанні.

Відповідно до рішення Верховної Ради про прийняття проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік у другому читанні комітет, до предмета відання якого належать питання бюджету, **не пізніше 25 листопада року**, що передує плановому, готує його до третього читання.

Третє читання проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік починається з доповіді голови комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, та співповіді Міністра фінансів України про пропозиції щодо усунення суперечностей і по-

милок у тексті статей проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік.

Після доповіді та співповіді проводиться голосування пропозицій комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, щодо усунення суперечностей і помилок у тексті статей проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік та прийняття проекту закону в цілому.

У разі неприйняття проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік у цілому цей законопроект за рішенням Верховної Ради направляється на повторне третє читання з визначенням строків його наступного розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради.

Закон про Державний бюджет України приймається Верховною Радою України до 1 грудня року, що передує плановому.

Відповідно до ст. 77 Бюджетного кодексу бюджет Автономної Республіки Крим, обласні і районні бюджети, міські (міст Києва та Севастополя, міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення) бюджети, інші бюджети місцевого самоврядування, для яких у державному бюджеті визначаються міжбюджетні трансферти, на наступний бюджетний період затверджуються рішенням Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради **не пізніше ніж у двотижневий строк** з дня офіційного опублікування закону про Державний бюджет України.

4. Порядок виконання бюджету.

Виконання бюджету означає повне й своєчасне надходження до бюджетів усіх передбачених законодавством доходів і забезпечення фінансування всіх запланованих видатків. Основним у процесі виконання бюджетів є забезпечення в повному обсязі надходження податків, зборів та інших неподаткових обов'язкових платежів у дохідну частину бюджету й фінансування заходів і програм у межах затверджених видатків бюджету.

Відповідно до ст. 115 Конституції і ст. 42 Бюджетного кодексу Кабінет Міністрів України забезпечує й відповідає за виконання Державного бюджету. Міністерство фінансів здійснює загальну організацію й управління процесом виконання Державного бюджету України, координує діяльність учасників бюджетного процесу з питань вико-

нання бюджету.

В Україні з 1997 року застосовують казначейську форму обслуговування Державного бюджету України. Казначейське обслуговування бюджетних коштів передбачає:

1) розрахунково-касове обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, а також інших клієнтів відповідно до законодавства;

2) контроль за здійсненням бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень бюджету, взятті бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів та здійсненні платежів за цими зобов'язаннями;

3) ведення бухгалтерського обліку і складання звітності про виконання бюджетів з дотриманням національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку;

4) здійснення інших операцій з бюджетними коштами.

В органах Державної казначейської служби України бюджетним установам відкриваються рахунки у встановленому законодавством порядку.

Державний і місцеві бюджети виконують за відповідними розписами. **Розпис бюджету** – документ, в якому встановлюється розподіл доходів, фінансування бюджету, повернення кредитів до бюджету, бюджетних асигнувань головним розпорядникам бюджетних коштів за певними періодами року відповідно до бюджетної класифікації. Так, Державний бюджет України виконують за розписом, який затверджує Міністр фінансів України відповідно до бюджетних призначень у **місячний термін** після набрання чинності закону про Державний бюджет. До того ж розпис має бути поквартально розподілено. До затвердження розпису Міністром фінансів України затверджують тимчасовий розпис на відповідний період.

На основі бюджетного розпису починають виконання бюджетів за доходами. Безпосередньо виконання дохідної частини бюджетів покладено на органи стягнення, до яких згідно з Бюджетним кодексом належать податкові, митні та інші державні органи, яким відповідно до закону надано право стягнення до бюджетів податків, зборів (обов'язкових платежів) та інших надходжень. Ці органи здійснюють контроль за повнотою, своєчасністю й правильністю обчислення та зарахування обов'язкових платежів до відповідних бюджетів.

Бюджетний кодекс у ст. 46 встановлює такі **стадії виконання Державного бюджету за видатками та кредитуванням**:

- 1) встановлення бюджетних асигнувань розпорядникам бюджетних коштів на основі та в межах затвердженого розпису бюджету;
- 2) затвердження кошторисів, паспортів бюджетних програм (у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі), а також порядків використання бюджетних коштів;
- 3) взяття бюджетних зобов'язань;
- 4) отримання товарів, робіт і послуг;
- 5) здійснення платежів відповідно до взятих бюджетних зобов'язань;
- 6) використання товарів, робіт і послуг для виконання заходів бюджетних програм;
- 7) повернення кредитів до бюджету (щодо кредитування бюджету).

Бюджетні розписи є підставою для здійснення асигнувань із бюджетів. Бюджетне асигнування – це повноваження, надане розпоряднику бюджетних коштів відповідно до бюджетного призначення на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів з конкретною метою в процесі виконання бюджету. Воно має бути також обов'язково затверджено та є підставою для затвердження кошторисів.

Кошторис є основним плановим документом бюджетної установи, який надає повноваження щодо отримання доходів і здійснення видатків, визначає обсяг і спрямування коштів для виконання бюджетною установою своїх функцій і досягнення цілей, визначених на бюджетний період відповідно до бюджетних призначень.

Місцевий бюджет виконується за розписом, який затверджується керівником місцевого фінансового органу (до його затвердження затверджується тимчасовий розпис на відповідний період). Керівник місцевого фінансового органу протягом бюджетного періоду забезпечує відповідність розпису місцевого бюджету встановленим бюджетним призначенням.

Місцевий фінансовий орган у процесі виконання місцевого бюджету за доходами здійснює прогнозування та аналіз доходів відповідного бюджету.

Доходи місцевого бюджету спрямовуються безпосередньо на рахунок відповідного бюджету, що відкритий в територіальному органі

Держказначейства, і не можуть акумулюватися на рахунках органів стягнення. Доходи визнаються зарахованими в дохід місцевого бюджету з моменту зарахування на рахунок відповідного бюджету, що відкритий в територіальному органі Держказначейства.

5. Звітність про виконання бюджету.

Четвертою, завершальною стадією бюджетного процесу є підготовка, розгляд і затвердження звітів про виконання Державного й місцевих бюджетів.

Так, згідно зі ст. 161 Закону України “Про Регламент Верховної Ради України” контроль за виконанням Державного бюджету України здійснює Верховна Рада як безпосередньо, так і через Рахункову палату.

Уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів **щомісяця, не пізніше 15 числа місяця, наступного за звітним**, подає Верховній Раді місячний звіт про виконання Державного бюджету України.

Зведені показники місячних звітів про виконання бюджетів подаються уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів Верховній Раді **не пізніше 25 числа місяця, наступного за звітним**.

Квартальний звіт про виконання Державного бюджету України подається уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів до Верховної Ради **не пізніше ніж через 35 днів після закінчення звітного кварталу**.

Річний звіт про виконання закону про Державний бюджет України подається Кабінетом Міністрів України **не пізніше 1 квітня року, наступного за звітним**.

Міністерство фінансів України до 20 березня року, що настає за звітним, здійснює публічне представлення звіту про виконання Державного бюджету України за попередній бюджетний період, в якому беруть участь уповноважені представники Комітету Верховної Ради України з питань бюджету, Рахункової палати. Інформація про час і місце публічного представлення публікується разом із звітом про виконання Державного бюджету України.

Комітет, до предмета відання якого належать питання бюджету, у двотижневий строк з дня отримання відповідних висновків та про-

позицій Рахункової палати готує та подає на розгляд Верховної Ради проект постанови щодо річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України.

Розгляд звіту про виконання закону про Державний бюджет України відбувається за процедурою повного обговорення. Річний звіт про виконання закону про Державний бюджет України у Верховній Раді представляє Міністр фінансів України. Із співдоповідями про виконання закону про Державний бюджет України виступають голова комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, та Голова Рахункової палати. На такому пленарному засіданні за процедурним рішенням Верховної Ради можуть бути заслухані головні розпорядники коштів державного бюджету щодо результатів виконання бюджетних програм за звітний період. За результатами розгляду Верховна Рада приймає рішення щодо річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України.

Відповідно до ст. 61 Бюджетного кодексу річний звіт про виконання закону про Державний бюджет України включає:

- 1) звіт про фінансовий стан (баланс) Державного бюджету України;
- 2) звіт про виконання Державного бюджету України (включаючи звіти про виконання показників за формою додатків до закону про Державний бюджет України);
- 3) звіт про фінансові результати виконання Державного бюджету України;
- 4) звіт про рух грошових коштів;
- 5) звіт про власний капітал;
- 6) інформацію про виконання захищених видатків Державного бюджету України;
- 7) звіт про бюджетну заборгованість;
- 8) звіт про використання коштів з резервного фонду державного бюджету;
- 9) звіт про стан державного боргу;
- 10) звіт про операції щодо державних гарантійних зобов'язань;
- 11) зведені показники звітів про виконання бюджетів;
- 12) інформацію про виконання місцевих бюджетів, включаючи інформацію про стан місцевого боргу;

- 13) інформацію про здійснені операції з державним боргом;
- 14) інформацію про надані державні гарантії;
- 15) інформацію про досягнення запланованої мети, завдань та результативних показників головними розпорядниками коштів державного бюджету в межах бюджетних програм;
- 16) інформацію про виконання текстових статей закону про Державний бюджет України;
- 17) іншу інформацію, визнану Кабінетом Міністрів України необхідною для пояснення звіту.

Відповідно до ст. 80 Бюджетного кодексу Державна казначейська служба України складає та подає відповідним місцевим фінансовим органам звітність про виконання місцевих бюджетів за встановленими формами. Зведені показники звітності про виконання бюджетів одночасно подаються територіальними органами Державної казначейської служби України відповідно Міністерству фінансів Автономної Республіки Крим, фінансовим органам місцевих державних адміністрацій та виконавчих органів відповідних місцевих рад на таких умовах.

Квартальний та річний звіти про виконання місцевого бюджету подаються до Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевою державною адміністрацією, виконавчим органом відповідної місцевої ради або сільським головою (якщо відповідний виконавчий орган не створено згідно із законом) у двомісячний строк після завершення відповідного бюджетного періоду. Перевірка річного звіту здійснюється Рахунковою палатою Верховної Ради Автономної Республіки Крим (щодо використання органами виконавчої влади коштів бюджету Автономної Республіки Крим), комісією з питань бюджету Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради, після чого Верховна Рада Автономної Республіки Крим, відповідні місцеві ради затверджують річний звіт про виконання бюджету або приймають інше рішення з цього приводу.

ТЕМА 5. Поняття, предмет та метод податкового права

1. Поняття податкового права.
2. Предмет та метод податкового права.
3. Система та джерела податкового права.
4. Податково-правові норми та податкові правовідносини.

Рекомендована література:

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р.
2. Костицький В. В. Податкове право (Податкова система України) : навч. посіб. / В. В. Костицький, А. М. Новицький. – К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту “НАУ-друк“, 2009. – 400 с.
3. Кучерявенко М. П. Податкове право України. Академічний курс : підручник / М. П. Кучерявенко. – К. : “Правова єдність“, всеукраїнська асоціація видавців, 2008. – 699 с.
4. Кушнарьова Т. Є. Податкові органи в системі суб’єктів податкових правовідносин: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Кушнарьова Тетяна Євгенівна; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2000. – 192 арк.
5. Податкове право України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [М. П. Кучерявенко та ін.]; за ред. проф. М. П. Кучерявенка; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2010. – 255 с.
6. Пришва Н. Ю. Податкове право : навч. посіб. / Н. Ю. Пришва. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 365 с.
7. Толстопятенко Г. П. Податкове право ЄС : навч. посібник / Г. П. Толстопятенко; Програма Tasis Європейського Союзу в Україні, Проект “Правничі студії в Україні: Київ та окремі регіони“. – К. : ІМВ КНУ ім. Тараса Шевченка, 2004. – 196 с.

1. Поняття податкового права.

Податкове право є складовою частиною фінансового права: виражає суспільні відносини щодо справляння податків, зборів та інших обов’язкових платежів, встановлення контролю та застосування заходів відповідальності за порушення податкового законодавства.

2. Предмет та метод податкового права.

Предметом податкового права є сукупність однорідних специфічних суспільних відносин, встановлених і контрольованих державою, що визначають надходження грошових коштів від платників податків до бюджетів всіх рівнів у формі податків і зборів.

Методом податкового права є метод державно-владних приписів, який підкріплюється можливістю застосування санкцій з боку держави. Цей метод передбачає використання в основному імперативних норм податкового права з метою формування доходів бюджетів і державних цільових фондів за рахунок доходів і майна платників податків.

3. Система та джерела податкового права.

Податкове право є складною цілісною системою із своєю внутрішньою організацією.

Всі норми податкового права утворюють загальну та особливу частину.

Загальна частина містить норми права, які визначають загальні підходи до регулювання.

Особлива частина – визначає конкретні механізми справляння окремих податків і зборів.

Податкове право є самостійною галуззю права в системі фінансового права і тісно пов'язане з іншими галузями права, а саме: конституційним, адміністративним, кримінальним, міжнародними, економічним та ін.

Сукупність податкових норм у їх зовнішньому вияві формують джерела податкового права.

Джерела податкового права за своїми ознаками діляться на 3 групи:

1) *за владно-територіальною:*

- загальнодержавні нормативні акти;
- республіканські (АРК);
- місцеві.

2) *за характером правових норм:*

- нормативні – містять правові норми загального характеру;
- ненормативні – не містять правових норм загального характеру.

3) *за характером становлення:*

- нормативно-правовий акт;
- міжнародні договори;
- звичайні;
- прецедент.

Найважливіше джерело податкового права – нормативно-правові акти. Нормативно-правові акти та міжнародні договори складають податкове законодавство. До податкових законів відносяться:

- 1) загальні нефінансові закони (Конституція);
- 2) загальні фінансові закони (Бюджетний кодекс);
- 3) загальні податкові закони (регулюють податкову систему в цілому – Податковий кодекс);
- 4) спеціальні податкові закони (регулюють окремі групи чи види податків).

3. Податково-правові норми та податкові правовідносини.

Податкове право вивчає податкові правовідносини – тобто врегульовані нормами податкового права фінансові правовідносини, що виникають з приводу справляння податків і зборів у бюджет та державні цільові фонди.

Об'єктом податкових правовідносин є кошти платників, що надходять у доходи бюджетів, а суб'єктом – реальний учасник податкових правовідносин, наділений правосуб'єктивністю.

Суб'єктом є держава (в особі податкових, кредитних та інших органів) та платники податків.

Підставою для виникнення, зміни, припинення, податкових правовідносин є **юридичні факти**.

За наслідками юридичні факти діляться на:

- правоутворюючі;
- правозмінюючі;
- правоприпиняючі.

За ознакою волі суб'єкта:

- юридичні дії;
- юридичні події.

Юридичні дії бувають правомірні та неправомірні.

Правомірні дії діляться на юридичні вчинки та юридичні акти.

Податково-правові норми – загальнообов'язкові формально визначені правила поведінки, встановлені уповноваженими органами влади і забезпечені державним примусом. Всі вони мають імперативний характер.

За змістом податкові норми діляться на:

- матеріальні;
- процесуальні.

За характером впливу:

- зобов'язуючі;

- забороняючи;
- уповноважуючи.

Структура податкової норми:

- гіпотеза;
- диспозиція;
- санкція.

ТЕМА 6. Податкова система України

1. Поняття податку.
2. Функції податку.
3. Елементи податку.
4. Класифікація податків.
5. Податкова система.

Рекомендована література:

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р.
2. Андрієвський К. В. Спеціальні податкові режими : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Андрієвський Костянтин Віталійович; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2009. – 20 с.
3. Боднарук Ю. В. Податкові провадження в Україні: теоретико-правові засади : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Боднарук Юрій Володимирович; Одеська національна юридична академія. – О., 2008. – 248 арк.
4. Комарова І. В. Податкові системи України і зарубіжних країн : навч.-метод. посібник / І. В. Комарова; Бердянський ун-т менеджменту і бізнесу. – Донецьк : Юго-Восток, 2007. – 304 с.
5. Костицький В. В. Податкове право (Податкова система України) : навч. посіб. / В. В. Костицький, А. М. Новицький. – К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту “НАУ-друк“, 2009. – 400 с.
6. Крисоватий А. І. Податкові системи зарубіжних країн : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / А. І. Крисоватий. – Т. : Економічна думка, 2001. – 258 с.
7. Кучерявенко М. П. Податкове право України. Академічний курс : підручник / М. П. Кучерявенко. – К. : “Правова єдність“, Всеукраїнська асоціація видавців, 2008. – 699 с.
8. Литвиненко Я. В. Податкові системи зарубіжних країн : навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Я. В. Литвиненко, І. Д. Якушик; Міжрегіональна академія управління персоналом. – К. : МАУП, 2004. – 208 с.

9. Податкове право України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [М. П. Кучерявенко та ін.]; за ред. проф. М. П. Кучерявенка; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2010. – 255 с.

10. Пришва Н. Ю. Податкове право : навч. посіб. / Н. Ю. Пришва. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 365 с.

11. Радишевська О. Р. Податкові системи України та Польщі: порівняльно-правовий аналіз : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Радишевська Олеся Ростиславівна; Нац. ун-т держ. податк. служби України. – Ірпінь, 2010. – 18 с.

12. Толстопятенко Г. П. Податкове право ЄС : навч. посібник / Г. П. Толстопятенко; Програма Tacis Європейського Союзу в Україні, Проєкт “Правничі студії в Україні: Київ та окремі регіони“. – К. : ІМВ КНУ ім. Тараса Шевченка, 2004. – 196 с.

1. Поняття податку.

Поява податків зумовлена виникненням держави і виконанням нею суспільно необхідних завдань і функцій. Першим визначення податку як тягара, що накладається державою у формі закону, дав А. Сміт.

Податок – нецільовий, безвідплатний, безповоротний і обов’язковий вид платежу, що надходить від платників до бюджету відповідного рівня на підставі нормативно-правових актів.

Плата, на відміну від податків, передбачає певну еквівалентність відносин платника з державою.

Збори передбачають цільове призначення платежу.

В діючому законодавстві грані між податками, платами та зборами стерті.

Збори є плата, внесок – обов’язковий платіж, що справляється з умовою отримання ними спеціальної вигоди.

2. Функції податку.

Сутність податків, зборів та інших обов’язкових платежів проявляється у їхніх функціях: *фіскальній, регулюючій, контрольній та стимулюючій.*

Основна – фіскальна, 80% загальних надходжень до зведеного бюджету країни – податкові платежі. З латини “фіскальна“ – державна скарбниця.

3. Елементи податку.

В основі побудови механізму стягнення податків лежать елементи податків:

- платник;
- об'єкт;
- одиниця оподаткування;
- ставка оподаткування;
- податкові пільги;
- база оподаткування;
- строк та порядок сплати;
- порядок обчислення податку;
- строк та порядок подання звітності;
- податковий період.

Платниками податку є юридичні та фізичні особи. Під об'єктом оподаткування слід розуміти предмет оподаткування: доходи; прибуток; майно; додана вартість та ін.

Податкова база – кількісний вираз об'єкта оподаткування.

4. Класифікація податків.

Податкові платежі класифікуються за такими ознаками:

1) *залежно від платника податку:*

- податки з юридичних осіб;
- податки з фізичних осіб;
- змішані (плата за землю, наприклад);

2) *залежно від органу влади, який встановлює податки:*

- загальнодержавні;
- місцеві;

3) *за формою оподаткування:*

- прямі;
- непрямі;

4) *за економічним змістом:*

- податки на доходи;
- податки на споживання;
- податки на майно;

5) *за методом оподаткування:*

- прогресивні;
- пропорційні;
- регресивні;

6) *за періодичністю стягнення:*

- разові;
- систематичні;

7) за призначенням:

- загальні;
- цільові.

5. Податкова система.

Податкова система – це сукупність загальнодержавних та місцевих податків і зборів. Податкова система України побудована на таких принципах:

- обов'язковість;
- рівність і рівнозначність;
- соціальна справедливість;
- стабільність;
- економічна обгрунтованість;
- рівномірність сплати;
- компетенція;
- єдиний підхід і доступність;
- невідворотність;
- фіскальна достатність;
- загальність оподаткування;
- презумпція правомірності рішень платника, якщо згідно з правового акта можна тлумачити на користь платника податку.

Система оподаткування включає в себе 18 загальнодержавних та 5 місцевих податків і зборів.

До **загальнодержавних податків і зборів** належать:

- податок на прибуток підприємств;
- податок на доходи фізичних осіб;
- податок на додану вартість;
- акцизний податок;
- збір за першу реєстрацію транспортного засобу;
- екологічний податок;
- рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України;
- рентна плата за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні;

- плата за користування надрами;
- плата за землю;
- збір за користування радіочастотним ресурсом України;
- збір за спеціальне використання води;
- збір за спеціальне використання лісових ресурсів;
- фіксований сільськогосподарський податок;
- збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства;
- мито;
- збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками;
- збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності.

До **місцевих податків і зборів** належать такі основні з них:

- податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки;
- єдиний податок;
- збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності;
- збір за місця для паркування транспортних засобів;
- туристичний збір.

Встановлення та скасування податків здійснюється виключно Верховною Радою України, а по місцевих податках і зборах – місцевими радами (в межах, установлених законом).

Відповідно до Податкового кодексу України, контролюючими органами щодо сплати податків і зборів є:

1. органи державної податкової служби;
2. митні органи.

Указом Президента України від 28.12.2010 р. “Про оптимізацію системи централізованих органів виконавчої влади” ліквідована Державна податкова адміністрація України і створена Державна податкова служба України.

Головним контролюючим органом є Державна податкова служба, яка була створена в 1990 році як Державна податкова інспекція України. 22.08.1996 р. Указом Президента України на базі Державної податкової інспекції та підрозділів Міністерства внутрішніх справ України по боротьбі з кримінальним приховуванням прибутку від оподаткування була створена Державна податкова адміністрація України.

Головним завданням Державної податкової служби України є здійснення контролю за правильністю обчислення, повнотою і своєчасністю сплати податків і зборів, консультації з податкового законодавства, ведення Реєстру фізичних осіб, запобігання злочинам, їх розкриття, припинення тощо.

Державна податкова адміністрація в залежності від кількості платників може утворювати міжрайонні (два і більше районів, об'єднані (місто і район) державні податкові інспекції та відповідні підрозділи податкової міліції в їхньому складі.

Державну податкову службу України та обласні податкові служби очолює Голова, міські і районні – начальники інспекцій.

ТЕМА 7. Правове регулювання непрямих податків.

Податок на додану вартість

1. Загальна характеристика непрямих податків.
2. Податок на додану вартість, платники податків.
3. Об'єкти та база оподаткування ПДВ.
4. Ставки ПДВ.
5. Порядок врахування і сплати податку.

Рекомендована література:

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р.
2. Паянок Т. М. Ефективність податку на додану вартість та напрями його реформування в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / Паянок Тетяна Миколаївна; Державна податкова адміністрація України, Національний ун-т держ. податкової служби України. – Ірпінь, 2009. – 19 с.
3. Педь І. В. Непрямі податки в податковій системі України : навч. посібник / І. В. Педь; ред. Ю. М. Лисенков. – К. : Знання, 2008. – 348 с.
4. Податок на додану вартість : [збірник нормат. док.] / [Любченко О. М. та ін.]; за заг. ред. В. Ю. Захарченка, Голови ДПС України; Держ. податкова служба України. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 335 с.
5. Податок на додану вартість : законодавчі та нормат. акти, коментарі, роз'яснення фахівців, оглядові листи : офіц. матеріали ДПС України / Кайзерман В. О. [та ін.]; за заг. ред. С. В. Буряка, Голови ДПА України; Держ. податкова служба України. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 317 с.

1. Загальна характеристика непрямих податків.

Непрямі податки (податки на споживання) справляються у процесі використання матеріальних благ, включаються у вигляді надбавки до ціни товару, сплачуються споживачем.

До непрямих податків відносяться податок на додану вартість (ПДВ), акцизний податок (АП) та мито.

ПДВ відіграє вирішальну роль у формуванні доходів Державного бюджету. Був запроваджений в Україні із 1 січня 1993 року, прийнятий в новій редакції Законом України від 3 квітня 1997 року та докорінно змінений законом України в 2005 році і викладений у новій редакції в ПКУ.

ПДВ був вперше введений у Франції в 1954 році з метою обмеження виробництва товарів і застосовується в країнах Європи.

2. Податок на додану вартість, платники податків.

Платником податку є будь-яка особа, яка:

1) підлягає обов'язковій реєстрації як платник податку у разі, коли загальна сума оподаткованих операцій протягом останніх 12 календарних місяців перевищує 300,0 тис. грн (без ПДВ);

2) імпортує товари, крім фізичних осіб, не зареєстрованих платниками податку, які ввозять товари в обсягах, що не підлягають митному оподаткуванню;

3) особа, в якій обсяги постачання товарів іншим платникам податків за останні 12 календ. місяців становить не менш 50% загального обсягу поставки;

4) особа, статутний капітал або балансова вартість активів (основних засобів, нематеріальних активів, запасів) якої перевищує 300,0 тис. грн може добровільно зареєструватися платником ПДВ незалежно від наявності здійснених нею оподаткованих операцій та обсягу постачання товарів іншим платника податків.

Розглянемо на прикладах порядок добровільної реєстрації платника податку на додану вартість.

Платник за останні 12 календ. місяців поставив товарів на 200,0 тис. грн, з них платникам податку на додану вартість на 120,0 тис. грн. Такий платник має право зареєструватися платником, оскільки питома вага поставки іншим платникам податку в загальній сумі поставки становить 60% ($120 \times 100 : 200$), тобто більше ніж 50%.

3. Об'єкти та база оподаткування ПДВ.

Об'єктом сплати податку є додана вартість, яка створюється на кожному етапі виробництва і обігу товарів.

В основі оподаткування:

- поставка товарів (робіт, послуг) на митній території України;
- імпорт товарів, робіт, послуг;
- експорт товарів.

Базою оподаткування є операції з поставки товарів та послуг за вільними договірними (контрактними) цінами, але не нижче за звичайні, з урахуванням акцизного податку, ввізного мита, інших загальнодержавних податків і зборів за винятком податку на додану вартість.

Від оподаткування звільнюються операції з поставки вітчизняних продуктів дитячого харчування молочними кухнями та спеціалізованими магазинами, поставка послуг з виховання та освіти дітей дитячими закладами, поставка ліків, доставка пенсій, культові послуги та деякі інші.

Не є об'єктом оподаткування: операції з цінними паперами, надання послуг із страхування, обсяги валютних цінностей, виплата зарплати, пенсій, стипендій, дотацій, субсидій, дивідендів, банківські послуги та деякі ін.

4. Ставки ПДВ.

Законом передбачені дві ставки ПДВ: 0% та 17%.

До 01.01.2014 р. застосовується ставка 20%

Ставка 17% буде введена в дію із 01.01.2014 р.

Нульова ставка застосовується, в основному, при поставці товарів на експорт, а також при поставці товарів магазинами безмитної торгівлі, поставки транспортних послуг з перевезення пасажирів та вантажів за межами митного кордону України та деякі інші.

В усіх інших випадках застосовується ставка 20% (з 01.01.2014 – 17%).

5. Порядок врахування і сплати податку.

Платежі до бюджету визначаються як різниця між податковим зобов'язанням і податковим кредитом.

Податкове зобов'язання – це загальна сума податку, одержана платником у звітному періоді.

Податковий кредит – сума, на яку платник податку має право зменшити податкове зобов'язання звітного періоду.

Від'ємне значення між податковим зобов'язанням і податковим кредитом називається бюджетним відшкодуванням і підлягає поверненню платнику податку із Державного бюджету.

Приклад. Платник поставив товарів на митній території України за квітень 2011 року на 200,0 тис. грн (без ПДВ) і отримав товари для використання в господарській діяльності на 150 грн (без ПДВ). Визначаємо платежі до бюджету:

- Податкове зобов'язання
 $200,0 \times 20 : 100 = 40,0$ тис. грн
- Податковий кредит:
 $150 \times 20 : 100 = 30,0$ тис. грн
- Платежі до бюджету:
 $40,0 - 30,0 = 10,0$ тис. грн

Податкова декларація має бути подана до 20 травня, а податок сплачений до бюджету до 30 травня.

Платник отримав матеріали для господарської діяльності на 240,0 тис. грн, в т.ч. 40,0 грн податковий кредит, переробив і реалізував на експорт товари на 300,0 тис. грн

У цьому випадку податкове зобов'язання нульове (300×0 (ставка)=0), а податковий кредит – 40,0 тис. грн

Від'ємне значення між ними: $0 - 40,0 = -40,0$ тис. грн, яке підлягає відшкодуванню з Державного бюджету (бюджетне відшкодування). Податкові органи повинні в 30 денний строк після отримання податкової декларації провести камеральну перевірку, а при виявленні порушень – документальну перевірку (також в 30-денний строк). В 5-денний строк після завершення перевірки податковий орган подає висновок органу Державної казначейської служби про відшкодування суми податку, який також в 5-денний строк із дня отримання висновку перераховує податок, що підлягає відшкодуванню, на рахунок платника.

Датою виникнення податкових зобов'язань, як і датою виникнення податкового кредиту, є податковий період, протягом якого відбулася будь-яка з подій, що сталася раніше.

Платник податку зобов'язаний виписувати податкові накладні, вести їх облік та облік отриманих податкових накладних в спеціальному реєстрі.

Відповідно до розділу XX, підрозділу 2 реєстрація податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних запроваджується для платників, у яких сума податку на додану вартість в одній податковій накладній становить:

- понад 1 мільйон гривень – 31 січня 2011 р.;
- понад 500,0 тис. грн – з 1 квітня 2011 р.;
- понад 100,0 тис. грн – з 1 липня 2011 р.;
- понад 10,0 тис. грн – з 1 січня 2012 р.

Податкова накладна до 10 тис. грн не підлягає включенню до Єдиного реєстру.

Законом № 3609 внесені зміни до Податкового кодексу, згідно яких податкові накладні на підакцизні товари та імпорتنі товари підлягають реєстрації незалежно від суми ПДВ.

Податковим періодом є один календарний місяць. Місячна декларація подається не пізніше 20 числа місяця, наступного за звітним, а сума податку сплачується до бюджету протягом 10-ти днів з дня строку подання декларації.

Платники, які застосовують нульову ставку на прибуток, можуть вибрати квартальний період.

Квартальна декларація подається не пізніше як через 40 календарних днів після завершення кварталу, а платежі до бюджету сплачуються протягом 10-ти днів з граничного строку подання квартальної декларації.

Наприклад, податкова декларація за липень має бути подана не пізніше 20 серпня, а податок сплачений не пізніше 30 серпня. Податкова декларація за I квартал має бути подана до 9 травня, а податок сплачений до 19 травня.

ПК України передбачено вперше автоматичне відшкодування податку на додану вартість. Для цього платники податку повинні відповідати одночасно 17-ти критеріям, які дають право на автоматичне відшкодування податку, а саме: рівень заробітної плати (не менше як 2,5 рази більший від мінімальної зарплати), чисельність працюючих (не менше 20 чоловік), відсутність податкового боргу, поставка товарів за нульовою ставкою становить не менше 40% загального обсягу поставки і т.д. Податкові органи перевіряють в автоматичному режимі відповідність платника вказаним критеріям протягом 15 днів.

ТЕМА 8. Акцизний податок

1. Загальна характеристика акцизного податку.
2. Платники акцизного податку.
3. Перелік підакцизних товарів та ставки акцизного податку.
4. Об'єкт оподаткування.
5. Пільги за акцизним податком.
6. Особливості сплати акцизного податку на алкогольні та тютюнові вироби.
7. Порядок вирахування і сплати акцизного податку.

Рекомендована література:

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р.
2. Данілов О. Д. Акцизний збір : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / О. Д. Данілов, Є. В. Левченко; Державна податкова адміністрація України, Академія держ. податкової служби України. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2001. – 370 с.
3. Науменко М. А. Універсальні акцизи на сучасному етапі економічного розвитку : дис. ... канд. екон. наук: 08.04.01 / Науменко Максим Анатолійович; Національна академія держ. податкової служби України. – Ірпінь, 2006. – 220 арк.
4. Податкове право України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [М. П. Кучерявенко та ін.]; за ред. проф. М. П. Кучерявенка; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2010. – 255 с.
5. Пришва Н. Ю. Податкове право : навч. посіб. / Н. Ю. Пришва. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 365 с.

1. Загальна характеристика акцизного податку.

Акцизний податок є одним із непрямих податків, який сплачується до Державного бюджету України. Введений Декретом КМУ “Про акцизний збір” із 1 січня 1993 року з метою оподаткування високорентабельних товарів першої необхідності, а також обмеження споживання таких товарів як алкогольні та тютюнові вироби. Перелік підакцизних товарів та ставки за ними постійно змінювалися, особливо ставки на тютюнові вироби та алкогольні напої. Незважаючи на це, питома вага акцизного податку в загальній сумі надходжень до Державного бюджету залишається достатньо низькою. Податковий кодекс вніс зміни в ставки акцизного податку та окремі елементи податку.

Платниками акцизного податку є:

1. особи-виробники підакцизних товарів та митній території України, в т.ч. із давальницької сировини;
2. особи, які імпортують підакцизні товари;
3. фізичні особи – резиденти або нерезиденти, які ввозять (пересилають) підакцизні товари на митну територію України в обсягах або вартістю, що підлягають оподаткуванню відповідно до митного законодавства;
4. особа, яка реалізує конфісковані та безхазяйні підакцизні товари.

2. Перелік підакцизних товарів та ставки акцизного податку.

№ з/п	Назва товару	Ставка
I	Спирт, алкогольні напої, пиво	
1	Спирт етиловий, спиртні напої, лікери та інші напої, що містять спирт	42,12 грн за 1 л 100 % спирту
2	вермути	
3	вина виноградні, сухі	0,01 грн за 1 л
4	вина кріплені та інші	2,14 грн за 1 л
5	вина ігристі	3,1 грн за 1 л
6	пиво солодове	0,74 грн за 1 л
II	Тютюнові вироби, в т.ч.	
	сигарети з фільтром	96,21 грн за 1000 шт. сигарет+25% від обороту, але не менше як 160,35 грн за 1000 шт. сигарет
	сигарети без фільтру	43,03 грн за 1000 шт. Плюс 20% від обороту, але не менше як 96,21 грн за 1000 шт.
	тютюн для куріння і т.д.	74,83 грн за 1 кг
	сигари	149,66 грн за 100 г

III	Транспортні засоби	у євро за 1 см куб. залежно від потужності автомобіля та строку експлуатації (від 0,03 до 3,5 євро)
IV	Нафтопродукти, скраплений газ, в. тч.	
1	важкі дистиляти	від 42 до 90 євро за 1000 кг залежно від вмісту сірки
2	бензини моторні (А-72, А-76, А-80, А-90, А-93, А-95)	182 євро за 1000 кг
3	скраплений газ	40 євро за 1000 кг
4	паливо пічне та ін.	42 євро за 1000 кг
V	Кузови для автомобілів, мотоцикли (мопеди), причеи	
1	мотоцикли	0,2 євро за см куб.
2	кузови	від 100 до 400 євро за 1 шт., залежно від строку використання
3	причеи	100 євро за 1 шт.

Вказані ставки є єдиними на всій території України і застосовуються як на товари вітчизняного виробництва, так і на імпортні товари. На спиртові дистиляти та алкогольні напої, одержані шляхом перегонки вина (виноградних вичавок) застосовуються такі ставки: 20 грн за 1 літр 100% спирту – до 31.12.2011 р., 27 грн – до 01.01.2013 р., з 01.01.2012 – 42,12 грн

3. Об'єкт оподаткування.

Об'єктами оподаткування є:

- обороти з реалізації вироблених на території України підакцизних товарів;
- обороти з реалізації (передачі) товарів для власного споживання, промислової переробки (крім оборотів для виробництва підакцизних товарів), а також для своїх працівників;

- митна вартість товарів, які імпортуються;
- реалізація конфіскованих та безхазяйних підакцизних товарів.

4. Пільги за акцизним податком.

Акцизний податок не справляється:

1. при експорті підакцизних товарів, оформленому митною декларацією;
2. при реалізації легкових автомобілів спеціального призначення, оплата яких здійснюється за рахунок коштів бюджету та фондів соціального страхування;
3. у зв'язку із звільненням від сплати ПДВ (транзит, поставка в магазини безмитної торгівлі, переробка);
4. при реалізації підакцизних товарів, (крім нафтопродуктів), що використовуються як сировина для вироблення підакцизних товарів;
5. при реалізації магазинами безмитної торгівлі.

5. Особливості сплати акцизного податку на алкогольні та тютюнові вироби.

Відповідно до ПКУ виробники алкогольних напоїв та тютюнових виробів проводять маркування кожної пляшки алкогольного напою та кожної пачки тютюнових виробів марками акцизного податку, придбаними у ДПС області. Для одержання марок виробники подають в обласну ДПС заявку-розрахунок, виходячи з планових щомісячних обсягів реалізації алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Імпортери для отримання марок подають заявку-розрахунок та платіжні документи, що підтверджують внесення плати за марки та сплату акцизного податку. У разі відсутності марок товари підлягають конфіскації та знищенню.

6. Порядок вирахування і сплати акцизного податку.

Суми акцизного податку, що підлягають сплаті, визначаються платниками самостійно, виходячи з обсягів реалізованих підакцизних товарів за встановленими ставками.

Місячні розрахунки акцизного податку подаються державним податковим органам не пізніше 20 числа місяця, наступного за звітним, а сплата в бюджет здійснюється протягом 10-ти днів з дня граничного строку подання розрахунку.

При отриманні суб'єктами підприємницької діяльності спирту етилового для переробки на іншу підакцизну продукцію, такі плат-

ники зобов'язані видати податковій інспекції податковий вексель, авальований банком, в термін до 90 календарних днів сплатити суму акцизного збору відповідно до діючих ставок.

Суб'єкти підприємницької діяльності, які ввозять на митну територію підакцизні товари, сплачують акцизний податок під час митного оформлення товарів. При цьому суб'єкти підприємницької діяльності зобов'язані подати митним органам декларацію у 2-х примірниках, один з яких надсилається відповідній державній податковій інспекції.

Сума податку з алкогольних напоїв, для виробництва яких використовується спирт етиловий неденатурований, сплачується при придбанні марок акцизного збору.

У разі ввезення маркованої підакцизної продукції податок сплачується під час придбання марок акцизного податку.

Порядок вирахування акцизного податку на прикладах.

а) Горілчаний завод реалізував 100 тис. пляшок горілки місткістю 0,5 л, міцністю 40 градусів. Визначаємо акцизний податок, якщо ставка 42,12 грн за 1 л 100% спирту. Для цього визначимо кількість літрів горілки: 0,5 л x 100 тис. пл. = 50 тис. л. Визначаємо ставку за 1 л 40-градусного спирту;

$$42,12 \times 40 : 100 = 16,84 \text{ грн}$$

та суму акцизного податку

$$50,0 \text{ т. л.} \times 16,84 = 842,4 \text{ тис. грн}$$

б) Пивзавод реалізував 100,0 тис. літрів пива. Ставка – 0,74 грн за 1 л.

$$100,0 \text{ тис. л.} \times 0,74 = 74,0 \text{ тис. грн}$$

в) Тютюновий завод реалізував 1 млн штук сигарет з фільтром на 500,0 тис. грн. Визначаємо суму акцизного податку:

- із кількості реалізованих сигарет:

$$1 \text{ млн шт.} \times 96,21 \text{ грн} : 1000 \text{ шт} = 96,2 \text{ тис. грн,}$$

де 96,21 – ставка за 1000 сигарет

- із вартості:

$$500 \text{ тис. грн} \times 25\% : 100 = 125,0 \text{ тис. грн,}$$

де 25 % – ставка;

$$\text{- разом: } 96,2 + 125,0 \text{ тис. грн} = 221,2 \text{ тис. грн,}$$

але не менш як 160,35 грн за 1000 шт. (мінімальне податкове зобов'язання)

$$160,35 \times 1 \text{ млн шт.} : 1000 = 160,35 \text{ тис. грн}$$

Таким чином, підлягає сплаті до бюджету 221,2 тис. грн. Якщо б мінімальне податкове зобов'язання склало 250,0 тис. грн, то в бюджет потрібно перерахувати не 221,2, а 250,0 тис. грн.

ТЕМА 9. Податок на прибуток

1. Загальна характеристика податку на прибуток.
2. Платники податку.
3. Об'єкт оподаткування.
4. Ставки податку.
5. Амортизаційні відрахування.
6. Порядок вирахування і сплати податку.

Рекомендована література:

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р.
2. Єфименко Т. І. Податок на прибуток: концепція визначення об'єкта оподаткування / Т. І. Єфименко [та ін.]; Науково-дослідний фінансовий ін-т при Міністерстві фінансів України. – К. : НДФІ, 2004. – 190 с.
3. Новіков С. Податковий кодекс: податок на прибуток / С. Новіков. – Х. : Фактор, 2011. – 190 с.
4. Податкове право України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [М. П. Кучерявенко та ін.]; за ред. проф. М. П. Кучерявенка; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2010. – 255 с.
5. Податок на прибуток: нормативні документи з роз'ясненнями та коментарями : метод. посіб. / В. Близнюк [та ін.]; голов. ред. І. Єгорова. – Д. : Баланс-Клуб, 2009. – 192 с.
6. Податок на прибуток підприємств : законодав. та нормат. акти, комент., роз'яснення фахівців, оглядовий лист / В. О. Кайзерман [та ін.]; заг. ред. С. В. Буряк; Державна податкова служба України. – Офіц. матеріали. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 307 с.
7. Пришва Надія Юріївна. Податкове право : навч. посіб. / Н. Ю. Пришва. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 365 с.

1. Загальна характеристика податку.

Податок на прибуток – прямий податок, який є одним з основних джерел формування доходів Державного бюджету. Частина податку на прибуток, а саме податок на прибуток підприємств комунальної власності надходить до місцевих бюджетів. Закон про оподаткування

прибутку був прийнятий в 1994 році і зазнав суттєвих змін у 1997 та в 2005 роках. З прийняттям Податкового кодексу докорінно змінився порядок оподаткування платників податком на прибуток, який вводитьися в дію з 1 квітня 2011 року.

2. Платники податку.

Платниками податку є:

1) з числа резидентів – суб'єкти господарської діяльності, бюджетні, громадські та інші підприємства, установи та організації, які здійснюють діяльність, спрямовану на отримання прибутку як на території України, так і за її межами;

2) філії, відділення та інші відокремлені підрозділи платників податку, що не мають статусу юридичної особи, розташовані на території іншої, ніж такий платник податку, територіальної громади.

Сума податку на прибуток філій визначається розрахунково, виходячи із загальної суми податку, нарахованого платником податку, розподіленого пропорційно питомій вазі суми валових витрат філій у загальній сумі валових витрат цього платника податку;

3) постійні представництва нерезидентів, юридичні особи з числа нерезидентів, які отримують доходи з джерел їх походження з України, крім тих, що мають дипломатичні привілеї;

4) управління залізниць; з доходів, одержаних від господарської діяльності залізничного транспорту. З інших доходів, отриманих не від господарської діяльності залізничного транспорту, платниками є підприємства залізничного транспорту та їх структурні підрозділи;

5) Національний банк України, який сплачує до державного бюджету суму перевищення валових доходів консолідованого балансу над валовими витратами;

6) неприбуткові організації в разі отримання прибутку від статутної діяльності;

7) установи кримінально-виконавчої системи та їх підприємства, які отримують доходи і спрямовують їх на фінансування господарської діяльності.

3. Об'єкт оподаткування

Об'єктом оподаткування є прибуток, який визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду на собівартість реалізованих товарів, наданих послуг та інших витрат звітного періоду, а також дохід (прибуток) нерезидента з джерелом походження з України.

Доходи, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування – прибутку, включаються до оподаткованого доходу за датою переходу покупцеві права власності на товар. Доходи від послуг – датою оформлення відповідного документа.

Доходи включають:

- доходи від операційної діяльності;
- інші доходи.

В свою чергу доходи від операційної діяльності включають:

- дохід від реалізації товарів, робіт, послуг;
- дохід банківських установ.

Інші доходи включають:

- дивіденди від нерезидентів, процентів, роялті;
- оренда (лізинг);
- штрафи, пені, неустойки;
- суми безповоротної та поворотної фінансової допомоги (не повернуті до кінця звітного періоду);
- акцизний податок та деякі ін.

Не враховуються при визначенні об'єкта оподаткування такі доходи:

- попередня оплата та аванс;
- податок на додану вартість;
- суми доходів органів державної влади від надання платних послуг;
- доходи неприбуткових організацій (за деяким винятком);
- дивіденди;
- вартість основних фондів, отриманих безоплатно за рішенням відповідних органів влади, та деякі ін.

Склад витрат платника

Витрати платника складаються із:

- витрат операційної діяльності;
- інших витрат.

До витрат операційної діяльності відносяться:

- собівартість реалізованих товарів, робіт, послуг;
- витрати банківських установ.

Витрати, що формують собівартість реалізованої продукції, визна-

чаються в тому звітному періоді, в якому визнано доходи від їх реалізації.

Собівартість товарів, робіт, послуг складається із:

- прямих матеріальних витрат;
- прямих витрат на оплату праці;
- амортизації основних засобів та нематеріальних активів, безпосереднє пов'язаних з виробництвом;
- вартості придбаних послуг, пов'язаних з виробами;
- загальновиробничих витрати.

Крім того, не включаються до складу витрат витрати, не пов'язані з господарською діяльністю, а саме: організація прийомів, свят, відпочинку, подарунків, фінансування особистих потреб фізичних осіб; витрати на придбання основних засобів, витрати, не підтверджені документально, та деякі ін.

4. Ставки податку

Основна ставка податку становить 16%, яка буде введена в дію із 01.01.2014 р. Згідно Кодексу ставка податку буде знижуватись поступово: 23% – із 01.04.2011, 21% – із 01.01.2012, 19 – із 01.01.2013 та 16 – із 01.01.2014 р.

Інші ставки в розмірі 0, 4, 6, 12, 15, 20% застосовуються до доходів нерезидентів, з джерелом їх походження з України. Наприклад, резиденти, які здійснюють виплати нерезидентам за рекламу, сплачують податок в розмірі 20% від суми виплати за власний рахунок. Виплати нерезидентами з доходів, отриманих в Україні оподатковуються за ставкою 15%, а від облігацій чи казначейських зобов'язань – 16 (01.01.2014 р.)

5. Амортизаційні відрахування

Порядок нарахування амортизації виділений в окрему статтю Податкового кодексу.

Об'єктами амортизації є:

- витрати на придбання основних фондів, нематеріальних активів для використання в господарської діяльності;
- витрати на проведення ремонту, реконструкції, модернізації та інших видів поліпшення основних засобів в розмірі, що перевищують 10% сукупної балансової вартості всіх груп основних засобів на початок звітного року;

- витрати на капітальне поліпшення землі;
- капітальні інвестиції з бюджету;
- вартість безоплатно отриманих об'єктів енерго-водо-газопостачання.

Не підлягають амортизації: основні засоби на консервації; витрати бюджетів на утримання житлових будинків, автомобільних доріг загального значення, невиробничі основні засоби, архівні та бібліотечні фонди.

З метою нарахування амортизації основні засоби розподілені за 16 групами, а нематеріальні активи – за 6-ма.

Податковим кодексом України передбачено 5 методів нарахування амортизації:

- 1) прямолінійний;
- 2) зменшення залишкової вартості;
- 3) прискорене зменшення залишкової вартості;
- 4) кумулятивний;
- 5) виробничий.

Підприємство самостійно обирає метод нарахування амортизації і затверджує в наказі про облікову політику.

В основі кожного методу нарахування амортизації – мінімально допустимі строки використання та вартість основних засобів.

6. Звільнення від оподаткування

На період з 1 квітня 2011 р. до 1 січня 2016 року застосовується ставка 0% для платників податку, у яких розмір доходів кожного звітного податкового періоду наростаючим підсумком з початку року не перевищує трьох мільйонів гривень, а нарахована за кожен місяць звітного періоду заробітна плата працівника є не меншою як дві мінімальні зарплати станом на 1 січня податкового року, і при цьому вони відповідають одному з таких трьох критеріїв:

1. утворені після 1 квітня 2011 року;
2. діючі, у яких протягом трьох послідовних попередніх років щорічний дохід не перевищує трьох мільйонів гривень і середньооблікова кількість працівників не перевищує 20 осіб;

3. зареєстровані платниками єдиного податку до 01.01.2011 р. та обсяг виручки становить до 1 млн грн, а середньооблікова чисельність працівників – до 50 осіб.

Ця пільга не поширюється на 17 видів діяльність, а саме: діяльності у сфері розваг, виробництво і продаж підакцизних товарів, фінансова діяльність, операції з нерухомим майном і орендою, оптова торгівля, бухгалтерія та деякі ін.

Тимчасово – на 10 років, починаючи з 1 січня 2011 р. – звільняється від оподаткування прибуток:

- готелів (3-4-5-зіркові) (Законом № 3609 обмежено порядок надання пільги, а саме: доходи від ночівлі мають бути не менше 75% загальної суми доходів готелю);

- легкої промисловості, крім тих, які виготовляють продукцію з дзвонівничої сировини;

- машинобудівної;

- суднобудівної;

- машинобудування для аграрного комплексу;

- електроенергетики, виробленої з відновлювальних джерел, а до 01.01.2015 р. – прибуток видавництва.

Вивільнений від оподаткування прибуток спрямовується на збільшення обсягів виробництва.

7. Порядок вирахування і сплати податку

Платник податку самостійно подає податкову декларацію у такі податкові періоди: календарний квартал, півріччя, три квартали, рік.

Для виробників сільгоспродукції річний податковий період – із 1 липня до 30 червня наступного року.

Вказані декларації подаються в 40-денний строк після останнього дня кварталу, а сплата податку здійснюється протягом 10 днів після подання декларації.

Наприклад. Підприємство отримало за I квартал 2012 року 200,0 тис. грн прибутку, з якого сплатило 42,0 тис. грн ($200 \times 21 : 100$) податку. За I півріччя прибуток склав 500,0 тис. грн, а сума податку 105,0 тис. грн ($500 \times 21 : 100$). Отже, платник подасть декларацію за I-ше півріччя не пізніше 9 серпня 2012 р. (40 днів після 30 червня) і сплатить до бюджету не пізніше 19 серпня 2012 р.: 63,0 тис. грн податку за другий квартал ($105,0 - 42,0 = 63,0$ тис. грн), де 105,0 – податок з прибутку за I-ше півріччя; 42,0 тис. грн – податок з прибутку за I квартал).

ТЕМА 10. Податок на доходи фізичних осіб

1. Загальна характеристика податку.
2. Платники податку.
3. Об'єкти оподаткування.
4. Податковий кредит.
5. Податкові соціальні пільги.
6. Ставки податку.
7. Особливості оподаткування доходів від продажу (обміну) нерухомого і рухомого майна.
8. Оподаткування спадщини та подарунків.
9. Порядок нарахування і сплати податку.

Рекомендована література:

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р.
2. Податкове право України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [М. П. Кучерявенко та ін.]; за ред. проф. М. П. Кучерявенка; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2010. – 255 с.
3. Податковий кодекс: Податок на доходи фізичних осіб. – Х. : ФАКТОР, 2011. – 272 с.
4. Пришва Н. Ю. Податкове право : навч. посіб. / Н. Ю. Пришва. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 365 с.
5. Шевченко І. Податок з доходів фізичних осіб : метод. посіб. / І. Шевченко [та ін.]. – Д. : Баланс-Клуб, 2004. – 144 с.

1. Загальна характеристика податку.

Податок на доходи фізичних осіб – прямий загальнообов'язковий податок, який закріплюється за місцевими бюджетами. За рахунок цього податку формується 80-90% доходів місцевих бюджетів всіх рівнів.

З прийняттям нового Закону “Про податок з доходів фізичних осіб” докорінно змінилась база оподаткування за рахунок нових об'єктів оподаткування; прогресивне оподаткування змінилось пропорційним, а кількість ставок оподаткування заробітної плати зменшилась із 6 до 1; введено поняття “податковий кредит” та “податкові соціальні пільги”. В Податковий кодекс цей закон ввійшов із окремими суттєвими змінами.

2. Платники податку.

Платниками податку з доходів фізичних осіб виступають:

- резидент, який отримує як доходи з джерелом їх походження з території України, так і іноземні доходи;
- нерезидент, який отримує доходи з джерелом їх походження з території України.

3. Об'єкт оподаткування.

Об'єктами оподаткування у резидента є:

- загальний місячний оподатковуваний дохід;
- доходи з джерелом їх походження з України, які підлягають кінцевому оподаткуванню при їх виплаті;
- іноземні доходи.

Об'єктами оподаткування у нерезидента є:

- загальний місячний оподатковуваний дохід з джерелом походження з України;
- доходи з джерелом походження з України, які підлягають кінцевому оподаткуванню при їх виплаті.

До складу загального місячного оподаткованого доходу включаються такі основні види доходів:

- доходи у вигляді заробітної плати, інші виплати та винагороди, нараховані платнику відповідно до умов трудового договору;
- доходи від продажу об'єктів інтелектуальної власності;
- вартість подарунків;
- оренда майна;
- дохід, отриманий як додаткове благо;
- дохід у вигляді процентів, дивідендів, виграшів, призів;
- дохід від операцій з цінними паперами;
- спадщина;
- хабарі, скарб, не зданий державі;
- доходи від операцій з майном (рухомим та нерухомим) та деякі інші.

Не включаються до складу оподатковуваних доходів:

- державна адресна матеріальна допомога і соціальна допомога;
- сума пенсій або щомісячного довічного грошового утримання;
- відрядні;
- аліменти;
- допомога на поховання;
- стипендії учням, студентам в певних межах;

- безоплатно передана вартість житла з державної або комунальної власності;
- доходи від сільськогосподарської продукції, вирощеної на власних земельних ділянках, та деякі ін.

4. Податкова знижка

За наслідками звітного року платники мають право на податкову знижку (раніше – податковий кредит).

До складу податкової знижки включаються документально підтвержені витрати на:

- оплату вартості середньої професійної або вищої освіти платника податку або члена його сім'ї першого ступеня споріднення, але не більше як прожитковий мінімум на початок податкового року, збільшений на коефіцієнт 1,4 за кожний повний чи неповний місяць навчання (не більше 1320 грн за один місяць в 2011 році).

- сплата страхових внесків та пенсійних внесків до недержавного пенсійного фонду:

- а) при страхуванні платника – прожитковий мінімум на 1 січня податкового року, збільшений на коефіцієнт 1,4 за кожен повний чи неповний місяць;

- б) при страхуванні члена сім'ї першого ступеня споріднення – 50% вищевказаної суми (660 грн за місяць з доходу за рік);

- благодійна допомога у розмірі, що не перевищує 4 відсотки з доходу на рік;

- витрати на лікування в розмірах, що не покриваються виплатами із фонду загальнообов'язкового медичного страхування;

- частина суми процентів, сплачених за користування іпотечним житловим кредитом;

- оплата допоміжних репродуктивних технологій, але не більше третини доходу у вигляді зарплати за звітній рік;

- оплата вартості державних послуг, пов'язаних з усиновленням дитини, включаючи держмити;

- затрати на переобладнання транспортного засобу платника з метою використання у вигляді палива моторного сумішевого біоетанолу, біодизелю, скрапленого газу, інших видів біопалива;

- витрати на будівництво доступного житла, в т.ч. на погашення пільгового іпотечного житлового кредиту та процентів за нього.

Для отримання податкової знижки на оплату навчання у вузі, платник зобов'язаний подати в податкову інспекцію декларацію та документи, що підтверджують оплату навчання, копію договору про навчання та ін., не пізніше 1 травня наступного року (до 1 травня 2012 р. за 2011 рік). Законом України від 07.03.2011 р. № 3609-VI внесено зміну, відповідно до якої право на податкову знижку зберігається до 31 грудня, тобто за 2011 р. до 31 грудня 2012 р. В декларації вказуються дані про отриману зарплату, включаючи всі виплати і винагороди – суми сплаченого податку, а також суму плати за навчання. Наприклад: Платник отримав за 2011 рік 24,0 тис. грн зарплати, з якої сплатив 3,6 тис. грн податку. Плата за навчання за 2011 р. склала 10,0 тис. грн Податковий інспектор зробить перерахунок і визначить зайво сплачену суму податку за рік, а саме:

$24,0 - 10,0 \text{ тис. грн} = 14,0 \text{ тис. грн}$ – база оподаткування

$14,0 \times 15 : 100 = 2,1 \text{ тис. грн}$ податок за вирахуванням знижки

зайво сплачена сума податку, що підлягає поверненню не пізніше 1 серпня 2012 р.:

$3,6 \text{ тис. грн} - 2,1 \text{ тис. грн} = 1,5 \text{ тис. грн}$

Максимальна сума плати за навчання, яка може бути включена до податкової знижки в 2011 р., 15840 грн ($1320 \times 12 = 15840$, де 1320 – це прожитковий мінімум на 01 січня, збільшений на коефіцієнт 1,4 ($941 \times 1,4 = 1320$), а 12 – кількість місяців навчання). Якщо плата за навчання у вузі складе, наприклад, 20 000 грн, то у розрахунок податкової знижки буде включено лише 15840.

Право на податкову знижку має тільки резидент при наявності реєстраційного номера (відмітка в паспорті), а також тільки із доходу у вигляді зарплати (фізична особа – підприємець не має права на податкову знижку із чистого доходу).

5. Податкові соціальні пільги.

Податковим кодексом України передбачені 3 податкові соціальні пільги: звичайна та 2 підвищені.

Платник податку має право на звичайну податкову соціальну пільгу в розмірі 50% відсотків прожиткового мінімуму на 1 січня звітного податкового року, якщо його загальний місячний оподатковуваний дохід не перевищує прожитковий мінімум на 1 січня, збільшений на коефіцієнт 1,4.

Податковим кодексом передбачено надання пільги в розмірі 100% від прожиткового мінімуму, в перехідних положеннях ПКУ – в розмірі 50% до 01.01.2015 р.

В 2011 році звичайна податкова пільга становить 470 грн 50 коп (941 x 50 : 100), якщо заробітна плата не перевищує 1320 грн (941 x 1,4).

Право на звичайну податкову пільгу мають батьки, в яких на утриманні двоє і більше дітей. При цьому одному з батьків граничний розмір доходу, який дає право на отримання пільги, визначається як добуток прожиткового мінімуму на кількість дітей.

Право на підвищену податкову соціальну пільгу в розмірі 150 % від звичайної (705 грн 75 коп. в 2011 році) мають платники податку, які:

- 1) є самотньою матір'ю або самотнім батьком, вдовою або вдівцем, опікуном – в розрахунку на кожну дитину віком до 18 років;
- 2) утримує дитину-інваліда – у розрахунку на кожну дитину до 18 років;
- 3) чорнобильці 1-2 категорії;
- 4) учні, студенти, аспіранти, військовослужбовці строкової служби;
- 5) інваліди 1-2 групи, в т.ч. з дитинства;
- 6) правозахисники, які отримують довічну стипендію;
- 7) учасники бойових дій на території інших країн після II світової війни.

Законом України від 07.07.2011 р. № 3609-VI розширені права на отримання пільги (в розмірі 150%), а саме при визначенні права на соціальну пільгу для платників, перелічених в п.1-2, граничний розмір доходу одному з батьків також визначається як добуток прожиткового мінімуму на 1 січня податкового року та кількості дітей.

Наприклад: Одинокa мама, яка має 2-х дітей до 18 р., отримала за липень 2011 р. заробітну плату в сумі 2500 грн. Перевіримо чи має вона право на пільгу (941 (прожитковий мінімум) x 1,4 = 1320 (граничний розмір на 1 дитину).

$1320 \times 2 \text{ дітей} = 2640 \text{ грн}$, а у матері 2500 грн, тобто вона має право на підвищену податкову соціальну пільгу на кожну дитину в розмірі від 150 % від звичайної пільги, або 705 грн 75 коп. ($941 \times 150 : 100 = 705,75$).
Визначаємо базу оподаткування: $2500 - 90 (3,6 \text{ (єдиний соціальний внесок)} \times 2500) - (705,75 \times 2) = 998,50$.

Сума податку за ставкою 15:

$$998,5 \times 15 : 100 = 149,77.$$

Підлягає виплаті зарплата: $2500 - 90 - 149,77 = 2147,70$

Інший приклад: У батьків троє дітей до 18 років. Батько отримав за липень 2011 р. 3000 грн зарплати, мама 1000 грн. Право на пільгу мають обидва батьки, тому що їх зарплата не перевищує граничу межу, а саме: одному з батьків (батьку) межа визначається як добуток прожиткового мінімуму на кількість дітей: $1320 \times 3 = 3960$ при фактичній зарплаті 3000 грн, що дає право на звичайну податкову пільгу на кожну дитину: 470,50 грн в 2011 р. Оподатковуємо батька: $3000 - 108(3,6) - (3 \times 470,50) = 1480,50$.

$$1480,50 \times 15 : 100 = 222,07 \text{ – податок.}$$

Мама отримала зарплату 1000 грн Оподатковуємо маму: $1000 - 36(3,6) - (3 \times 470,50) = 0$ (податок не сплачується).

Право на підвищену податкову соціальну пільгу в розмірі 200% від звичайної (941 грн в 2011 р.) мають платники, які є:

1) Героями України, Героями Радянського Союзу, Героями соціалістичної праці;

2) учасники бойових дій під час Другої світової війни або ті, що працювали в тилу, на яких поширюється дія Закону про статус ветеранів війни;

3) колишні в'язні концтаборів, гетто, репресовані чи реабілітовані;

4) особи, що були насильно вивезені під час Другої світової війни;

5) особи, які перебували в блокадному Ленінграді із 08.09.41 до 27.01.44р.;

6) інваліди I-II групи з числа учасників бойових дій після II світової війни.

Право на підвищені податкові соціальні пільги мають платники, в яких місячний оподатковуваний дохід не перевищує прожитковий мінімум, збільшений в 1,4 рази.

6. Ставки податку.

Доходи фізичної особи у вигляді зарплати оподатковуються за ставкою **15% (17%)**.

За подвійним розміром ставки **30% (34%)** оподатковуються виграші та призи (крім державної лотереї), недержавні лотереї, азартні ігри).

За ставкою **5%** оподатковуються проценти за депозитами, вкладами, інвестиційні доходи.

За ставкою **0%** або **5%** оподатковуються доходи від продажу (обміну) нерухомого майна, **15% (17%)** – для нерезидентів.

Про застосування конкретного розміру ставки – в наступному питанні теми.

За ставкою **1%** або **5%**, **15 (17%)** – для нерезидентів, оподатковуються доходи від продажу (обміну) рухомого майна.

За ставкою **0%** або **5%** та **15% (17%)** – для нерезидентів, оподатковується спадщина та подарунки. Конкретний порядок застосування – нижче.

За ставкою 10% оподатковуються шахтарі, працівники державних воєнізованих аварійних рятувних служб.

7. Особливості оподаткування доходів від продажу (обміну) нерухомого і рухомого майна.

Дохід, отриманий платником від продажу (обміну) не частіше одного разу протягом звітного податкового року житлового будинку, квартири, садового будинку, включаючи земельну ділянку, на якій розміщені такі об'єкти, не оподатковуються, якщо власність такого майна перебуває у платника не менше трьох років, крім успадкованого майна.

Доходи від продажу інших об'єктів та доходи від продажу протягом року більш ніж одного об'єкта оподатковуються за ставкою 5%, доходи нерезидентів – оподатковуються за ставкою 15% (17%) .

При обміні об'єкта нерухомості на інший кожна сторона договору (міни) сплачує 50% від суми податку.

Дохід платника податку від продажу (обміну) рухомого майна: легкового автомобіля, мотоцикла, моторолера, моторного човна не частіше одного протягом звітного року оподатковується за ставкою 1% .

Доходи від продажу таких об'єктів, більше одного протягом року, та всіх інших об'єктів рухомого майна оподатковуються за ставкою 5%.

Доходи від продажу всіх об'єктів рухомого майна нерезидентами оподатковуються за ставкою 15% (17%).

Податковим агентом є нотаріус, який щоквартально інформує органи державної податкової служби про оформлення договорів купівлі-продажу.

8. Оподаткування спадщини та подарунків.

При отриманні спадщини спадкоємцями, що є членами сім'ї першого ступеня споріднення, всі об'єкти спадщини оподатковуються за

нульовою ставкою. Всі інші оподатковуються за ставкою 5%.

Нерезиденти оподатковуються за ставкою – 15% (17%) незалежно від ступеня споріднення.

Вказані доходи відображаються у річній податковій декларації, нотаріус зобов'язаний інформувати податкові органи про оформлення права на спадщину.

Подарунки оподатковуються в такому ж порядку і за тими ж ставками, як і доходи від спадщини.

9. Порядок нарахування і сплати податку.

Особою, відповідальною за нарахування та сплату податку з доходів у вигляді зарплати, є працедавець, а з інших доходів – податковий агент чи фізична особа, що отримує такі доходи.

Відповідно до Бюджетного кодексу податок з доходів фізичних осіб підлягає зарахуванню до бюджету територіальної громади за своїм місцезнаходженням.

Юридична особа одночасно з поданням документів на отримання коштів для виплати доходів, сплачує суми утриманого податку на розподільчі рахунки в територіальне управління Державного казначейства України.

Фізичні особи, які отримали протягом року доходи не у вигляді заробітної плати, зобов'язані самостійно включити таку суму до загального річного оподаткованого доходу та подати не пізніше 1 травня наступного року річну декларацію податковому органу.

Річна податкова декларація подається і у випадках виникнення у платника права на податкову знижку. При нульовій ставці податку річна податкова декларація не подається.

ТЕМА 11. Особливості оподаткування доходів від підприємницької діяльності

1. Загальна система оподаткування.
2. Спрощена система оподаткування:

Рекомендована література:

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р.
2. Закон України “Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих норм Податкового кодексу України” від 07.07.2011 р. № 3609 – VI.

3. Закон України “Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності” від 20.10.2011 р.

4. Костицький В. В. Податкове право (Податкова система України) : навч. посіб. / В. В. Костицький, А. М. Новицький. – К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту “НАУ-друк”, 2009. – 400 с.

5. Кучерявенко М. П. Податкове право України. Академічний курс : підручник / М. П. Кучерявенко. – К. : “Правова єдність”, Всеукраїнська асоціація видавців, 2008. – 699 с.

6. Новіков С. Мале підприємництво / С. Новіков. – Х. : Фактор, 2011. – 191 с.

7. Податкове право України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [М. П. Кучерявенко та ін.]; за ред. проф. М. П. Кучерявенка; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2010. – 255 с.

8. Пришва Н. Ю. Податкове право : навч. посіб. / Н. Ю. Пришва. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 365 с.

9. Савченко О. Єдиний податок / О. Савченко [та ін.]. – 11-те вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2004. – 204 с.

10. Спрощена система оподаткування (єдиний податок) : практ. керівництво / Є. Авер'янова [та ін.]. – Д. : “Баланс-Клуб”, 2008. – 176 с.

1. Загальна система оподаткування.

Фізичні особи – підприємці мають право самостійно обирати систему оподаткування своїх доходів: загальну або спрощену.

Об'єктом оподаткування при загальній системі є чистий дохід підприємця, який визначається як різниця між валовими доходами та валовими витратами. Податок нараховується за прогресивними ставками 15% (17%) на підставі декларації про доходи, отримані платником за рік. Розрахунок податку вперше здійснює платник податків самостійно на підставі декларації, яка подається через 40 днів після закінчення року (до 09.02.2012 р. – за 2011 р.).

Протягом року платники щоквартально сплачують до бюджету 25% річної суми податку, обчисленого за доходами за попередній рік, а платники, які вперше залучаються до сплати податку, – 25% суми, обчисленого за перший звітний квартал з очікуваних доходів на поточний рік. Авансові платежі вносяться в такі строки: до 15 березня, до 15 травня, до 15 серпня і до 15 листопада.

Підприємці вперше подають тільки річну декларацію, квартальні декларації не подаються.

Відповідно до ПК України (із змінами та доповненнями) платники податку, які подають податкові декларації (звітність) за податковий рік, застосовують ставку 17% до частини середньомісячного річного оподаткованого доходу, що перевищує десятикратний розмір мінімальної зарплати станом на 1 січня податкового року. Розмір середньомісячного рівня розраховується як сума загальних місячних оподатковуваних доходів, поділена на кількість календарних місяців, протягом яких платник одержував такі доходи.

Наприклад: підприємець отримав за 2011 рік 120,0 тис. грн чистого доходу. Середньомісячна сума доходу: $120000 : 12 = 10\ 000$ грн. Чистий дохід в межах 10 мінімальних заробітних плат станом на 01.01.2011 р. (941 грн $\times 10 = 9410$) оподатковується за ставкою 15 %: $9410 \times 15 : 100 = 1411,5$ грн Різниця між середньомісячною сумою доходу – 10,0 тис. грн – і сумою 10-ти місячних заробітних плат (9410 грн) : $10000 - 9410 = 590$ грн, оподатковується за ставкою 17% : $590 \times 17 : 100 = 100,30$ грн.

Разом податку з чистого доходу за місяць: $1411,5 + 100,3 = 1511,80$ грн, а за рік: $1511,8 \times 12 = 18141,60$ грн.

2. Спрощена система оподаткування:

У розділ XIV Податкового кодексу України включена глава I “Спрощена система оподаткування, обліку та звітності”, яка вводиться в дію з 1.01.2012 року.

Юридична або фізична особа-підприємець має право самостійно обрати спрощену систему оподаткування при дотриманні умов, визначених в главі I розділу XIV ПКУ та реєстрації платником єдиного податку в установленому цією главою порядку.

Суб’єкти господарювання поділяються на 4 групи платників єдиного податку, в тому числі три – це фізичні особи – підприємці та одна – юридичні особи, а саме:

1) **перша група** – фізичні особи – підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торгівельних місць на ринках або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню, та обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 150 000 гривень;

Ставка єдиного податку для першої групи платників встановлена в межах від 1 до 10 відсотків розміру мінімальної заробітної плати станом на 1 січня податкового року.

В умовах 2011 року ставка єдиного податку складала б від 9 до 94 гривень на місяць ($941 \times 1 : 100 = 9$ або $941 \times 10 : 100 = 94$).

2) **друга група** – фізичні особи – підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, в тому числі побутових, платникам єдиного податку та населенню, виробництво, продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства за умови, що протягом календарного року відповідають таким критеріям:

- не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб;

- обсяг доходу не перевищує 1000000 гривень.

Ставка єдиного податку для другої групи платників встановлена в межах від 2 до 20 відсотків розміру мінімальної заробітної плати на 1 січня податкового року (18 – 188 в умовах 2011 року).

Друга група не поширюється на фізичних осіб-підприємців, які надають посередницькі послуги з купівлі, продажу, оренди та оцінювання майна. Такі підприємці належать до 3 групи платників єдиного податку.

Фіксовані ставки єдиного податку встановлюються сільськими, селищними та міськими радами залежно від виду діяльності на календарний місяць. У разі здійснення платниками першої і другої групи декількох видів діяльності застосовується максимальний розмір ставки відповідної групи.

Главою I ПКУ чітко визначений перелік побутових послуг населенню, які надаються першою та другою групою платників єдиного податку. Їх є 40, а саме:

- 1) виготовлення взуття за індивідуальним замовленням;
- 2) послуги з ремонту взуття;
- 3) виготовлення швейних виробів за індивідуальним замовленням;
- 4) послуги з ремонту годинників;
- 5) послуги з виконання фоторобіт;
- 6) послуги перукарень;
- 7) ритуальні послуги;
- 8) виготовлення меблів за індивідуальним замовленням
- 9) та ін. (див. додаток)

3) **третья група** – фізичні особи – підприємці, які протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв:

- не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах одночасно не перевищує 10 осіб;

- обсяг доходу не перевищує 3000000 гривень.

Ставки податку для третьої групи встановлені у розмірі:

- 3 відсотки від доходу – у разі сплати податку на додану вартість;

- 5 відсотків від доходу у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку.

4) **четверта група** – юридичні особи будь-якої організаційно-правової форми, які протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв:

- середньооблікова кількість працівників не перевищує 50 осіб;

- обсяг доходу не перевищує 5000000 гривень.

Ставка єдиного податку для четвертої групи встановлюється у розмірі:

- 3 відсотки від доходу - у разі сплати податку на додану вартість;

- 5 відсотків від доходу - у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку.

Податовим кодексом визначено перелік суб'єктів господарювання, які не можуть бути платниками єдиного податку.

Не можуть бути платниками єдиного податку юридичні особи та фізичні особи – підприємці, які здійснюють:

1) діяльність з організації проведення азартних ігор;

2) обмін іноземної валюти;

3) виробництво, експорт, імпорт, продаж підакцизних товарів (крім роздрібного продажу паливно-мастильних матеріалів в ємкостях до 20 літрів та діяльності фізичних осіб по роздрібній продажі пива та столових вин);

4) видобуток, виробництво, реалізацію дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння;

5) видобуток, реалізацію корисних копалин;

6) діяльність у сфері фінансового посередництва, крім діяльності, яка здійснюється страховими агентами, сюрвейерами, аварійними комісарами та аджастерами;

- 7) діяльність з управління підприємствами;
- 8) діяльність з надання послуг пошти та зв'язку;
- 9) діяльність з продажу предметів мистецтва та антикваріату, організації торгів (аукціонів) цими виробами;
- 10) діяльність з організації, проведення гастрольних заходів.

Також не мають права на спрощену систему оподаткування:

1) фізичні особи – підприємці, які здійснюють діяльність у сфері аудиту, технічні випробовування та дослідження;

2) фізичні особи – підприємці, які надають в оренду земельні ділянки площею понад 0,2 га, житлові приміщення площею понад 100 кв. м та нежитлові (будівлі, споруди) – понад 300 кв.м;

3) страхові брокери, банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, інвестиційні фонди, реєстратори цінних паперів та інші фінансові установи;

4) суб'єкти господарювання, у статутному капіталі яких частка, що належить юридичним особам, які не є платниками єдиного податку, перевищує 25 відсотків;

5) представництва, філії, відділення та інші відокремлені підрозділи юридичної особи, яка не є платником єдиного податку;

6) фізичні та юридичні особи – нерезиденти;

7) суб'єкти господарювання, які на день подання заяви про реєстрацію мають податковий борг (крім боргу, що виник внаслідок форс – мажорних обставин).

Ще однією умовою, яка дає право переходу на спрощену систему оподаткування є обов'язкове проведення розрахунів у грошовій формі (готівковій або безготівковій).

ТЕМА 12. Плата за землю

1. Загальна характеристика податку.
2. Платники податку.
3. Ставки податку.
4. Пільги на плату за землю.
5. Порядок вирахування і сплати податку.

Рекомендована література:

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р.
2. Костицький В. В. Податкове право (Податкова система України) : навч. посіб. / В. В. Костицький, А. М. Новицький. – К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту “НАУ-друк“, 2009. – 400 с.
3. Податкове право України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [М. П. Кучерявенко та ін.]; за ред. проф. М. П. Кучерявенка; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2010. – 255 с.
4. Пироженко О. Плата за землю / О. Пироженко. – Х. : Фактор, 2003. – 116 с.
5. Пришва Н. Ю. Податкове право : навч. посіб. / Н. Ю. Пришва. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 365 с.

1. Загальна характеристика податку.

Використання землі в Україні є платним. Плата за землю і орендна плата – це прямий загальнодержавний податок, який закріплений за відповідними місцевими бюджетами.

Плату за землю сплачують землевласники, землекористувачі та орендодавці. Їх в країні налічується близько 14 млн.

2. Платники податку.

Суб'єктом плати за землю (платником) є власник земельної ділянки, земельної частки (паю) і землекористувач, у тому числі орендар.

Об'єктом плати за землю є земельна ділянка, а також земельна частка (пай), яка перебуває у власності або користуванні, у тому числі на умовах оренди.

3. Ставки податку.

Ставки податку залежать від наявності грошової оцінки землі, категорії земель та місця розташування земельних ділянок та не залежить від результатів господарювання на земельній ділянці.

Плата за землі с/г призначення встановлена у розмірах від нормативної грошової оцінки 1 га:

- для ріллі, сіножаті та пасовищ – 0,1;
- для багаторічних насаджень – 0,03.

Плата за землю в населених пунктах залежить від того, чи проведена грошова оцінка землі. В тих населених пунктах, де проведена грошова оцінка землі, плата за землю визначається у розмірі 1% від їх грошової оцінки. В тих населених пунктах, де грошова оцінка землі

не проведена, плата за землю визначається за ставками, які залежать від чисельності населення, що проживає в населених пунктах.

Так, в населеному пункті з чисельністю жителів до 3 тисяч чоловік ставка податку становить 0,24 грн за 1 м кв.

Вказані ставки можуть бути збільшені місцевими радами, але не більше як у 3 рази.

Плата за землю, зайняту житловим фондом, кооперативними автостоянками, гаражно-будівельними кооперативами, індивідуальними дачами і гаражами громадян, а також за земельні ділянки, надані для потреб с/г виробництва, водного та лісового господарства, які зайняті виробничими, культурно-побутовими та господарськими будівлями і спорудами, справляється у розмірі 3% суми земельного податку, визначеного в установленому порядку.

Плата за землю, надану для підприємств промисловості, транспорту, зв'язку за межами населеного пункту справляється з розрахунку 5% від грошової оцінки одиниці площі ріллі по області.

Плата за землю, надану для залізничного транспорту за межами населеного пункту військових формувань, яке утримується не за рахунок бюджету, землі аеродромів справляється у розмірі 0,02% від грошової оцінки одиниці площі ріллі по області, а в межах населеного пункту 25% від суми податку, визначеного в установленому порядку.

Плата за землю, надану в тимчасове користування на територіях природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення, розташовану за межами населеного пункту і грошову оцінку якої не проводили, справляється у розмірі 5% від нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по області.

Підставою нарахування податку є дані державного земельного кадастру.

4. Пільги на плату за землю.

Від плати за землю звільняються:

- заповідники;
- органи державної та місцевої влади, установи, які повністю утримуються за рахунок бюджету, дитячі санаторно-курортні заклади;
- релігійні та благодійні організації;

- новостворені фермерські господарства протягом 3 років, а в трудонедостатніх населених пунктах – 5;
- радіоактивно забруднені території, землі дорожнього господарства;
- інваліди 1-2 групи;
- багатодітні батьки;
- пенсіонери;
- чорнобильці;
- ветерани війни.

Пільги для фізичних осіб надаються в межах граничних норм і не більше, а саме: 2 га – для ведення особистого селянського господарства, для будівництва і обслуговування житлового будинку – 0,25 в селі та 0,10 – в місті, 0,15 – в селищі. Відповідно до Закону України від 07.07.2011 р. №3609-VI від плати звільняються земельні ділянки, передані в оренду платникам фіксованого сільськогосподарського податку.

5. Порядок вирахування і сплати податку.

Юридичні особи самостійно обчислюють суми земельного податку за станом на 1 січня: до 20 лютого подають розрахунок відповідній державній податковій інспекції.

Плата за землю сплачується рівними частками, не пізніше 30 числа кожного місяця, наступного за звітним.

Нарахування земельного податку громадянам проводиться державними податковими інспекціями, які надсилають платникам до 1 липня поточного року податкове повідомлення-рішення.

Земельний податок сплачується протягом 60 днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення.

6. Орендна плата.

Підставою для нарахування орендної плати за земельну ділянку є договір оренди. Платником є орендар земельної ділянки.

Розмір орендної плати встановлюється в договорі оренди, але річна сума платежу не може бути меншою:

- для земель сільгосппризначення – розміру земельного податку (0,1% – рілля, сіножаті і пасовища та 0,03% – багаторічні насадження);

- для інших земель – 3-кратного розміру земельного податку, визначеного в установленому порядку;
і не може перевищувати:

- для земельних ділянок під будівництво, об'єкти енергетики – 3 відсотки нормативної грошової оцінки;

- для інших земель – 12% нормативної грошової оцінки.

Порядок сплати і зарахування – той же, що і для плати за землю.

Згідно з новим Бюджетним кодексом плата за землю зараховується в бюджет відповідної сільської, селищної, міської ради. До внесення змін до Бюджетного кодексу плата за землю розподілялася:

60% – в бюджет відповідної місцевої ради;

15% – в бюджет районної ради;

25% – в обласний бюджет.

Приклади визначення плати за землю:

- фізичній особі виділено 1 га ріллі, нормативна грошова оцінка – 5000 грн, ставка податку 0,1%, сума податку: $1 \text{ га} \times 5000 \text{ грн} \times 0,1 : 100 = 5 \text{ грн}$.

- фізична особа має земельну ділянку в населеному пункті, в якому проведена грошова оцінка землі: вартість землі 200,0 тис. грн, ставка 1 %, $200,0 \times 1 : 100 = 2,0 \text{ грн}$;

якщо ця земля під житловим будинком, то плата складе $2,0 \times 3 : 100 = 60 \text{ грн}$ на рік.

- фізична особа має земельну ділянку розміром 100 м кв. в населеному пункті з чисельністю 15 тис. жителів, оцінка землі не проведена, ставка 0,77 грн за 1 м кв. Плата за землю: $100 \times 0,77 = 77 \text{ грн}$. Якщо ця земельна ділянка під гаражем, то плата за землю становитиме $77 \times 3 : 100 = 2 \text{ грн } 31 \text{ коп}$.

ТЕМА 13. Місцеві податки і збори

1. Загальна характеристика місцевих податків і зборів.
2. Види місцевих податків і зборів.
3. Платники та порядок справляння окремих місцевих податків і зборів.

Рекомендована література:

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р.
2. Костицький В. В. Податкове право (Податкова система України) : навч. посіб. / В. В. Костицький, А. М. Новицький. – К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту “НАУ-друк”, 2009. – 400 с.
3. Податкове право України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [М. П. Кучерявенко та ін.]; за ред. проф. М. П. Кучерявенка; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2010. – 255 с.
4. Пришва Н. Ю. Податкове право : навч. посіб. / Н. Ю. Пришва. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 365 с.
5. Тихонов С. Податок на нерухомість : [усе про новий податок] / С. Тихонов. – Х. : Фактор, 2011. – 57 с.

1. Загальна характеристика місцевих податків і зборів.

Група місцевих податків і зборів є власними доходами місцевих бюджетів, їх перелік на території тієї чи іншої громади визначається рішенням відповідного органу місцевої влади в межах законодавства. Місцеві податки і збори (14 видів) були введені вперше Декретом КМУ “Про місцеві податки і збори” в 1993 р. Податковим кодексом передбачено лише 5 місцевих податків і зборів, порядок їх справлення також змінився.

2. Види місцевих податків і зборів.

Відповідно до ПКУ до місцевих податків належать:

- 1) єдиний податок;
- 2) податок на нерухомість.

До місцевих зборів належать:

- 1) збір за місця для паркування транспортних засобів;
- 2) збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності;
- 3) туристичний збір.

Платники та порядок справляння окремих місцевих податків і зборів.

1. Єдиний податок (див. тему 11).

2. Податок на нерухоме майно (вводиться в дію відповідно до Закону України від 07.07.2011 р. № 3609-VI з 01.07.2012 р.).

Платниками є фізичні і юридичні особи, в т.ч. нерезиденти, які є власниками об’єктів житлової нерухомості. Не є об’єктами житлової нерухомості:

- об'єкти, які перебувають у власності держави або комунальній власності;

- будівлі дитячих будинків сімейного типу;

- садовий або дачний будинок, але не більше одного на платника;

- будинок, що належить багатодітній сім'ї, але не більше одного;

- гуртожитки;

- об'єкти в зонах обов'язкового відселення.

Базою оподаткування є житлова площа об'єкта. База оподаткування житлової площі, що перебуває у власності фізичної особи, зменшується (тільки для одного об'єкта):

а) для квартир – на 120 кв. м;

б) для житлового будинку – на 250 кв. м.

Ставки податку встановлюються відповідними місцевими радами в таких розмірах за 1 кв. м:

- для квартир, житлова площа яких не перевищують 240 кв. м та будинків – не більше 500 кв. м – в розмірі 1% від мінімальної зарплати станом на 1 січня податкового року ($941 \times 1 : 100 = 9$ грн 41 коп. в 2011 р., якщо б податок був ведений в 2011 р.);

- для квартир і будинків, площа яких перевищує вказаний вище розмір – 2,7 – від заробітної плати. В умовах 2011 року – це $941 \times 2,7 : 100 = 25,40$ грн за 1 кв. м.

Нарахування податку фізичній особі проводиться державною податковою інспекцією, яка до 1 липня дає платнику повідомлення – рішення, на підставі якого сплачується податок раз на рік в 60-денний строк з дня отримання податкового повідомлення-рішення.

Юридична особа самостійно визначає суму податку і сплачує його авансом до 30 числа місяця, наступного за звітним кварталом, на підставі річної податкової декларації, що подається до 1 лютого поточного року. Тобто за I квартал – до 30 квітня, за II квартал – до 30 липня, за III квартал – до 30 жовтня і за IV квартал – до 30 січня наступного року.

3. Збір за місяць для паркування транспортних засобів.

Платниками податку є юридичні особи та їх відокремлені підрозділи, фізичні особи – підприємці, які згідно з рішенням органів місцевої влади здійснюють діяльність щодо паркування автотранспорту і яким для цього виділені спеціальні земельні ділянки.

Саме об'єктом оподаткування є земельна ділянка, базою – площа земельної ділянки, відведена для паркування.

Ставки збору встановлюються за кожен день діяльності за 1 квадратний метр землі у розмірі від 0,03 до 0,15% мінімальної зарплати станом на 1 січня податкового року (в 2011 році максимальна ставка за 1 кв. м $941 \times 0,15 : 100 = 1,41$ грн).

Збір сплачується авансом до 30 числа кожного місяця, щоквартально здійснюється перерахунок, доплата вноситься у 40-денний строк після закінчення кварталу.

4. Туристичний збір.

Платниками збору є громадяни України, іноземці, а також особи без громадянства, які прибувають на територію, місцеві органи влади якої встановили туристичний збір. Звільняються від сплати туристичного збору особи, які постійно проживають на даній території, особи, які прибули у відрядження, чорнобильці, інваліди, діти-інваліди, особи, що супроводжують інвалідів I групи, особи, які мають путівки (курсівки) на лікування. Базою оподаткування є вартість проживання без включення до нього харчування, побутових послуг та ін.

Ставка податку встановлена в розмірі від 0,5% до 1%, конкретний розмір встановлює відповідна місцева рада.

Збір сплачується щоквартально, тобто через 40 днів після завершення кварталу подається розрахунок, а протягом 10 днів – сплачується податок (в редакції ЗУ від 07.07.2011 р. – №3609-VI).

ТЕМА 14. Збір за патентування деяких видів підприємницької діяльності

1. Загальна характеристика збору за патентування деяких видів підприємницької діяльності.
2. Види діяльності, що підлягають патентуванню.
3. Вартість патентів на окремі види діяльності.

Рекомендована література:

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р.
2. Костицький В. В. Податкове право (Податкова система України) : навч. посіб. / В. В. Костицький, А. М. Новицький. – К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту “НАУ-друк”, 2009. – 400 с.

3. Кучерявенко М. П. Податкове право України. Академічний курс : підручник / М. П. Кучерявенко. – К. : “Правова єдність“, Всеукраїнська асоціація видавців, 2008. – 699 с.

4. Податкове право України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [М. П. Кучерявенко та ін.]; за ред. проф. М. П. Кучерявенка; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2010. – 255 с.

1. Загальна характеристика збору за патентування деяких видів підприємницької діяльності.

Плата за торговий патент належить до прямих місцевих податків, надходить до місцевих бюджетів.

Торговий патент – це державне свідоцтво, що засвідчує право суб'єкта підприємницької діяльності займатись певними видами діяльності. Цей вид оподаткування не належить до спрощеної системи оподаткування, адже платник зобов'язаний за певних умов сплачувати вартість патенту. При цьому, вартість патентів виключається із податку на прибуток за тими видами діяльності, які підлягають патентуванню. Таким чином, патент є документом, що засвідчує право на особливий порядок оподаткування, на відміну від ліцензії, що дає дозвіл на здійснення того чи іншого виду діяльності.

2. Види діяльності, що підлягають патентуванню.

Патентуванню підлягають чотири види підприємницької діяльності:

- 1) торговельна діяльність у пунктах продажу товарів за переліком, визначеним КМУ;
- 2) діяльність з надання побутових послуг;
- 3) діяльність з обміну готівкових валютних цінностей;
- 4) діяльність у сфері розваг (крім державних грошових лотерей).

3. Вартість патентів на окремі види діяльності.

Торговельна діяльність

До торговельної діяльності, що підлягає патентуванню, належить роздрібна та оптова торгівля, громадське харчування за готівкові кошти, інші готівкові платіжні засоби з використанням кредитних карток.

Вартість торгового патенту на здійснення торговельної діяльності встановлюється органами місцевого самоврядування у межах граничних рівнів:

- на території м. Кисва, обласних центрів – від 0,08 до 0,4 розміру мінімальної заробітної плати (в 2011 році від 75 грн (0,08 x 941) до 376 грн (0,4 x 941));

- на території міста Севастополя, міст обласного підпорядкування і районних центрів – від 0,04 до 0,2 розміру мінімальної заробітної плати (від 38 до 188 грн);

- на території інших населених пунктів від 0,02 – до 0,1 розміру мінімальної заробітної плати (в редакції Закону від 07.07.2011 р. № 3609-VI), тобто 19 – 94 грн).

Термін дії короткотермінового патенту – *від 1 до 15 днів, вартість патенту за 1 день – 0,02 розміру мінімальної заробітної плати.*

У курортній місцевості, прикордонних районах органи місцевої влади можуть встановити плату в розмірі 0,4 мінімальної зарплати.

Вартість пільгового патента – 0,05 розміру мінімальної заробітної плати – або 47 грн (0,05 x 941). На території м. Ужгород, як обласного центру – 376 грн на місяць (941 x 0,4 = 376).

Оплата вартості торгового патенту здійснюється щомісячно *до 15 числа місяця, який передує звітному.*

Дозволяється здійснення торговельної діяльності без придбання торгового патенту такими товарами вітчизняного виробництва як: хліб, хлібобулочні вироби, борошно, сіль, цукор, олія, молоко і молочні продукти, м'ясо, яйця, риба та інші.

Не потребує патентування діяльність громадського харчування на підприємствах і в навчальних закладах. Не сплачують збір аптеки, що перебувають у державній та комунальній власності, підприємства споживчої кооперації та ін.

Діяльність з надання побутових послуг

До побутових послуг, що підлягають патентуванню, належать діяльність з надання платних послуг для задоволення особистих потреб замовника за готівкові кошти та інші форми розрахунків.

Вартість торгового патенту на побутові послуги така ж, як і на здійснення торговельної діяльності. Оплата вартості патенту також здійснюється до 15 числа місяця, що передує звітному. *Термін дії патенту – 12 календарних місяців.*

Діяльність з обміну готівкових валютних цінностей

Патентуванню підлягають операції з торгівлі готівковими валютними цінностями, які здійснюються у пунктах обміну іноземної валюти.

Вартість торгового патенту на здійснення операцій з торгівлі валютними цінностями становить 1,2 розміру мінімальної заробітної плати за календарний місяць (941x1,2 в 2011 році).

Термін дії торгового патенту – 60 календарних місяців. Оплата вартості торгового патенту здійснюється щоквартально до 15 числа місяця, який передує звітному кварталу.

Діяльність у сфері розваг

Ставки збору за здійснення діяльності у сфері розваг на квартал становлять:

- для використання грального автомата, призначеного для проведення платних розважальних ігор, – розмір мінімальної заробітної плати (941 грн в 2011 р.);

- для використання гральних засобів, кегельбанів, боулінга – розмір ставки збільшений в 2 рази за кожну доріжку на квартал. Наприклад за 2 доріжки кегельбану в квартал слід сплатити 3764 грн (2 x 941 x 2) = 3764 грн на квартал в 2011 р.).

- для використання столів для більярду, крім столів що використовуються для спортивних аматорських змагань – розмір мінімальної зарплати за кожен стіл;

- для проведення інших платних розважальних ігор – мінімальна зарплата за кожне гральне місце.

Строк дії торгового патенту у сфері розваг – вісім календарних кварталів.

ТЕМА 15. Збір за першу реєстрацію транспортного засобу

1. Платники збору за першу реєстрацію транспортного засобу.
2. Об'єкти оподаткування.
3. Ставки податку.
4. Порядок вирахування і сплати податку.

Рекомендована література:

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р.
2. Костицький В. В. Податкове право (Податкова система України) : навч. посіб. / В. В. Костицький, А. М. Новицький. – К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту “НАУ-друк”, 2009. – 400 с.

3. Податкове право України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [М. П. Кучерявенко та ін.]; за ред. проф. М. П. Кучерявенка; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2010. – 255 с.

4. Пришва Н. Ю. Податкове право : навч. посіб. / Н. Ю. Пришва. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 365 с.

1. Платники збору за першу реєстрацію транспортного засобу.

Платниками податку є юридичні особи, а також фізичні особи, які здійснюють першу реєстрацію транспортного засобу в Україні.

2. Об'єкти оподаткування.

Об'єктами оподаткування є:

- 1) транспортні засоби;
- 2) судна зареєстровані у Державному судовому реєстрі;
- 3) літаки і вертольоти, крім Збройних сил України та головного органу в центральному органі влади;

До транспортних засобів належить:

- легкові автомобілі;
- автомобілі вантажні;
- мотоцикли, крім тих, що мають об'єм циліндра до 50 куб. см;
- автобуси;
- трактори.

3. Ставки податку.

Ставки податку при першій реєстрації встановлені із розрахунку за 100 куб. см об'єму циліндрів двигуна або 100 см. довжини судна та залежно від того, новий чи старий транспортний засіб, а саме: ті, що використовувались до 8 років, і ті, що використовувались понад 8 років.

Так, ставка на автомобілі легкові з об'ємом циліндра від 1801 до 2500 куб. см. встановлена:

- 1) на нові автомобілі – 10 грн з 100 куб. см;
- 2) на автомобілі, що використовувались до 8 років, – 20 грн з 100 куб. см (10 x 2), де коефіцієнт – 2;
- 3) понад 8 років – 400 грн з 100 куб. см. (40 x 10 = 400), де коефіцієнт 40.

Для вертольотів і літаків – ставка 1 грн за кожен кілограм максимальної злітної маси. Для нових коефіцієнт – 1, зі строком використання до 8 років – 2, понад 8 років – 3.

4. Порядок вирахування і сплати податку.

За транспортні засоби, які вперше реєструються в Україні, податок сплачується перед їх першою реєстрацією. Збір сплачується за місцем реєстрації транспортного засобу. Юридичні особи в 10-денний строк після реєстрації подають податковим органам розрахунок збору.

ТЕМА 16. Відповідальність за порушення податкового законодавства

1. Класифікація податкових правопорушень.
2. Фінансова відповідальність.
3. Адміністративна відповідальність за порушення податкового законодавства.
4. Кримінальна відповідальність за порушення податкового законодавства.

Рекомендована література:

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення.
3. Кримінальний кодекс України.
4. Гревцова Р. Ю. Кримінальна відповідальність за податкові злочини в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Радмила Юріївна Гревцова; НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2003. – 18 с.
5. Каменський Д. В. Кримінальна відповідальність за податкові злочини за федеральним законодавством США : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Каменський Дмитро Васильович; Акад. адвокатури України. – К., 2010. – 20 с.
6. Костицький В. В. Податкове право (Податкова система України) : навч. посіб. / В. В. Костицький, А. М. Новицький. – К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту “НАУ-друк”, 2009. – 400 с.
7. Податкове право України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [М. П. Кучерявенко та ін.]; за ред. проф. М. П. Кучерявенка; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2010. – 255 с.
8. Пришва Н. Ю. Податкове право : навч. посіб. / Н. Ю. Пришва. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 365 с.
9. Роздайбіда А. В. Податкове правопорушення як підстава адміністративної відповідальності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Андрій Володимирович Роздайбіда; Академія держ. податкової служби України. – Ірпінь, 2003. – 17 с.

10. Толстопятенко Г. П. Податкове право ЄС : навч. посібник / Г. П. Толстопятенко; Програма Tacis Європейського Союзу в Україні, Проект “Правничі студії в Україні: Київ та окремі регіони”. – К. : ІМВ КНУ ім. Тараса Шевченка, 2004. – 196 с.

1. Класифікація податкових правопорушень.

Податкові правопорушення класифікуються залежно від ознаки:

1) залежно від характеру відповідальності (стаття 111 Податкового кодексу України):

- 1.1. кримінальні;
- 1.2. адміністративні;
- 1.3. фінансові;

2) залежно від об'єкта оподаткування:

- 2.1. приховування об'єкта;
- 2.2. заниження об'єкта;
- 2.3. відсутність обліку об'єкта оподаткування, порушення об'єкту.

2. Фінансова відповідальність.

Відповідно до Податкового кодексу України фінансова відповідальність включає штраф та пеню.

1. Пеня нараховується на суму податкового боргу із розрахунку 120% річних облікової ставки НБУ (стаття 129 ПКУ).

Наприклад: облікова ставка НБУ на день нарахування пені – 7,75 відсотка. Сума боргу 200,0 тис. грн, яка виникла 31 травня і погашена 3 червня. Тоді сума пені складе $200,0 \times (7,75 \times 120) \times 4 \text{ дні (із 31.05 по 03.06)} / 100 : 365 = 203,83 \text{ грн}$

2. Податковий кодекс вніс суттєві зміни в розмір і порядок застосування штрафів за порушення податкового законодавства, які застосовуються із 01.01.2001 р. (статті 113-128 ПКУ):

а) неподання або несвоєчасне подання податкової звітності тягне за собою накладання штрафу в розмірі 170 грн за кожне таке неподання (несвоєчасне подання);

повторне неподання або несвоєчасне подання протягом року звітності за яке на платника вже було накладено штраф в розмірі 170 грн, тягне за собою накладення штрафу в розмірі 1020 грн.

Наприклад, юридична особа несвоєчасно подала податкову декларацію по податку на додану вартість за березень 2011 р. і на неї було накладено штраф 170 грн Ця ж юридична особа несвоєчасно пода-

ла декларацію по податку на додану вартість за травень 2011 року, штраф за повторне порушення строків подачі; 1020 грн; разом 1190 грн (170 + 1020);

б) платник податку, який до початку його перевірки самостійно виявляє факт заниження податкового зобов'язання минулих податкових періодів, зобов'язаний:

- або надіслати уточнений розрахунок і сплатити недоплату та штраф у розмірі 3% від неї до подання уточненого розрахунку;

- або відобразити суму недоплати в наступному звітному періоді та сплатити 5% штрафу від недоплати.

В разі подання уточненої декларації до закінчення граничного строку подання, штраф не нараховується (стаття 50 Податкового кодексу України).

Наприклад, строк подання декларації по податку на додану вартість 20 травня, яку платник подав 18 травня. Разом із тим, 19 травня платник виявив помилку (заниження податку), вніс уточнення і подав 19 травня нову, уточнену декларацію. У цьому випадку штраф не нараховується;

с) у разі якщо контролюючий орган самостійно визначає суму податкового зобов'язання, зменшення бюджетного відшкодування та від'ємного значення податку на додану вартість:

- тягне за собою накладення штрафу в розмірі 25% вищезазначених сум порушень;

- при повторному протягом 1095 днів вказаному вище порушенні накладається штраф в розмірі 50% суми порушення.

Сплата штрафів не звільняє від притягнення платника до кримінальної відповідальності за умисне ухилення від сплати податків;

г) ненарахування, неутримання, несплата податку податковим агентом або під час виплати доходу на користь іншого платника податків тягне за собою накладення штрафів у розмірі 25%. За такі ж дії, вчинені повторно протягом 1095 днів – 50%, а втретє і більше протягом 1095 днів – 75%;

г) за несвоєчасну сплату самостійно визначеного податкового зобов'язання накладається штраф:

- при затримці до 30 днів – у розмірі 10% погашеної суми боргу;

- при затримці понад 30 днів – у розмірі 20% погашеної суми боргу;

Наприклад, платник подав декларацію по податку на додану вартість за квітень 2011 р., згідно з якою сума податку становить 50,0 тис. грн. Вказана сума мала бути сплачена в бюджет не пізніше 30 травня. Платник сплатив вказану суму із порушенням – у 2 строки: 15,0 тис. грн 1 червня та 35,0 тис. грн – 2 липня. Розрахунок штрафу: $15,0 \times 10 : 100 = 1,5$; $35 \times 20 : 100 = 7,0$. Разом $1,5 + 7,0 = 8,5$ тис. грн;

д) Неподання інформації платниками, банками, іншими фінансовими установами про відкриття або закриття рахунків тягне за собою накладення штрафу в розмірі 340 грн, а за здійснення видаткових операцій до отримання повідомлення від податкових органів щодо взяття на облік платника, банк карається штрафом в розмірі 10 % суми видаткових операцій, але не менш ніж 850 грн;

е) несплата підприємцем – фізичною особою єдиного податку тягне за собою накладення штрафу в розмірі 50% ставки податку;

є) статтею 125 Податкового кодексу України передбачений особливий податок нарахування санкцій за порушення порядку отримання та використання торгового патенту.

Наприклад, за здійснення діяльності без отримання торгового патенту (крім сфери розваг) сплачується штраф у подвійному розмірі за весь період діяльності, але не менше подвійного розміру за місяць, а у сфері розваг – у 8-кратному розмірі за весь період здійснення такої діяльності, але не менше восьмикратного його розміру за один квартал.

За здійснення торгівлі без пільгового торгового патенту сплачується 5-кратний штраф за весь період діяльності, але не менше 5-кратного розміру за рік, а за здійснення такої діяльності без короткотермінового патенту сплачується штраф у подвійному розмірі за весь період діяльності.

При цьому за несплату вартості патенту в установлені строки накладається штраф у розмірі 50% встановленої ставки.

Граничний строк застосування штрафів – 1095 днів. Контролюючі органи за одне порушення мають накладати тільки один штраф. Про застосування штрафу платнику надсилається повідомлення-рішення.

Підрозділом 10 Податкового кодексу України “Інші перехідні положення” в п. 7 передбачено, що штрафні санкції за порушення податкового законодавства за період із 1 січня по 30 червня 2011 року застосовується в розмірі не більше 1 грн за кожне порушення.

3. Адміністративна відповідальність за порушення податкового законодавства.

Підставою для адміністративної відповідальності за порушення податкового законодавства є наявність складу адміністративного правопорушення, а саме порушення податкового законодавства.

До адміністративної відповідальності притягаються громадяни і посадові особи, що досягли шістнадцятирічного віку.

Адміністративний штраф накладається в кількості неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а за вчинення повторного правопорушення протягом року штраф зростає вдвічі. Наприклад, суд на підставі акту перевірок і протоколу, складеного посадовою особою державної податкової інспекції про порушення порядку ведення обліку, прийме рішення про застосування штрафу в розмірі від 5-ти до 10-ти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а за повторне порушення протягом року – від 10 до 15 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Тобто, якщо це перше порушення, сума штрафу складає від 85 до 170 грн.

4. Кримінальна відповідальність за порушення податкового законодавства.

До кримінальної відповідальності за порушення податкового законодавства притягаються посадові або фізичні особи згідно із нормами Кримінального кодексу України. Зокрема, за умисне ухилення від сплати податків передбачена така відповідальність:

1) *за умисне ухилення* від сплати податків у значних розмірах посадові особи (підприємці) караються штрафом **від 300 до 500** неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення права **займатися певними видами діяльності чи займати певні посади на строк до 3-х років**

2) *за умисне ухилення* від сплати податків у *великих розмірах* передбачений штраф **від 500 до 2000** неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або **виправні роботи на строк до 2 років, або обмеження волі до 5 років**, з позбавленням права займатися певними видами діяльності чи обіймати певні посади на строк до 3-х років;

3) *за умисне ухилення* від сплати податків в *особливо великих розмірах* передбачено позбавлення волі на строк від 5 до 10 років, з конфіскацією майна і з **позбавленням права займатися певними видами діяльності чи обіймати певні посади на строк до 3-х років.**

Під значним розміром податків законодавець передбачає суму податків, яка в 1000 разів і більше перевищує податкову соціальну пільгу (1000 x 470 грн 50 коп. = 470,5 тис. грн в 2011 році).

Великий розмір податків – це сума податків, яка в 3000 разів і більше перевищує податкову соціальну пільгу (3000 x 470,5 = 1411,5 тис. грн в 2011 році).

Особливо великий розмір податків – це сума податків, яка в 5000 раз і більше перевищує податкову соціальну пільгу (5000 x 470,5 = 2352,5 тис. грн в 2011 році).

Верховна Рада України прийняла в першому читанні закон, який передбачає скасування кримінальної відповідальності за економічні злочини, в тому числі за умисне ухилення від сплати податків.

ТЕМА 17. Погашення зобов'язань платників податків перед бюджетом

1. Податкове зобов'язання.
2. Механізми і способи погашення податкового боргу.

Рекомендована література:

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р.
2. Костицький В. В. Податкове право (Податкова система України) : навч. посіб. / В. В. Костицький, А. М. Новицький. – К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту “НАУ-друк”, 2009. – 400 с.
3. Податкове право України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [М. П. Кучерявенко та ін.]; за ред. проф. М. П. Кучерявенка; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2010. – 255 с.
4. Пришва Н. Ю. Податкове право : навч. посіб. / Н. Ю. Пришва. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 365 с.

1. Податкове зобов'язання.

Платник податку самостійно обчислює суму податкового зобов'язання, яку зазначає у податковій декларації. Податкові декларації подаються за базовий податковий (звітний) період, що дорівнює:

- а) **календарному місяцю** – протягом **20 календарних днів**, наступних за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця;
- б) **календарному кварталу або календарному півріччю** (у тому

числі при сплаті квартальних або піврічних авансових внесків) – протягом **40 календарних днів**, наступних за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу (півріччя);

в) **календарному року** – протягом **60 календарних днів**, наступних за останнім календарним днем звітного (податкового) року;

г) **календарному року для платників податку на доходи фізичних осіб – до 1 травня** року, наступного за звітним.

д) **календарному року для фізичних осіб – підприємців – 40 календарних днів** наступного за останнім днем звітного року.

Податкове зобов'язання, самостійно визначене платником податків у податковій декларації, вважається узгодженим з дня подання такої податкової декларації.

Податкове зобов'язання платника податків, нараховане контролюючим органом, вважається узгодженим у день отримання платником податків податкового повідомлення.

Платник податків зобов'язаний самостійно сплатити суму податкового зобов'язання, зазначену у поданій ним податковій декларації, протягом 10 календарних днів, наступних за останнім днем відповідного граничного строку для подання податкової декларації.

Узгоджена сума податкового зобов'язання, не сплачена платником податків вчасно, визначається сумою податкового боргу платника податків.

2. Механізми та способи погашення податкового боргу.

З метою захисту інтересів держави активи платника податків, що мають податковий борг, передаються у **податкову заставу**.

Податковий орган зобов'язаний зареєструвати заставу у відповідному державному реєстрі застав.

Платник податків, активи якого перебувають у податковій заставі, здійснює вільне розпорядження ними, за винятком операцій, що підлягають письмовому узгодженню податковим органом, а саме: купівля чи продаж рухомого і нерухомого майна, ліквідація цього майна, інвестування майна, виплата дивідендів, надання кредитів, розміщення депозитів.

Якщо платник податку порушує правила відчуження активів, або фізична особа виїжджає за кордон, або платник податку відмовляється від проведення документальної перевірки, або в нього відсутні

свідоцтва, ліцензії та інші дозвільні документи, то до нього застосовується адміністративний арешт активів.

Адміністративний арешт активів полягає у забороні вчиняти платником податків будь-які дії щодо своїх активів, крім їх зберігання і охорони.

Арешт буває повний або умовний.

Повний арешт – це повна заборона платнику податку розпоряджатися активами.

Умовний арешт – це право розпоряджатися своїми активами тільки з попередньо отриманого дозволу від керівника податкового органу.

Функції виконання рішення про арешт активів покладається на податкового керуючого (посадова особа органу державної податкової служби). Граничний строк дії адміністративного арешту – **96 год** з години винесення відповідного рішення, протягом якого суд перевіряє рішення податкового органу.

Продаж активів здійснюється податковим керуючим, призначеним керівником ДПІ з числа посадових осіб, платник податків самостійно визначає склад і черговість продажу своїх активів. Одним із шляхів недопущення податкового боргу є розстрочення чи відстрочення податкових зобов'язань, на підставі заяви платника, що подається в податковий орган.

Рішення про розстрочення або відстрочення податкового зобов'язання приймається в межах бюджетного року.

ТЕМА 18. Правові основи державного кредиту

1. Загальна характеристика державних та місцевих запозичень.
2. Види і форми державного боргу.
3. Правові основи місцевих запозичень.

Рекомендована література:

1. Бюджетний кодекс України.
2. Бондарук Т. Г. Державний борг України: механізм управління та обслуговування : дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01 / Бондарук Таїсія Григорівна; Науково-дослідний фінансовий ін-т. – К., 2001. – 215 с.

3. Заверуха І. Б. Державний борг України: проблеми правового регулювання / І. Б. Заверуха; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Л. : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2006. – 309 с.

4. Козюк В. В. Державний борг в умовах ринкової трансформації економіки України / В. В. Козюк; Тернопільський держ. технічний ун-т ім. Івана Пулюя. – Тернопіль. : Карт-бланш, 2002. – 238 с.

5. Онищук Я. В. Державний борг України в умовах ринкової трансформації економіки : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01 / Онищук Ярославна Володимирівна; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2002. – 19 с.

6. Рожко О. Д. Державний кредит у забезпеченні інвестиційно-інноваційного розвитку України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01 / Рожко Олександр Дмитрович; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2006. – 20 с.

7. Фінансове право (у запитаннях та відповідях) : навч. посіб. / Касьяненко Л. М. [та ін.]; Держ. податкова адмін. України, Нац. ун-т держ. податкової служби України. – Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2009. – 298 с.

8. Фінансове право : конспект лекцій / Сергієнко В. В., Попова С. М.; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 343 с.

1. Загальна характеристика державних та місцевих запозичень.

Економічна сутність державних та місцевих запозичень – залучення тимчасово вільних коштів юридичних і фізичних осіб.

З юридичної точки зору – це урегульовані правовими нормами суспільні відносини щодо акумуляції державою, органами місцевого самоврядування тимчасово вільних коштів юридичних та фізичних осіб на умовах добровільності, строковості, відплатності з метою покриття бюджетного дефіциту, регулювання грошового обігу.

Розрізняють дві форми запозичень: публічні (державні, місцеві) та приватні (банківські).

Здійснення державних і місцевих запозичень призводить до утворення державного (місцевого) боргу.

Залежно від позичальника державний (місцевий) борг складається з усіх випущених і непогашених зобов'язань, що виникають на підставі законодавства або договору гарантій за кредитами.

Залежно від виду виплат державний (місцевий) борг ділиться на:

- капітальний борг, який включає усю суму випущених та непогашених зобов'язань з процентами по них;
- поточний борг, який включає лише витрати, пов'язані з виплатою прибутку за борговими зобов'язаннями та ті боргові зобов'язання, строк погашення яких настав.

Право на здійснення запозичень мають:

- Міністерство фінансів України – державних внутрішніх та зовнішніх запозичень;
- ВР АРК та міські ради – внутрішніх запозичень;
- міські ради – зовнішніх місцевих запозичень при чисельності населення понад 800 тис. чоловік.

2. Види і форми державного боргу.

За формою державні боргові зобов'язання діляться на:

- 1) облігації внутрішніх державних позик;
- 2) казначейські зобов'язання України; інші зобов'язання у грошовій формі, гарантовані Урядом;
- 3) кредити, отримані Урядом.

За терміном боргові зобов'язання діляться на:

- 1) короткострокові – до 1 року;
- 2) середньострокові – від 1 до 5 років;
- 3) довгострокові – 5 і більше років.

Державні облігації Уряду України діляться на облігації внутрішніх державних позик, зовнішніх державних позик та цільові облігації внутрішніх державних позик.

Облігації державних внутрішніх позик України можуть бути і коротко-, середньо- та довгострокові.

Короткострокові облігації – з терміном обігу до 1 року і 0% ставкою доходу. Реалізуються фізичним і юридичним особам за вартістю, нижче номінальної, різниця – доходи власника облігації.

Середньострокові облігації з терміном обігу від 1 до 5 років, з річною відсотковою ставкою доходу.

Довгострокові облігації – терміном понад 5 років, з річною відсотковою ставкою, в розмірі середньозваженої дохідності.

Є такі види облігацій внутрішніх державних позик: універсальні, відсоткові, безвідсоткові, виграшні, безпрограшні, відсотково-виграшні, заставні, незаставні, неринкові.

Облігації зовнішніх державних позик випускаються процентними, дисконтними, іменними та на пред'явника. Оплачуються у вільно конвертованій валюті.

Величина основної суми державного боргу не може перевищувати 60% річного обсягу валового внутрішнього продукту. Граничний обсяг державного боргу затверджується Законом про Державний бюджет України. Уряд України може випускати цінні папери у вигляді казначейських зобов'язань – державних цінних папірів, що розміщується лише на добровільних засадах серед фізичних осіб.

3. Правові основи місцевих запозичень.

Запозичення до місцевих бюджетів здійснюється тільки до фонду розвитку. Держава не несе відповідальності за запозиченнями до місцевих бюджетів.

Формами місцевих запозичень є:

- 1) випуск облігацій;
- 2) укладання угод про отримання кредитів у фінансових установах.

Облігації місцевих позик випускається на пред'явника. Рішення про розміщення облігацій місцевих позик приймає ВР АРК або міська рада, а їх реєстрацію здійснює Державна комісія з цінних папірів та фондового ринку.

Про намір здійснити запозичення ВР АРК та міська рада повідомляють Мінфін України, який перевіряє документи і робить висновок про доцільність такого запозичення.

ТЕМА 19. Поняття та принципи бюджетного фінансування

1. Поняття та принципи бюджетного фінансування.
2. Кошторис бюджетної установи.
3. Поняття кошторисно-бюджетного фінансування.

Рекомендована література:

1. Бюджетний кодекс України.
2. Бабін І. І. Бюджетне право України : навч. посіб. / Ігор Бабін; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2010. – 296 с.

3. Бюджетний кодекс України : наук.-практ. комент. : станом на 1 берез. 2011 р. / [Л. К. Воронова та ін.]; за ред. д-ра юрид. наук, проф. Л. К. Воронової, д-ра юрид. наук, проф. М. П. Кучерявенка; Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування НАПрН України. – Х. : Право, 2011. – 606 с.

4. Бюджетне фінансування соціальних стандартів та послуг / Н. М. Деєва [та ін.]; ред. Н. М. Деєва; Дніпропетровський національний ун-т. – Дніпропетровськ. : Видавництво ДНУ; Дніпропетровськ : РВВ ДНУ, 2007. – 100 с.

5. Чернадчук В. Передача права на здійснення видатків бюджету / Чернадчук В. // Право України. – 2008. – № 7. – С. 58-60.

6. Пилипів В. В. Бюджетне фінансування соціально-економічного розвитку регіонів України / В. В. Пилипів; ред. Б. М. Данилишин; НАН України, Рада по вивченню продуктивних сил України. – К. : [б.в.], 2007. – 228 с.

7. Фінансове право (у запитаннях та відповідях) : навч. посіб. / Касьяненко Л. М. [та ін.]; Держ. податкова адмін. України, Нац. ун-т держ. податкової служби України. – Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2009. – 298 с.

8. Фінансове право : конспект лекцій / Сергієнко В. В., Попова С. М.; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 343 с.

1. Поняття та принципи бюджетного фінансування.

Сукупність усіх видів видатків держави, органів місцевого самоврядування – це система публічних видатків, які класифікуються:

за формою власності:

- державні;
- місцеві;

за джерелами фінансування:

- централізовані;
- децентралізовані;

за економічною ознакою:

- поточні;
- капітальні;

за суспільним призначенням:

- видатки на розвиток матеріального виробництва;
- видатки на розвиток нематеріальної сфери;

за галузевою ознакою:

- фінансування промисловості, сільського господарства, оборони, управління, науки, освіти, охорони здоров'я тощо.

Основне місце серед видатків – видатки державного та місцевих бюджетів.

В основі фінансування публічних видатків такі принципи: плановості, безповоротності та безвідплатності, режиму економії, цільового спрямування та контролю.

Залежно від джерел фінансування виділяються такі види фінансування:

- бюджетне;
- самофінансування;
- кредитне.

Бюджетне фінансування – безповоротний, безвідплатний відпуск коштів з Державного бюджету та Місцевих бюджетів з метою виконання завдань і функцій держави і місцевих органів влади.

Бюджетне фінансування, крім загальних принципів має специфічності, а саме:

- фінансування витрат здійснюється з одного бюджету;
- фінансування на основі економічних, науково-обґрунтованих нормативів.

2. Кошторис бюджетної установи.

Фінансування бюджетних установ здійснюється на основі кошторису.

Кошторис бюджетної установи – це основний плановий документ, який надає повноваження бюджетній установі стосовно одержання доходів і здійснення видатків, визначає обсяг і спрямування коштів для виконання бюджетною установою своїх функцій, визначених на рік відповідно до бюджетних призначень.

Існує два види кошторисів: індивідуальний та зведений.

Кожна бюджетна установа складає індивідуальний кошторис, який складається з 2-х частин:

- доходи і видатки загального фонду;
- доходи і видатки спеціального фонду.

Крім кошторису, бюджетна установа має мати план асигнувань

(помісячний розподіл асигнувань, затверджених у кошторисі) та штатний розпис.

Кошториси, план асигнувань і штатний розпис затверджуються головними розпорядниками бюджетних коштів.

Головні розпорядники бюджетних коштів – це бюджетні установи в особі їх керівників, яким в Законі про Державний бюджет чи в рішенні сесії відповідної місцевої ради встановлені бюджетні призначення.

Розпорядники бюджетних коштів нижчого рівня – це розпорядник керівники бюджетної установи, який в своїй діяльності підпорядковується головному розпоряднику.

Кошторис бюджетної установи складається з 2-х розділів: доходи і видатки.

В дохідній частині відображаються доходи на покриття видатків із загального та спеціального фонду.

Видаткова частина кошторису в свою чергу складається із 2-х розділів:

- поточні видатки (оплата праці із нарахуваннями, придбання товарів і матеріалів, оплата комунальних послуг та енергоносіїв тощо);
- капітальні видатки (придбання основного капіталу, придбання землі, капітальні трансферти, кредитування за вирахуванням погашення).

3. Поняття кошторисно-бюджетного фінансування.

Кошторисно-бюджетне фінансування – це метод безповоротного відпуску коштів на утримання бюджетної установи на основі їх кошторису.

Кожна бюджетна установа утримується за рахунок коштів Державного чи місцевого бюджетів і є неприбутковою.

За кошторисно-бюджетним методом фінансується вся невиробнича (бюджетна) сфера держави, а саме: державне управління, місцеві органи влади, освіта, охорона здоров'я, національна оборона, соціальний захист тощо.

Крім того, із місцевих бюджетів фінансуються видатки на житлово-комунальне господарство.

Таким чином, забезпечення бюджетних установ необхідними грошовими коштами, на підставі науково та економічно обґрунтованих норм називається кошторисно-бюджетним фінансуванням.

В основі такого фінансування лежить кошторис. Слід розрізняти бюджетне призначення, бюджетне асигнування та бюджетне зобов'язання.

Бюджетне призначення – це бюджетні кошти, виділені в бюджеті головному розпоряднику бюджетних коштів.

Бюджетне асигнування – повноваження, надане розпоряднику бюджетних коштів відповідно до бюджетного призначення на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів в процесі виконання бюджету.

Бюджетне зобов'язання – це розміщення відповідно до бюджетного асигнування замовлення, укладання договору, придбання товару чи ін. операції протягом бюджетного періоду.

Відповідно до бюджетних призначень, затверджених законом про Державний бюджет чи рішенням сесії місцевої ради про місцевий бюджет Міністерство фінансів (місцеві фінансові управління) складає бюджетний розпис. На підставі бюджетного розпису розпорядникам бюджетних коштів встановлюються бюджетні асигнування. На підставі цих бюджетних асигнувань затверджуються кошториси. На підставі кошторисів розпорядники бюджетних коштів беруть бюджетні зобов'язання та проводять видатки.

Після отримання товарів, робіт, послуг відповідно до взятого бюджетного зобов'язання розпорядник бюджетних коштів приймає рішення про їх оплату та подає доручення на здійснення платежу органу Державної казначейської служби. Регіональне відділення Державної казначейської служби здійснює платежі за дорученням розпорядників бюджетних коштів за наявності бюджетного зобов'язання та наявності у розпорядника невикористаних бюджетних асигнувань.

ТЕМА 20. Правові основи кошторисно-бюджетного фінансування

1. Порядок фінансування видатків на освіту.
2. Порядок фінансування видатків на охорону здоров'я.
3. Порядок фінансування видатків на державне управління та правоохоронні органи.
4. Порядок фінансування видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення населення.

Рекомендована література:

1. Бюджетний кодекс України.
2. Бабін І.І. Бюджетне право України : навч. посіб. / Ігор Бабін; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2010. – 296 с.
3. Бюджетний кодекс України : наук.-практ. комент. : станом на 1 берез. 2011 р. / [Л. К. Воронова та ін.]; за ред. д-ра юрид. наук, проф. Л. К. Воронової, д-ра юрид. наук, проф. М. П. Кучерявенка; Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування НАПрН України. – Х. : Право, 2011. – 606 с.
4. Бюджетне фінансування соціальних стандартів та послуг / Н. М. Деєва [та ін.]; ред. Н. М. Деєва; Дніпропетровський національний ун-т. – Дніпропетровськ. : Видавництво ДНУ; Дніпропетровськ : РВВ ДНУ, 2007. – 100 с.
5. Пилипів В. В. Бюджетне фінансування соціально-економічного розвитку регіонів України / В. В. Пилипів; ред. Б. М. Данилишин; НАН України, Рада по вивченню продуктивних сил України. – К. : [б.в.], 2007. – 228 с.
6. Фінансове право (у запитаннях та відповідях) : навч. посіб. / Касьяненко Л. М. [та ін.]; Держ. податкова адмін. України, Нац. ун-т держ. податкової служби України. – Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2009. – 298 с.
7. Фінансове право : конспект лекцій / Сергієнко В. В., Попова С. М.; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 343 с.
8. Чернадчук В. Передача права на здійснення видатків бюджету / Чернадчук В. // Право України. – 2008. – № 7. – С. 58-60.

1. Порядок фінансування видатків на освіту.

Фінансування державних закладів освіти здійснюється за рахунок коштів відповідних бюджетів, а також додаткових джерел. До таких джерел належать:

- 1) плата за навчання;
- 2) плата за надання додаткових послуг;
- 3) доходи від виконання науково-дослідних робіт;
- 4) доходи навчально-виробничих майстерень, від оренди приміщень;
- 5) проценти від депозитних вкладів;
- 6) добровільні внески громадян, установ і організацій;
- 7) інші доходи.

За рахунок коштів Державного бюджету України фінансуються видатки на професійно-технічну освіту, вищі навчальні заклади, післядипломну освіту, інші заклади, що забезпечують виконання загальнодержавних функцій.

За рахунок коштів місцевих бюджетів фінансується дошкільна та загальна середня освіта, дитячі садки, школи, гімназії, ліцеї, школи-інтернати, а також вища освіта (навчальні заклади, що перебувають у власності АР Крим та місцевих громад).

2. Порядок фінансування видатків на охорону здоров'я.

За рахунок коштів Державного бюджету України фінансуються видатки на охорону здоров'я:

1) первинна медико-санітарна амбулаторна та стаціонарна допомога (згідно з переліком, затвердженим КМ України);

2) спеціалізована, високоспеціалізована амбулаторно-поліклінічна та стаціонарна допомога згідно з переліком, затвердженим КМ України;

3) санаторно-реабілітаційна допомога;

4) санітарно-епідеміологічний нагляд;

5) інші програми в галузі охорони здоров'я, що забезпечують виконання загальнодержавних функцій.

З місцевих бюджетів фінансуються видатки: на первинну медико-санітарну, амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу (АРК, обласного значення), спеціалізовану амбулаторну поліклінічну і стаціонарну допомогу, санаторно-курортну та інші програми медичної та санітарної допомоги.

3. Порядок фінансування видатків на державне управління та правоохоронні органи.

За рахунок коштів Державного бюджету фінансуються видатки на державне управління (законодавчу владу, судову, виконавчу) та утримання правоохоронних органів.

Місцеві державні адміністрації, на які покладено виконання загальнодержавних функцій на місцях, також фінансуються за рахунок Державного бюджету.

З Державного бюджету фінансуються органи фінансового контролю спеціальної компетенції: Рахункова палата, Державна податкова служба, Головна фінансова інспекція, Державна казначейська служба та Митна служба.

Утримання органів Прокуратури, безпеки України, органів внутрішніх справ також фінансується з Державного бюджету на підставі затверджених кошторисів та бюджетних коштів в Законі “Про Державний бюджет України на плановий рік”.

4. Порядок фінансування видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення населення.

Відповідно до Конституції України, громадяни мають право на соціальний захист, видатки на які значною мірою фінансуються за рахунок коштів відповідних бюджетів.

З Державного бюджету України фінансуються видатки на:

- державні програми соціальної допомоги (захист інвалідів, компенсація на медикаменти, грошова допомога біженцям тощо);
- державну програму стосовно дітей, молоді, сім'ї;
- державну підтримку будівництва житла для окремих категорій громадян;
- державну підтримку всеукраїнських громадських організацій інвалідів і ветеранів.

З місцевих бюджетів, зокрема з обласного фінансування:

- державні програми соціального забезпечення: притулки для неповнолітніх, відділення соціальної допомоги на дому;
- державні програми соціального захисту: пільги ветеранам війни і праці, допомога сім'ям з дітьми компенсація за пільговий проїзд громадян, житлово-комунальних послуг;
- місцеві програми щодо захисту дітей, сім'ї, молоді;
- будівництво житла для окремих категорій громадян.

В основі фінансування всіх вищеперелічених видатків (соціально-культурних та видатків на управління) лежать *принципи кошторисно-бюджетного фінансування*, а саме: встановлення бюджетних призначень, затвердження кошторису, плану асигнувань і штатних розписів, взяття бюджетних зобов'язань, отримання товарів, робіт, послуг, здійснення платежів та використання отриманих товарів, робіт послуг на виконання бюджетних програм.

ТЕМА 21. Правові основи банківської діяльності

1. Банківська система України.
2. Правовий статус Національного банку України.

Рекомендована література:

1. Закон України “Про банки і банківську діяльність” від 7 грудня 2000 р. (із останніми змінами та доповненнями).
2. Закон України “Про Національний банк України” від 20 травня 1999 р. (із останніми змінами та доповненнями).
3. Берлач А. І. Банківське право України : навч. посібник для дистанц. навч. [для вищих навч. закл.] / А. І. Берлач, Ю. О. Тараненко; Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини “Україна”. Інститут дистанційного навчання. – К. : Університет “Україна”, 2007. – 303 с.
4. Дмитренко М. Г. Банківське кредитування: галузевий аспект : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. Г. Дмитренко, М. М. Свічинський, М. В. Рисін; Нац. банк України, Ун-т банк. справи. – К. : УБС НБУ, 2009. – 178 с.
5. Костюченко О. А. Банківське право: Банківська система. Національний банк. Комерційні банки. Розрахунки і кредитування. Ринок цінних паперів. Національне валютне законодавство. Банківські системи зарубіжних країн. Інститут банківської таємниці : підручник / О. А. Костюченко; Академія адвокатури України. – 3-тє вид. – К. : А.С.К., 2003. – 928 с.
6. Коцовська Р. Р. Банківські операції : навч. посіб. / Р. Р. Коцовська, О. П. Павлишин, Л. М. Хміль; Нац. банк України, Ун-т банк. справи. – К. : УБС НБУ : Знання, 2010. – 390 с.
7. Прокопенко Є. Л. Банківське право ЄС : навч. посібник / Є. Л. Прокопенко, Б. М. Криволапов; Програма Tasis Європейського Союзу в Україні, Проект “Правничі студії в Україні: Київ та окремі регіони”. – К. : ІМВ КНУ ім. Тараса Шевченка, 2004. – 138 с.
8. Старинський М. В. Порівняльне банківське право / М. В. Старинський; Національний банк України, Українська академія банківської справи. Юридичний факультет. – Суми : ВВП “Мрія-1” ЛТД, 2004. – 168 с.
9. Степаненко А. І. Управління банківською системою України у стратегії економічного зростання : монографія / А. І. Степаненко; Нац. банк України, Ун-т банк. справи. – К. : УБС НБУ, 2010. – 319 с.
10. Соколицька Клавдія Михайлівна. Банківське право : навч. посіб. / К. М. Соколицька, Н. П. Кепіна; Одеський національний морський ун-т. – О. : Юридична література, 2005. – 344 с.

11. Регурецька О. В. Банківське право : навч. посіб. / О. В. Регурецька; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К. : [Київ. нац. торг.-екон. ун-т], 2010. – 268 с.

12. Розвиток банківської системи України : монографія / [У. Я. Грудзевич та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко, д-ра екон. наук, проф. Р. А. Слав'юка; Нац. банк України, Ун-т банк. справи. – К. : УБС НБУ, 2010. – 464 с.

1. Банківська система України.

Банківська система України складається з 2-х рівнів:

- Національний банк України;
- інші банки, включаючи філії іноземних банків.

В свою чергу банки поділяються на універсальні та спеціалізовані. До спеціалізованих відносяться Ощадний банк України, інвестиційні банки, іпотечні, розрахункові. Банк набуває статусу спеціалізованого, якщо 50% його активів є активами одного типу.

За формою власності банки можуть бути державними або заснованими на приватній формі власності.

До державного банку відноситься банк, в якого 100% статутного капіталу належить державі.

Крім Національного банку, в Україні державними банками є Український експортно-імпорتنний банк та Ощадний банк.

Банки в Україні створюються у формі:

- 1) публічних акціонерних товариств;
- 2) кооперативних банків (центральні та місцеві).

Місцеві кооперативні банки (у межах області) створюються за умови, що кількість їх учасників *не менша 50 осіб*.

Банки можуть створювати банківські об'єднання у формі банківських корпорацій, холдингових груп, а також бути учасниками промислово-фінансових груп та інших неприбуткових організацій.

Банк має право здійснювати банківську діяльність тільки після отримання банківської ліцензії. Однією з умов для отримання ліцензії є внески до статутного фонду. Розмір статутного капіталу становить 10 млн євро для всіх банків.

Учасниками банку можуть бути юридичні і фізичні особи, резиденти та нерезиденти, держава в особі КМУ, крім об'єднань громадян, релігійних та благодійних організацій.

Всі банки підлягають державній реєстрації, рішення про яке приймає НБУ і вносить до Державного реєстру банків з видачею свідоцтва про державну реєстрацію.

Банки, в т.ч. іноземні банки, мають право відкривати на території України філії та представництва.

На підставі банківської ліцензії банки мають право здійснювати такі операції: відкриття та ведення поточних рахунків, приймання вкладів розміщення власних коштів, валютні операції, емісію власних цінних паперів, випуск банківських платіжних карток та деякі ін.

Банкам забороняється здійснення діяльності у сфері матеріального виробництва, торгівлі та страхування.

2. Правовий статус Національного банку України.

Національний банк України (далі – НБУ) є центральним банком України. Він є самостійною юридичною особою, що здійснює свої видатки за рахунок власних доходів у межах затвердженого кошторису і не відповідає за зобов'язаннями держави, а органи державної влади не відповідають за зобов'язаннями Національного банку.

Керівними органами НБУ є Рада НБУ та Правління НБУ. Голова НБУ призначається ВРУ за поданням Президента України і входить до складу Ради НБУ.

Основною функцією НБУ є реалізація грошово-кредитної політики, забезпечення стабільності грошової одиниці. Крім того, НБУ сприяє стабільності банківської системи, цінovій стабільності, здійснює емісію національної валюти, організовує її обіг, встановлює правила ведення банківських операцій, грошового обігу, веде Державний реєстр банків, здійснює ліцензування банківської діяльності, складає платіжний баланс та деякі інші.

Однією з функцій НБУ є регулювання банківської діяльності, головна мета якого – безпека та фінансова стабільність банківської системи, захист інтересів вкладників та кредиторів.

Регулювання здійснюється в таких формах як реєстрація банків і ліцензування, встановлення вимог та обмежень щодо діяльності банків, надання рекомендацій щодо діяльності банків, банківський нагляд.

Банківський нагляд – це система контролю, яка охоплює всі банки, їх підрозділи. При здійсненні банківського нагляду НБУ має право

вимагати від банків виконання нормативно-правових актів, усунення недоліків і недопущення загрози безпеки коштів, довірених банкам.

З метою контролю Національний банк України отримує від інших банків фінансову і статистичну звітність, здійснює внутрішній аудит та вимагає від банків щорічної незалежної аудиторської перевірки, а також проводить інспекційні перевірки банків (планові чи позапланові).

ТЕМА 22. Правове регулювання грошового обліку і розрахунків

1. Характеристика грошової системи і грошового обігу.
2. Організація готівкових розрахунків.
3. Відповідальність за порушення готівкових розрахунків.
4. Організація безготівкових розрахунків.

Рекомендована література:

1. Постанова НБУ від 15.12.2004 № 637 “Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті“ (остання редакція від 21.03.2011).

2. Готівкові розрахунки: проводимо без помилок : практ. керівництво / Є. Авер'янова [та ін.]. – Д. : “Баланс-Клуб“, 2009. – 174 с.

3. Рибіна Л. О. Безготівкові розрахунки / Л. О. Рибіна. – Суми : Довкілля, 2002. – 236 с.

4. Фінансове право (у запитаннях та відповідях) : навч. посіб. / Касьяненко Л. М. [та ін.]; Держ. податкова адмін. України, Нац. ун-т держ. податкової служби України. – Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2009. – 298 с.

5. Фінансове право : конспект лекцій / Сергієнко В. В., Попова С. М.; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 343 с.

6. Фінансове право : навч. посіб. для студ. ВНЗ / А. Г. Зюнькін; Міжрегіональна академія управління персоналом. – 4-те вид., доп. – К. : Персонал, 2008. – 561 с.

7. Фінансове право України : навч. посібник / В. К. Шкарупа [та ін.]; заг. ред. В. К. Шкарупа, Т. О. Коломоець; Державний вищий навчальний заклад “Запорізький національний ун-т“ МОН України. – К. : Істина, 2007. – 254 с.

1. Характеристика грошової системи і грошового обігу.

Грошова система – це встановлені державою форми організації грошового обігу.

Грошовий обіг – це рух коштів у готівковій та безготівковій формі в процесі виробництва, розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту.

Грошові знаки, які перебувають в обігу, кошти на рахунках та вклади юридичних і фізичних осіб, інші грошові зобов'язання називаються **грошовою масою**.

Грошовою одиницею України є гривня, яка була введена в обіг із 2 по 16 вересня 1996 року під час грошової реформи, яка проводилась в Україні з листопада 1992 року.

Гривня (банкноти, монети) є *єдиним платіжним засобом* на території України, її національного валютою.

Основна функція Національного банку – забезпечення стабільності гривні.

Щорічно Національний банк України розробляє основні напрями грошово-кредитної політики з метою регулювання обсягу грошової маси, а саме:

- визначає норми обов'язкових резервів для комерційних банків;
- рефінансування банків;
- процентну політику;
- операції з цінними паперами;
- емісію;
- управління золотовалютними резервами.

Існує два види грошового обігу – готівковий і безготівковий.

2. Організація готівкових розрахунків.

Готівковий обіг – це обіг законних платіжних засобів, які обслуговують потреби економіки країни.

Готівкові розрахунки – це платежі готівкою юридичних і фізичних осіб за реалізовані товари (роботи, послуги) та інше майно і операції.

Для забезпечення організації грошового обігу Національний банк України встановлює порядок ведення касових операцій.

Юридичні особи, фізичні особи – підприємці здійснюють розрахунки між собою і громадянами через касу як за рахунок готівкової

виручки, що надійшла в касу, так і за рахунок готівки, що надійшла з поточних рахунків в банках.

При цьому гранична сума розрахунків готівкою за день не може перевищувати 10 тис. грн, крім розрахунків з фізичними особами, бюджетами, за спожиту електроенергію, відрядження, заготівля сільгосппродукції та добровільні і благодійні пожертвування. Згідно із встановленим порядком ведення касових операцій уся готівка, що надходить в каси, повинна бути оприбуткована, а в кінці дня здана на поточні рахунки в установах банків.

Підприємство самостійно визначає з банком ліміт залишку готівки в касі. **Ліміт каси** встановлюється на підставі розрахунку середньоденного надходження готівки в касу або середньоденної видачі з каси. Якщо ліміт не встановлено, то ліміт такої каси вважається нульовим, а вся готівка в касі – понадлімітною.

Понад встановлений ліміт каси підприємств мають право зберігати пенсії, стипендії, заробітну плату протягом 3-х робочих днів.

Приймання готівки в касу здійснюється за прибутковими ордерами, видача – за видатковими.

Касир або особа, на яку покладені обов'язки касира повинен вести **касову книгу**, а керівник підприємства – мати спеціально обладнану касу для надійного зберігання готівки.

Допускається ведення касової книги в електронному вигляді за допомогою комп'ютерної техніки, але за умови забезпечення належного зберігання касових документів.

За порушення правил ведення готівкових розрахунків встановлена відповідальність.

3. Відповідальність за порушення готівкових розрахунків.

Контроль за дотриманням порядку ведення операцій з готівкою здійснюється:

1) державними органами фінансового контролю (Національним банком України, Міністерством фінансів, Державною податковою службою, Державною казначейською службою, Головною фінансовою інспекцією);

2) органами контролю (контрольно-ревізійними, відомчими підрозділами);

3) відповідними фінансовими підрозділами підприємств (внутрішньогосподарський контроль);

4) незалежними аудиторськими фірмами або незалежними аудиторами.

Одна із форм контролю – інвентаризація каси та перевірка правильності ведення касової книги і касових операцій.

За порушення порядку ведення касових операцій передбачені фінансові санкції, а саме:

- за перевищення встановленого ліміту залишку готівки в касі – **двократний розмір суми перевищення**. Крім того, перевищення встановленого граничного рівня розрахунків готівкою (10 тис. грн на день) додається до залишку готівки в касі і враховується при застосуванні санкції;

- за неоприбуткування готівки в касі – **п'ятикратний розмір суми неоприбуткованої готівки**;

- використання готівки без підтверджуючих документів – **у розмірі витраченої готівки**;

- перевищення встановлених строків використання під звіт готівки – **оподатковується 15% (17%) доходів із фізичної особи та в розмірі податку – з юридичної особи**.

За порушення порядку ведення касової книги передбачена адміністративна відповідальність **від 3 до 8** неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а за повторне порушення, вчинене протягом року, – **від 5 до 8** н.м.д.г.

4. Організація безготівкових розрахунків.

Кожна держава намагається мінімізувати готівкові розрахунки і забезпечити здійснення розрахункових операцій через банки, з відкриттям банківських рахунків для юридичних і фізичних осіб у гривнях та іноземній валюті.

Банки відкривають підприємствам (підприємцям) поточні рахунки для здійснення розрахунково-платіжних операцій за допомогою таких платіжних інструментів:

- платіжне доручення;
- платіжна вимога-доручення;
- платіжна вимога;
- акредитив;
- вексель;
- розрахунковий чек;

- платіжні картки;
- меморіальний ордер.

Платіжне доручення – розрахунковий документ, який містить доручення своєму банку списати кошти з поточного рахунку на рахунок одержувача (дійсне 10 днів з дня його виписки), в межах залишку коштів на рахунку платника без виписки ним платіжного доручення (в примусовому порядку за рішенням суду чи інших органів).

Платіжна вимога-доручення – це розрахунковий документ, який включає в себе вимогу оплатити вказану суму (верхня частина) та доручення платника (нижня частина) сплатити суму вимоги.

Акредитив – при цій формі розрахунку клієнт доручає банку проводити оплату товарів (робіт, послуг) з окремого рахунку. В зв'язку з цим акредитив буває покритий (завчасно бронюються кошти на окремому рахунку) або непокритий (оплата вимоги гарантується за рахунок кредитів банку).

Акредитиви також бувають відкличні та безвідкличні (може змінюватись тільки за згодою бенефіціара – того, за чією згодою був відкритий акредитив).

Вексельна форма розрахунків означає зобов'язання векселедавця сплатити у вказаний термін вказану суму власнику векселя. Векселі бувають простими і переказними (оплата третій особі). На практиці, особливо при сплаті податків, застосовуються векселі, авальовані банком, тобто банк виступає поручителем щодо оплати векселя.

Розрахунковий чек – розрахунковий документ, який містить письмове розпорядження власника чеку банку про оплату з його рахунку суми, зазначеної в чеку (чекова книжка видається на рік, окремо виписаний чек дійсний протягом 10 днів).

Платіжна картка – спеціальний платіжний засіб (пластикова чи іншого виду картка), яка використовується як в безготівкових, так і в готівкових розрахунках.

Банки також широко використовують дистанційне обслуговування своїх клієнтів за допомогою систем “клієнт – банк“, “клієнт – Інтернет-банк“.

ТЕМА 23. Правове регулювання валютного законодавства і валютного контролю

1. Поняття валюти та валютних цінностей.
2. Правові основи валютного регулювання.
3. Валютний контроль.
4. Відповідальність за порушення валютного законодавства.

Рекомендована література:

1. Декрет Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання і валютного контролю“ від 19.02.1993 р. № 15-93.
2. Завальна Ж. В. Валютне право України : навч. посіб. для студ. ВНЗ / Ж. В. Завальна, М. В. Старинський. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Суми : Університетська книга, 2006. – 383 с.
3. Кравченко Л. М. Валютне регулювання і валютний контроль в Україні : навчальний посібник / Л. М. Кравченко, О. О. Шапошников; Київський національний торговельно-економічний ун-т. – К. : [б.в.], 2001. – 100 с.
4. Костюченко О. А. Банківське право України. Банківська система. Національний банк. Комерційні банки. Розрахунки і кредитування. Ринок цінних паперів. Національне валютне законодавство. Банківські системи зарубіжних країн. Інститут банківської таємниці : підручник / О. А. Костюченко. – 4-те вид. – К. : А.С.К., 2006. – 624 с.
5. Перебийніс М. Г. Валютний контроль в системі економічних відносин : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.01 / Перебийніс Марина Геннадіївна; Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2010. – 20 с.
6. Філіпенко Т. В. Валютний контроль в Україні (організаційно-правовий аспект) : монографія / Т. В. Філіпенко; Донецький юридичний ін-т Луганського держ. ун-ту внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка. – Донецьк : Донецький юридичний ін-т ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2009. – 188 с.
7. Фінансове право (у запитаннях та відповідях) : навч. посіб. / Касьяненко Л. М. [та ін.]; Держ. податкова адмін. України, Нац. ун-т держ. податкової служби України. – Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2009. – 298 с.
8. Фінансове право : конспект лекцій / Сергієнко В. В., Попова С. М.; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 343 с.
9. Фінансове право : навч. посіб. для студ. ВНЗ / А. Г. Зюнькін; Міжрегіональна академія управління персоналом. – 4-те вид., доп. – К. : Персонал, 2008. – 561 с.

10. Фінансове право України : навч. посібник / В. К. Шкарупа [та ін.]; заг. ред. В. К. Шкарупа, Т. О. Коломоєць; Державний вищий навчальний заклад “Запорізький національний ун-т“ МОН України. – К. : Істина, 2007. – 254 с.

1. Поняття валюти та валютних цінностей.

Валюта України – це грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території України, кошти на рахунках, депозитах в банківсько-фінансових установах, платіжні документи та інші цінні папери, виражені у валюті України.

Іноземна валюта – іноземні грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави, кошти на рахунках в банківсько-фінансових установах за межами України, цінні папери, платіжні документи в іноземній валюті або банківських металах (золото, срібло, платина).

До валютних цінностей належать валюта України та іноземна валюта.

Валютні операції – це:

- операції, пов’язані з переходом права власності на валютні цінності, крім тих що здійснюються резидентами у валюті України;
- операції, пов’язані з використанням валютних цінностей в міжнародному обігу як засобу платежу;
- операції, пов’язані з ввезенням, переказуванням на територію України та вивезенням за її межі валютних цінностей.

Валютні операції здійснюються на підставі *генеральних та індивідуальних ліцензій* Національного банку.

Генеральні ліцензії видаються комерційним банкам та іншим фінансовим установам та установам поштового зв’язку.

Індивідуальні ліцензії видаються резидентам і нерезидентам на здійснення разової валютної операції. Для валютних операцій використовуються валютні курси іноземних валют, які встановлюються Національним банком України.

2. Правові основи валютного регулювання.

Валютне регулювання здійснюють Національний банк України та Кабінет Міністрів України.

До повноважень Національного банку України належать:

- здійснення валютної політики;
- складання платіжного балансу;
- нагромадження, зберігання і використання резервів валютних цінностей;
- видання генеральних та індивідуальних ліцензій;
- визначення курсу валют;
- здійснення валютного контролю.

Кабінет Міністрів України:

- бере участь у складанні платіжного балансу;
- визначає ліміт зовнішнього державного боргу України; є розпорядником Державного валютного фонду України.

В основі валютного регулювання лежить **валютна політика держави**, яка спрямована на організацію внутрішнього валютного ринку, регламентацію міжнародних розрахунків та визначення порядку здійснення операцій з валютними цінностями. Є два види валютного регулювання: нормативний (прийняття правових норм з питань регулювання) та індивідуальний (застосування правових норм до конкретних життєвих обставин).

В основі валютного регулювання є встановлення порядку торгівлі іноземною валютою та розрахунків в іноземній валюті.

Торгівля іноземною валютою на території України резидентами і нерезидентами – юридичними особами здійснюється через уповноважені банки, які мають відповідну ліцензію, виключно на міжбанківському валютному ринку України.

Резиденти і нерезиденти – фізичні особи мають право продавати і купувати іноземну валюту уповноваженим банкам, які мають генеральну ліцензію НБУ.

3. Валютний контроль.

Валютний контроль здійснюється з метою дотримання валютного законодавства у сфері здійснення валютних операцій спеціально уповноваженими контролюючими органами, а саме:

- Національний банк України, який здійснює контроль за виконанням правил валютних операцій та забезпечує виконання уповноваженими банками функцій валютного контролю;
- уповноважені банки, які здійснюють контроль за валютними

операціями, що проводяться резидентами і нерезидентами через ці банки;

- Державна податкова служба, яка здійснює контроль за валютними операціями, що проводяться резидентами і нерезидентами на території України;

- Міністерство зв'язку України, яке здійснює контроль за поштовими переказами валютних цінностей через митний кордон;

- Державна митна служба України, яка здійснює контроль за додержанням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України.

4. Відповідальність за порушення валютного законодавства.

До резидентів та нерезидентів винних у порушення правил валютного регулювання застосовуються такі **фінансові санкції**:

1) *за здійснення операцій з валютними цінностями без одержання генеральної ліцензії* – штраф у сумі, еквівалентній сумі зазначених валютних цінностей, перерахованих у валюту України за курсом НБУ на день здійснення таких операцій, з виключенням або без виключення з Державного реєстру банків;

2) *за здійснення операцій з валютними цінностями без одержання індивідуальної ліцензії* – штраф в еквівалентній сумі за курсом НБУ.

3) *за торгівлю іноземною валютою банками та іншими кредитно-фінансовими установами без ліцензії НБУ та з порушенням умов торгівлі на міжбанківському валютному ринку* – штраф, еквівалентний сумі за курсом НБУ з виключенням або без виключення з Державного реєстру банків;

4) *за невиконання уповноваженими банками зобов'язань купувати валюту за дорученням резидентів та нерезидентів, відсутність з боку уповноважених банків контролю за валютними операціями в цих банках* – позбавлення генеральної ліцензії або штраф у розмірі, що встановлюється НБУ.

5) *за порушення резидентами порядку розрахунків (через уповноважені банки)* – штраф у еквівалентній сумі за курсом НБУ.

6) *за невиконання резидентами вимог щодо декларування валютних цінностей* – штраф у сумі, що встановлюється НБУ.

Штрафні санкції також застосовуються органами Державної податкової служби до резидентів і нерезидентів, крім банків та інших фінансово-кредитних установ;

7) за перевищення строків повернення валютної виручки в Україну (понад 180 днів) нараховується пеня за кожен день просрочки в розмірі 0,3 відсотка суми неповернутої виручки у валюті, перерахованої за курсом НБУ на день виникнення заборгованості. Загальний розмір нарахованої пені не може перевищувати суму недоодержаної валютної виручки.

ІІІ. ПРАКТИКУМ

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. Фінансова діяльність держави.

Фінансове право та фінансові правовідносини

1. Поняття фінансів.
2. Фінансова система України.
3. Органи, що здійснюють управління фінансами.
4. Поняття, предмет та метод фінансового права.
5. Система фінансового права.
6. Джерела фінансового права.
7. Фінансово-правові норми, їх особливості.
8. Фінансово-правові відносини.

Рекомендована література:

1. Конституція України.
2. Семчик О. Держава як деліктоздатний суб'єкт фінансового права / О. Семчик // Право України. – 2008. – № 12. – С. 81-88.
3. Фінансове право (у запитаннях та відповідях) : навч. посіб. / Касьяненко Л. М. [та ін.]; Держ. податкова адмін. України, Нац. ун-т держ. податкової служби України. – Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2009. – 298 с.
4. Фінансове право : конспект лекцій / Сергієнко В. В., Попова С. М.; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 343 с.
5. Фінансове право : підручник для студ. вищих навч. закл. / уклад. О. М. Бандурка [та ін.]; відп. ред. О. П. Гетманець. – Х. : Еспада, 2008. – 416 с.
6. Фінансове право : навч. посіб. для студ. ВНЗ / А. Г. Зюнькін; Міжрегіональна академія управління персоналом. – 4-те вид., доп. – К. : Персонал, 2008. – 561 с.
7. Фінансове право України : навч. посібник / В. К. Шкарупа [та ін.]; заг. ред. В. К. Шкарупа, Т. О. Коломоець; Державний вищий навчальний заклад “Запорізький національний ун-т” МОН України. – К. : Істина, 2007. – 254 с.
8. Фінансове право України : підручник / Г. В. Бех [та ін.]; ред. М. П. Кучерявенко. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 319 с.
9. Фінансове право України: підручник / Г. В. Бех, О. О. Дмитрик, І. Є. Криницький; за ред. М. П. Кучерявенка. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 320 с.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке фінанси?
2. Поняття фінансової системи України.
3. З чого складається фінансова система України?
4. Які органи здійснюють управління фінансами?
5. Поняття фінансового права.
6. Що є предметом фінансового права?
7. Які методи фінансового права?
8. Система фінансового права.
9. Які є джерела фінансового права?
10. Що таке фінансово-правові норми, які їх особливості?
11. Поняття та види фінансово-правових відносин.

ТЕМА 2. Організація фінансового контролю в Україні

1. Поняття фінансового контролю.
2. Види фінансового контролю.
3. Методи фінансового контролю.
4. Органи фінансового контролю.

Рекомендована література:

1. Грицюк І. В. Фінансовий контроль формування та використання коштів місцевих бюджетів : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Грицюк Ілля Васильович; Львів. держ. фін. акад. – Львів, 2010. – 20 с.
2. Закон України “Про Кабінет Міністрів України“ від 7 жовтня 2010 року.
3. Закон України “Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні“ від 26 січня 1993 року.
4. Закон України “Про Рахункову палату“ від 11 липня 1996 року.
5. Дмитренко Г. В. Фінансовий контроль в Україні: проблеми і шляхи розвитку : монографія / Геннадій Дмитренко. – К. : [К.І.С.], 2010. – 373 с.
6. Жовніренко О. В. Фінансовий контроль діяльності сільськогосподарських підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / Жовніренко Олена Вікторівна; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – К., 2011. – 20 с.
7. Фінансове право (у запитаннях та відповідях) : навч. посіб. / Касьяненко Л. М. [та ін.]; Держ. податкова адмін. України, Нац. ун-т держ. податкової служби України. – Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України,

2009. – 298 с.

8. Фінансове право : конспект лекцій / Сергієнко В. В., Попова С. М.; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 343 с.

9. Фінансове право : підручник для студ. вищих навч. закл. / уклад. О. М. Бандурка [та ін.]; відп. ред. О. П. Гетманець. – Х. : Еспада, 2008. – 416 с.

10. Фінансове право : навч. посіб. для студ. ВНЗ / А. Г. Зюнькін; Міжрегіональна академія управління персоналом. – 4-те вид., доп. – К. : Персонал, 2008. – 561 с.

11. Фінансовий контроль : навч. посібник для дистанц. навч.: для студ. вищих навч. закл. / А. М. Стівчатий; Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини “Україна”. – К. : Університет “Україна”, 2007. – 420 с.

12. Фінансовий контроль бюджетних ресурсів : монографія / Є. В. Мних [та ін.]; заг. ред. Є. В. Мних; Київський національний торговельно-економічний ун-т. – К. : Київський національний торговельно-економічний університет, 2008. – 186 с.

13. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / М. Т. Білуха, Т. В. Микитенко. – К. : Українська академія оригінальних ідей, 2005. – 888 с.

14. Фінансовий контроль: теорія та методологія : монографія / Л. В. Дікань [та ін.]; Харківський національний економічний ун-т. – Х. : ХНЕУ, 2009. – 92 с.

15. Фінансовий контроль цільового використання бюджетних коштів : монографія / Л. А. Костирко [та ін.]; Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. – Луганськ : [Вид-во СНУ ім. В. Даля], 2009. – 292 с.

16. Чуніхіна Л. Щодо походження поняття “первинний фінансовий моніторинг” / Л. Чуніхіна // Право України. – 2008. – № 5. – С. 48-51.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке фінансовий контроль?
2. Які є види фінансового контролю?
3. Назвіть методи фінансового контролю.
4. Які органи здійснюють фінансовий контроль?
5. Які є види перевірок?
6. Що таке ревізія?

ТЕМА 3. Бюджетне право. Бюджетна система України

1. Поняття бюджету.
2. Бюджетне право та бюджетні правовідносини.
3. Бюджетна система України.
4. Структура бюджетів.

Рекомендована література:

1. Конституція України.
2. Бюджетний Кодекс України від 8 липня 2010 року.
3. Бабін І. І. Бюджетне право України : навч. посіб. / Ігор Бабін; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2010. – 296 с.
4. Бюджетний кодекс України : наук.-практ. комент. : станом на 1 берез. 2011 р. / [Л. К. Воронова та ін.]; за ред. д-ра юрид. наук, проф. Л. К. Воронової, д-ра юрид. наук, проф. М. П. Кучерявенка; Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування НАПрН України. – Х. : Право, 2011. – 606 с.
5. Бюджетна система України та Євросоюзу : монографія / С. О. Булгакова [та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф., акад. НАПН України А. А. Мазаракі; Київ. нац. торг.- екон. ун-т. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 396 с.
6. Бюджетні організації: збірник систематизованого законодавства / уклад. Я. Клищенко. – Х. : Фактор, 2009. – 707 с.
7. Бюджетная система России : учебник для студ. вузов, обуч. по экон. спец. / Г. Б. Поляк [и др.]; ред. Г. Б. Поляк. – М. : ЮНИТИ-ДА-НА, 1999. – 550 с.
8. Дроздовська О. С. Бюджетний устрій держави та особливості його формування в Україні : автореф. дис... канд. екон. наук : 08.04.01 / Дроздовська Ольга Степанівна; Науково-дослідний фінансовий ін-т при Міністерстві фінансів України. – К., 2005. – 19 с.
9. Горун О. В. Бюджетні права України : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Горун Ольга Віталіївна; Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 1998. – 22 с.
10. Єпіфанов А. О. Бюджет України : монографія : у 2 кн. / А. О. Єпіфанов, І. І. Дяконова, І. В. Сало. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. – Кн. 1 : Бюджет – головна ланка фінансів держави. – 2010. – 201 с.
11. Загорський В. С. Бюджетна система та оподаткування в Україні: проблеми розвитку : монографія / В. С. Загорський; Національна академія держ. управління при Президентові України, Львівський ре-

гіональний ін-т держ. управління. – Х. : ІНЖЕК, 2008. – 285 с.

12. Монаєнко А. О. Бюджетне право України : навч. посіб. / А. О. Монаєнко; Класичний приватний ун-т. – Запоріжжя : КПУ, 2009. – 400 с.

14. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України : навч. посіб. / Ю. В. Пасічник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 670 с.

15. Шевелева Н. А. Бюджетная система России : опыт и перспективы правового регулирования в период социально-экономических реформ / Н. А. Шевелева. – СПб. : Издательский дом Санкт-Петербургского государственного университета, 2004. – 279 с.

16. Чала Н. Д. Бюджетна система : навч. посіб. / Н. Д. Чала, Л. В. Лазоренко. – К. : Знання, 2010. – 223 с.

17. Чернадчук В. Д. Бюджетні правовідносини в Україні: поняття, класифікація та особливості структури : монографія / В. Д. Чернадчук. – Суми : Університетська книга, 2011. – 171 с.

18. Чугунов І. Я. Бюджетна система як інструмент регулювання економічного розвитку : автореф. дис... д-ра екон. наук : 08.04.01 / Чугунов Ігор Якович; НАН України, Інститут економічного прогнозування. – К., 2003. – 37 с.

19. Фещенко Л. В. Бюджетна система України : навч. посібник / Л. В. Фещенко [та ін.]; Харківський національний економічний ун-т. – Х. : ІНЖЕК, 2007. – 292 с.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке бюджет.
2. Що таке бюджетне право?
3. Поняття бюджетних правовідносин.
4. Що таке бюджетна система України, її значення?
5. Яка структура бюджетної системи України?

ТЕМА 4. Міжбюджетні відносини

1. Поняття міжбюджетних відносин.
2. Методи бюджетного регулювання доходів.
3. Розподіл видатків між окремими ланками бюджетної системи.

Рекомендована література:

1. Конституція України.
2. Бюджетний Кодекс України від 8 липня 2010 року.
3. Закон України “Про Державний бюджет на 2012 р.”

4. Бабін І. І. Бюджетне право України : навч. посіб. / Ігор Бабін; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2010. – 296 с.

5. Бюджетний кодекс України : наук.-практ. комент. : станом на 1 берез. 2011 р. / [Л. К. Воронова та ін.]; за ред. д-ра юрид. наук, проф. Л. К. Воронової, д-ра юрид. наук, проф. М. П. Кучерявенка; Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування НАПрН України. – Х. : Право, 2011. – 606 с.

6. Кузьменко О. Теоретико-правові засади поняття особливостей та способів правового регулювання міжбюджетних відносин як форми соціального регулювання / О. Кузьменко // Право України. – 2008. – № 9. – С. 63-68.

7. Перощук З. Економічно невиправдані надходження місцевих податків та зборів – основна організаційно-правова причина незабезпеченості місцевих бюджетів власними доходами / З. Перощук // Право України. – 2008. – № 6. – С. 83-85.

8. Слухай С. Міжбюджетні трансферти у постсоціалістичних країнах: від теорії до реалій / С. Слухай. – К. : АртЕк, 2002. – 279 с.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке міжбюджетні відносини?
2. Які існують міжбюджетні відносини?
3. Які є методи бюджетного регулювання доходів?
4. Яким чином здійснюється розподіл видатків між окремими ланками бюджетної системи?
5. Що таке дотації вирівнювання?
6. Яка різниця між дотацією та субвенцією?

ТЕМА 5. Бюджетний процес в Україні

1. Стадії бюджетного процесу.
2. Порядок складання проекту бюджету.
3. Порядок розгляду і затвердження бюджету.
4. Порядок виконання бюджету.
5. Звітність про виконання бюджету.

Рекомендована література:

1. Конституція України.
2. Бюджетний Кодекс України від 8 липня 2010 року.

3. Закон України “Про Регламент Верховної Ради України“ від 10 лютого 2010 р.

4. Бабін І. І. Бюджетне право України : навч. посіб. / Ігор Бабін; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2010. – 296 с.

5. Бобро А. Ю. Бюджетний процес в Україні в 1998-2000 роках: спроба реформ / А. Ю. Бобро, Є. Д. Жовтяк. – К. : Видавничий центр “Просвіта“, 2001. – 319 с.

6. Бюджетний кодекс України : наук.-практ. комент. : станом на 1 берез. 2011 р. / [Л. К. Воронова та ін.]; за ред. д-ра юрид. наук, проф. Л. К. Воронової, д-ра юрид. наук, проф. М. П. Кучерявенка; Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування НАПрН України. – Х. : Право, 2011. – 606 с.

7. Гетманець О. П. Бюджетний контроль: організаційно-правові засади : [монографія] / О. П. Гетманець. – Х. : Екограф, 2008. – 307 с.

8. Жибер Т. В. Бюджетний процес та його оптимізація в Україні : автореф. дис... канд. екон. наук : 08.04.01 / Жибер Тетяна Василівна; Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана. – К., 2006. – 19 с.

9. Скуляк М. В. Бюджетний процес на місцевому рівні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Скуляк Марина Валентинівна; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2010. – 20 с.

10. Теремцова Н. В. Бюджетний процес за законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Теремцова Ніна Володимирівна; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2009. – 19 с.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке бюджетний процес?
2. Які є стадії бюджетного процесу?
3. Який порядок складання проекту бюджету?
4. Який порядок розгляду і затвердження бюджету?
5. Який порядок виконання бюджету?
6. Яка існує звітність про виконання бюджету?

ТЕМА 6. Непрямі податки, їх роль і значення у формуванні доходів державного бюджету

1. Загальна характеристика непрямих податків.
2. Податок на додану вартість. Платники, порядок нарахування і сплати.
3. Акцизний податок. Платники, порядок нарахування і сплати.

Рекомендована література:

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р.
2. Акцизний збір : законодав. та нормат. акти, комент., роз'яснення фахівців, оглядовий лист / В. О. Кайзерман [та ін.]; заг. ред. С. В. Буряк; Державна податкова служба України. – Офіц. матеріали. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 351 с.
3. Костицький В. В. Податкове право (Податкова система України) : навч. посіб. / В. В. Костицький, А. М. Новицький. – К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту “НАУ-друк“, 2009. – 400 с.
4. Кучерявенко М. П. Податкове право України. Академічний курс : підручник / М. П. Кучерявенко. – К. : “Правова єдність“, Всеукраїнська асоціація видавців, 2008. – 699 с.
5. Паянок Т. М. Ефективність податку на додану вартість та напрями його реформування в Україні : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.08 / Паянок Тетяна Миколаївна; Державна податкова адміністрація України, Національний ун-т держ. податкової служби України. – Ірпінь, 2009. – 19 с.
6. Педь І. В. Непрямі податки в податковій системі України : навч. посібник / І. В. Педь; ред. Ю. М. Лисенков. – К. : Знання, 2008. – 348 с.
7. Податкове право України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [М. П. Кучерявенко та ін.]; за ред. проф. М. П. Кучерявенка; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2010. – 255 с.
8. Податок на додану вартість : [збірник нормат. док.] / [Любченко О. М. та ін.]; за заг. ред. В. Ю. Захарченка, Голови ДПС України; Держ. податкова служба України. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 335 с.
9. Податок на додану вартість : законодавчі та нормат. акти, коментарі, роз'яснення фахівців, оглядові листи : офіц. матеріали ДПС України / Кайзерман В. О. [та ін.]; за заг. ред. С. В. Буряка, Голови ДПА України; Держ. податкова служба України. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 317 с.
10. Пришва Н. Ю. Податкове право : навч. посіб. / Н. Ю. Пришва. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 365 с.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття непрямих податків.
2. Які є непрямі податки?
3. Поняття податку на додану вартість.
4. Хто є платником податку на додану вартість?
5. Який порядок нарахування і сплати податку на додану вартість?
6. Що таке акцизний податок?
7. Хто є платником акцизного податку?
8. Який порядок нарахування і сплати акцизного податку?

ТЕМА 7. Прямі податки

1. Загальна характеристика прямих податків.
2. Порядок нарахування і сплати податку на прибуток.
3. Порядок нарахування і сплати плати на землю.
4. Місцеві податки і збори: порядок нарахування і сплати.

Рекомендована література:

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р.
2. Єфименко Т. І. Податок на прибуток: концепція визначення об'єкта оподаткування / Т. І. Єфименко [та ін.]; Науково-дослідний фінансовий ін-т при Міністерстві фінансів України. – К. : НДФІ, 2004. – 190 с.
3. Новіков Сергій. Податковий кодекс: податок на прибуток / С. Новіков. – Х. : Фактор, 2011. – 190 с.
4. Податкове право України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [М. П. Кучерявенко та ін.]; за ред. проф. М. П. Кучерявенка; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2010. – 255 с.
5. Податок на прибуток: нормативні документи з роз'ясненнями та коментарями : метод. посіб. / В. Близнюк [та ін.]; голов. ред. І. Єгорова. – Д. : Баланс-Клуб, 2009. – 192 с.
6. Податок на прибуток підприємств : законодав. та нормат. акти, комент., роз'яснення фахівців, оглядовий лист / В. О. Кайзерман [та ін.]; заг. ред. С. В. Буряк; Державна податкова служба України. – Офіц. матеріали. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 307 с.
7. Пришва Н. Ю. Податкове право : навч. посіб. / Н. Ю. Пришва. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 365 с.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте загальну характеристику прямих податків.
2. Чим відрізняються прямі податки від непрямих податків?
3. Який порядок нарахування і сплати податку на прибуток?
4. Який порядок нарахування і сплати плати на землю?
5. Які є види місцевих податків та зборів?
6. Який порядок нарахування і сплати податку на нерухомість?
7. Хто може бути платником єдиного податку?
8. У який строк сплачується туристичний збір?

ТЕМА 8. Податок з доходів фізичних осіб

1. Платники податку з доходів фізичних осіб.
2. Об'єкти, ставки, порядок нарахування податку з доходів фізичних осіб.
3. Податковий кредит.
4. Податкові соціальні пільги.
5. Особливості оподаткування доходів від підприємницької діяльності.
6. Спрощена система оподаткування.

Рекомендована література:

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р.
2. Костицький В. В. Податкове право (Податкова система України) : навч. посіб. / В. В. Костицький, А. М. Новицький. – К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту “НАУ-друк“, 2009. – 400 с.
3. Податкове право України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [М. П. Кучерявенко та ін.]; за ред. проф. М. П. Кучерявенка; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2010. – 255 с.
4. Податковий кодекс: Податок на доходи фізичних осіб. – Х. : ФАКТОР, 2011. – 272 с.
5. Пришва Н. Ю. Податкове право : навч. посіб. / Н. Ю. Пришва. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 365 с.

Питання для самоконтролю:

1. Хто є платником податку з доходів фізичних осіб?
2. Що є об'єктом нарахування податку з доходів фізичних осіб?
3. Які існують ставки податку з доходів фізичних осіб?
4. Який порядок нарахування податку з доходів фізичних осіб?

5. Що таке податковий кредит?
6. Які існують податкові соціальні пільги?
7. Які особливості оподаткування доходів від підприємницької діяльності?
8. Яка різниця між загальною та спрощеною системами оподаткування?
9. Хто має право на оподаткування за спрощеною системою оподаткування?

ТЕМА 9. Відповідальність за порушення податкового законодавства

1. Класифікація податкових правопорушень.
2. Фінансова відповідальність.
3. Адміністративна відповідальність за порушення податкового законодавства.
4. Кримінальна відповідальність за порушення податкового законодавства.

Рекомендована література:

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення.
3. Кримінальний кодекс України.
4. Гревцова Р. Ю. Кримінальна відповідальність за податкові злочини в Україні : автореф. дис... канд. юрид. наук.: 12.00.08 / Гревцова Радмила Юріївна; НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2003. – 18 с.
5. Каменський Д. В. Кримінальна відповідальність за податкові злочини за федеральним законодавством США : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Каменський Дмитро Васильович; Акад. адвокатури України. – К., 2010. – 20 с.
6. Костицький В. В. Податкове право (Податкова система України) : навч. посіб. / В. В. Костицький, А. М. Новицький. – К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту “НАУ-друк“, 2009. – 400 с.
7. Податкове право України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [М. П. Кучерявенко та ін.]; за ред. проф. М. П. Кучерявенка; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2010. – 255 с.

8. Пришва Надія Юріївна. Податкове право : навч. посіб. / Н. Ю. Пришва. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 365 с.

9. Роздайбіда А. В. Податкове правопорушення як підстава адміністративної відповідальності : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Роздайбіда Андрій Володимирович; Академія держ. податкової служби України. – Ірпінь, 2003. – 17 с.

10. Толстопятенко Г. П. Податкове право ЄС : навч. посібник / Г. П. Толстопятенко; Програма Tacis Європейського Союзу в Україні, Проект “Правничі студії в Україні: Київ та окремі регіони”. – К. : ІМВ КНУ ім. Тараса Шевченка, 2004. – 196 с.

Питання для самоконтролю:

1. Що теке податкове правопорушення?
2. Які є види податкових правопорушень?
3. Що таке фінансова відповідальність?
4. Яка є адміністративна відповідальність за порушення податкового законодавства?
5. Яка є кримінальна відповідальність за порушення податкового законодавства?

ТЕМА 10. Кошторисно-бюджетне фінансування

1. Поняття та принципи бюджетного фінансування.
2. Порядок складання і затвердження кошторису.
3. Порядок фінансування видатків бюджету на освіту, охорону здоров'я, культуру.
4. Порядок фінансування видатків бюджету на утримання державних та правоохоронних органів.

Рекомендована література:

1. Бюджетний кодекс України.
2. Бабін І. І. Бюджетне право України : навч. посіб. / Ігор Бабін; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2010. – 296 с.
3. Бюджетний кодекс України : наук.-практ. комент. : станом на 1 берез. 2011 р. / [Л. К. Воронова та ін.]; за ред. д-ра юрид. наук, проф. Л. К. Воронової, д-ра юрид. наук, проф. М. П. Кучерявенка; Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування НАПрН України. – Х. : Право, 2011. – 606 с.

4. Бюджетне фінансування соціальних стандартів та послуг / Н. М. Дєєва [та ін.]; ред. Н. М. Дєєва; Дніпропетровський національний ун-т. – Дніпропетровськ. : Видавництво ДНУ; Дніпропетровськ : РВВ ДНУ, 2007. – 100 с.

5. Пилипів В. В. Бюджетне фінансування соціально-економічного розвитку регіонів України / В. В. Пилипів; ред. Б. М. Данилишин; НАН України, Рада по вивченню продуктивних сил України. – К. : [б.в.], 2007. – 228 с.

6. Фінансове право : конспект лекцій / Сергієнко В. В., Попова С. М.; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 343 с.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке бюджетне фінансування?
2. Які є принципи бюджетного фінансування?
3. Який порядок складання і затвердження кошторису?
4. Який порядок фінансування видатків бюджету на освіту?
5. Як здійснюється фінансування видатків бюджету на охорону здоров'я?
6. Як здійснюється фінансування видатків бюджету на культуру?
7. Який порядок фінансування видатків бюджету на утримання державних та правоохоронних органів?
8. Які є розпорядники бюджетних коштів?

ТЕМА 11. Правове регулювання грошового обігу та розрахунків

1. Грошовий обіг: поняття та загальна характеристика.
2. Організація готівкових розрахунків.
3. Порядок ведення касової книги.
4. Відповідальність за порушення готівкового обігу.
5. Організація безготівкових розрахунків.

Рекомендована література:

1. Постанова НБУ від 15.12.2004 № 637 “Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті”.
2. Готівкові розрахунки: проводимо без помилок : практ. керівництво / Є. Авер'янова [та ін.]. – Д. : “Баланс-Клуб”, 2009. – 174 с.

3. Рибіна Л. О. Безготівкові розрахунки / Л. О. Рибіна. – Суми : Довкілля, 2002. – 236 с.

4. Фінансове право (у запитаннях та відповідях) : навч. посіб. / Касьяненко Л. М. [та ін.]; Держ. податкова адмін. України, Нац. ун-т держ. податкової служби України. – Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2009. – 298 с.

5. Фінансове право : конспект лекцій / Сергієнко В. В., Попова С. М.; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 343 с.

6. Фінансове право : навч. посіб. для студ. ВНЗ / А. Г. Зюнькін; Міжрегіональна академія управління персоналом. – 4-те вид., доп. – К. : Персонал, 2008. – 561 с.

7. Фінансове право України : навч. посібник / В. К. Шкарупа [та ін.]; заг. ред. В. К. Шкарупа, Т. О. Коломоєць; Державний вищий навчальний заклад “Запорізький національний ун-т“ МОН України. – К. : Істина, 2007. – 254 с.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке грошовий обіг?
2. Яким чином здійснюються готівкові розрахунки?
3. Який порядок ведення касової книги?
4. Яка існує відповідальність за порушення готівкового обігу?
5. Яким чином здійснюються безготівкові розрахунки?
6. Які є форми безготівкових розрахунків?

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Визначити платежі податку на додану вартість:

- Поставлено товарів на 1000,0 тис. грн без ПДВ

- Отримано матеріалів для здійснення господарської діяльності на 600,0 тис. грн в т.ч. 100,0 тис. грн ПДВ.

2. Визначити, до якого звітного періоду включаються суми обсягу поставок:

Відвантажено товарів 10 вересня на 1000,0 тис. грн

Надійшли кошти за поставлені товари 25 вересня у сумі 700,0 тис. грн

3. Поставлено на експорт товарів за вересень на 500,0 тис. грн, на митній території України – 200,0 тис. грн (без ПДВ). Податковий кредит склав за вересень 100,0 тис. грн Визначити платежі до бюджету або бюджетні відшкодування за вересень.

4. Податкові зобов'язання за вересень – 200,0 тис. грн, податковий кредит – 300,0 тис. грн Визначити платежі до бюджету.

5. Визначити строк подання податкової декларації та строк сплати податку за вересень 2011 р.

6. Визначити суму акцизного податку з реалізованих за місяць 100 тис. пляшок горілки місткістю 0,5 л міцністю 40 градусів у 2013 році.

7. Визначити суму акцизного податку на цигарки без фільтру, реалізовані за вересень 2011 р., якщо:

- Кількість реалізованих цигарок 500,0 т. шт.

- Вартість реалізованих цигарок 20,0 тис. грн

8. Визначити дату подання розрахунку акцизного податку та строк сплати акцизного податку на пиво за вересень 2011 р.

9. Визначити суму акцизного податку на нафтопродукти, реалізовані на експорт за вересень, якщо:

- реалізовано бензину А95 на 100,0 тис. грн.

- кількість бензину – 10 тонн.

10. Визначити суму акцизного податку на імпортований легковий автомобіль з потужністю двигуна 2000 куб. см, ставка акцизного податку – 0,15 євро за 1 куб. см, та вказати строки сплати податку. Курс євро – 11 грн.

11. Визначити суму акцизного податку за мотоцикл потужністю двигуна 600 куб. см, ставка – 0,2 євро за 1 куб. см, курс євро – 10 грн.

12. Визначити прибуток, що підлягає оподаткуванню за II квартал 2011 р., строки подання декларації та строки сплати податку:

- Валовий дохід 500,0 тис. грн

- Собівартість 300,0 тис. грн

- Інші витрати 50,0 тис. грн

13. Визначити податок на прибуток, що підлягає сплаті за II квартал 2011 року.:

- Валові доходи за I півріччя, в т.ч. за II квартал, – 500,0 тис. грн

- Собівартість товарів за I півріччя, в т.ч. за II квартал 400,0.

- Інші витрати за I-ше півріччя 100,0 тис. грн, в т.ч. за II квартал – 0.

14. Визначити податок на прибуток по підприємству торговельної діяльності за 2012 рік, якщо:

- Валові доходи за – 1000,0 тис. грн

- Собівартість реалізованої продукції – 800,0 грн

- Інші витрати – 50,0 тис. грн

- Вартість сплачених патентів від торговельну діяльність – 30,0 тис. грн

15. Визначити частку податку на прибуток, що підлягає сплаті відокремленим підрозділам, якщо:

- Податок на прибуток 200,0 тис. грн

- Загальна сума валових витрат юридичної особи 2000,0 тис. грн, в т.ч. 800,0 тис. – відокремленого підрозділу.

16. Визначити об'єкт оподаткування, ставку податку на прибуток та суму податку за I квартал 2013 р.:

- Валові доходи – 1000,0 грн

- Собівартість – 800,0 тис. грн

- Інші витрати – 100,0 тис. грн

- Від'ємне значення об'єкта оподаткування за 2012 рік – 200,0 тис. грн.

17. Визначити суму податку на прибуток за II квартал 2011 р. платника;

- Валові доходи за I півріччя 2000,00 тис. грн в т.ч. за II квартал, – 500,0 тис. грн.

- Собівартість товарів за I півріччя 1500,00 тис. грн в т.ч. за II квартал, – 400,0.

- Інші витрати за I півріччя – 100,0 тис. грн, в т.ч. за II квартал – 0.

18. Визначити податкове зобов'язання з податку на прибуток за декларацією на 1 жовтня 2011 р.:

- Валові доходи за I, II, III квартали – 1000,0 тис. грн, в т.ч. за II-III квартали – 700,0 тис. грн.

- Собівартість реалізованої продукції за I, II, III квартали – 800,0 тис. грн, в т.ч. за II і III квартали – 600,0 тис. грн

- Інші витрати за I, II, III квартали – 50,0 тис. грн, в т.ч. за II і III квартали – 30,0 тис. грн

19. Визначити суму плати за землю за 100 га ріллі, якщо вартість 1 га 4500 грн, та вказати строки і суми сплати податку протягом року.

20. Визначити плату за землю у м. Ужгороді, якщо вартість земельної ділянки 2,0 млн грн, та вказати строки сплати і суму платежу на кожний строк.

21. Визначити плату за землю під житловим будинком, якщо плата за землю на таку земельну ділянку, визначена в установленому порядку, складає 500 грн. Вкажіть строк сплати річної суми, якщо платіжне повідомлення-рішення вручено платнику 10 травня 2011 р.

22. Визначити плату за землю в населеному пункті, в якому не проведено грошову оцінку землі і ставка за 1 кв. м затверджена місцевою радою в сумі 3,6 грн за 1 м кв. Фізична особа має у власності земельну ділянку, зайняту житлом, в розмірі 1000 кв. м.

23. Визначити плату за землю за земельну ділянку, надану за межами населеного пункту під машинобудівний завод в кількості 1 га, нормативна грошова оцінка 1 га ріллі – 6000 грн, та вказати строки сплати протягом року і суму податку по строках сплати.

24. Фермеру для ведення особистого сільського господарства виділено 14 га ріллі. Визначити плату за землю, якщо нормативна грошова оцінка 1 га ріллі 4500 грн

25. Під об'єкт енергетики виділено земельну ділянку за межами міста, в розмірі 0,2 га і вартістю 100,0 тис. грн. Визначити плату за землю, вказати строки сплати та суму податку на кожний строк.

26. Визначити податок на нерухоме майно, якщо:

- У фізичної особи одна квартира загальною площею 150 кв. м, житловою – 100 кв. м. та друга квартира загальною площею 100 кв. м, в т.ч. житлова – 60 кв.м.

- Ставка податку затверджена міською радою в сумі 1%.

- Мінімальна зарплата на 1 січня 2012 року – 1000 грн

27. У юридичної особи на балансі житловий будинок загальною площею 800 кв. м, в т.ч. житлової – 600 кв. м. Ставка податку – 2,7%, а мінімальна зарплата на 1 січня 2012 р. – 1000 грн Визначити суму податку.

28. Визначити суму збору за місця для паркування транспортних засобів, якщо: міська рада виділила юридичній особі земельну ділянку для паркування автотранспорту в розмірі 200 кв. м, встановила ставку в розмірі 0,15% за 1 кв. м площі за кожен день здійснення діяльності, звітний період – місяць (умовно: 30 днів у серпні 2011 р.)

29. Визначити вартість торгового патенту в гривнях на здійснення торгівлі для обласного центру, для районного центру та для села у вересні 2011 р.

30. Яка ставка збору за здійснення торгівлі валютними цінностями у гривнях в 2011 році в розрахунку на місяць.

31. Визначити суму збору на II квартал 2011 р. за використання гральних доріжок кегельбану, якщо таких доріжок чотири.

32. Визначити суму туристичного збору у місті, якщо ставка збору встановлена міською радою в розмірі 1%. Фізична особа – громадянин України проживав у готелі 2 дні, вартість за один день – 300 грн Іноземець – 4 дні, вартість проживання – 2000 грн, громадянин, що прибув у відрядження проживав 5 днів, вартість його проживання – 1000 грн

33. У який строк сплачується туристичний збір, утриманий податковим агентом-готелем у липні – 5,0 тис. грн, у серпні – 10,0 тис. грн, у вересні – 1,0 тис. грн

34. Визначити суму податку із заробітної плати фізичної особи, яка склала 10410 грн за вересень 2011 р.

35. Визначити суму податкової знижки за 2011 р., якщо:

- Батько навчає сина у ЗакДУ і отримав за рік 20,0 тис. грн заробітної плати, з якої утримано 3,0 тис. грн податку.

Строк навчання у ЗакДУ – 12 місяців.

Вартість навчання за 2011 рік – 15,0 тис. грн

36. Визначити податок з доходу за вересень 2011 року, якщо у батьків 2 дітей віком до 18 років. Батько отримав за вересень 2000 грн заробітної плати і подав заяву про отримання податкової соціальної

пільги за ст. 169.1.2 ПК України. Мама отримала за вересень 1000 грн заробітної плати.

37. Визначити розмір податкової соціальної пільги для інваліда I групи в 2011 р.

38. Визначити податкову соціальну пільгу для одинокої матері, яка має 2-х дітей віком до 18 років і отримала за вересень заробітну плату в розмірі 2000 грн.

39. Визначити податкову соціальну пільгу для інваліда I групи учасника війни в Афганістані, якщо його заробітна плата за вересень 2011 року склала 1200 грн

40. Визначити об'єкт оподаткування та суму податку підприємця – фізичної особи за 2011 рік, який має 3-х дітей віком до 18 років і отримав за рік 90,0 тис. грн чистого доходу.

41. Визначити об'єкт оподаткування та суму податку фізичної особи – підприємця, який за 2011 р.:

- Отримав 500,0 тис. грн валового доходу;

- Валові витрати – 491,0 тис. грн;

- Авансові платежі за 2011 рік – 800 грн

Вказати строк сплати та суму податку, яка підлягає сплаті в 2012 р.

42. Підприємець навчається в ЗакДУ, сплатив за навчання у 2011 році 9,0 тис. грн Оподаткований чистий дохід за 2011 рік склав 50,0 тис. грн Визначити, чи має право підприємець на податкову знижку і в якому розмірі.

43. Податкова декларація по податку на додану вартість подана 21 липня за червень та 22 серпня – за липень. Визначити суму штрафних санкцій.

44. Визначити пеню за несвоєчасну сплату податку на прибуток, якщо:

- Облікова ставка Нацбанку 7,75.

- Сума боргу 50,0 тис. грн

- Податок по декларації за вересень надійшов 5 жовтня.

45. Під час перевірки платника податкова інспекція за II півріччя 2011 року донарахувала податку в сумі 50,0 тис. грн, за 2012 р. – 100,0 тис. грн, за 2013 р. – 40,0 тис. грн Визначити суму штрафних санкцій.

46. Платник сплатив податок на додану вартість по строку 30 жовтня в сумі 60,0 тис. грн несвоєчасно, а саме 20,0 тис. грн 31 жовтня, 5 грудня – 10,0 тис. грн Визначити суму штрафу за несвоєчасну сплату податку.

47. Визначити відповідальність платника податку за умисне ухилення від сплати податку в 2011 р., якщо перевіркою донараховано 2,5 млн платежів.

48. Визначити, яка сума податків внаслідок умисного ухилення від сплати дає підставу для порушення кримінальної справи в 2011 році.

49. За порушення порядку ведення бухгалтерського обліку суд прийняв рішення про адміністративну відповідальність в розмірі 3-х неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Визначте суму штрафу.

50. Визначити штрафну санкцію за перевищення ліміту залишку готівки в касі, якщо ліміт каси – 1,0 тис. грн, залишок в касі 01.10.2011 – 5,0 тис. грн, 02.10.2011 – 4,0 тис. грн, 03.10.2011 – 1,0 тис. грн, 04.10.2011 – 6,0 тис. грн

51. Визначити штрафну санкцію за неоприбуткування готівки в касі: 01.11.2011 – в сумі 10,0 тис. грн, 02.11.2011 – в сумі 4,0 тис. грн

52. Визначити суму пені за несвоєчасне повернення валютної виручки: поставлено товарів на експорт 01.03.2011 на суму 100,0 тис. дол., заборгованість (неповернута валюта) на 01.10.2011 – 50,0 тис. дол. Курс долара – 8 грн

53. Визначити об'єкт оподаткування та суму податку з доходів фізичної особи – підприємця, якщо валові доходи за рік 800 тис. грн, валові витрати – 680 тис. грн

54. Визначити авансові внески та строк сплати податку підприємця – фізичної особи в 2011 р., якщо річна сума податку за 2010 р. склала 20,0 тис. грн

55. Фізична особа продала протягом 2011 р. один об'єкт нерухомості вартістю 100,0 тис. грн Визначте суму податку.

56. Фізична особа продала протягом року один легковий автомобіль вартістю 200,0 тис. грн, другий автомобіль вартістю 100,0 тис. грн та мотоцикл вартістю 20,0 тис. грн Визначте суму податку.

57. Онук отримав спадщину від дідуся – будинок вартістю 500,0 тис. грн Визначте суму податку.

58. Сестра подарувала брату автомобіль вартістю 200,0 тис. грн Визначте суму податку.

59. Син-нерезидент отримав в спадщину будинок вартістю 500,0 тис. грн. Визначте суму податку.

60. Дочка отримала від батька-нерезидента в подарунок автомобіль вартістю 150,0 тис. грн Визначте суму податку.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З НАПИСАННЯ РЕФЕРАТУ

Написання реферату є необхідною складовою частиною навчального процесу, яка дає змогу студентові проявити свої творчі здібності у сфері проведення самостійних досліджень з теоретичних і практичних проблем методики адвокатської діяльності в судочинстві. Метою написання реферату є організація науково-дослідницької роботи студентів з врахуванням певних вимог, а саме:

а) системно і творчо, коректно і критично осмислювати існуючі погляди науковців на окремі теоретичні і практичні проблеми адвокатської діяльності в судочинстві;

б) самостійно знаходити шляхи вирішення проблем адвокатської діяльності в судочинстві, виходячи із сучасного стану законодавства та практики його застосування;

в) системно і комплексно аналізувати правові норми, що регулюють адвокатську діяльність, виходячи із загальнолюдських цінностей, верховенства права, визнання людини, її життя і здоров'я, честі і гідності як найвищої соціальної цінності;

г) робота повинна носити творчий характер і відображати додержання етичних норм проведення наукових досліджень, тобто бути забезпеченою науковим апаратом (посилання, наведення цитат, вказівка на джерела використуваних у роботі таблиць, схем, статистичних даних тощо);

д) робота повинна бути оформленою відповідно до визначених вимог, своєчасно здана на кафедрі науковому керівникові.

Реферат виконується відповідно із запропонованою тематикою. Після вивчення необхідної літератури, підбору матеріалів законодавства й судової практики студент складає план роботи. Запропонований план роботи є орієнтовним, студент може запропонувати свій варіант плану. При цьому слід звернути увагу на дві обставини: по-перше, запропонований студентом план повинен забезпечити повне розкриття обраної теми; по-друге, план не може бути надто детальним і включення до нього додаткових питань не повинно призвести до надмірного збільшення обсягу роботи або відхилення від її теми.

Реферат оформляється у вигляді наукової статті, яка повинна включати:

- назву та зміст роботи;
- вступ, в якому визначається актуальність проблеми, мета та завдання дослідження;
- основну частину, в якій висвітлюються основні проблеми та ступінь їхнього дослідження у доктрині та судовій практиці;
- висновки, в яких визначаються основні підсумки дослідження;
- список використаних джерел.

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Фінансова діяльність держави: поняття, принципи, функції та методи.
2. Фінансова система держави.
3. Система органів управління державними фінансами.
4. Фінансово-правові норми: ознаки, види, структура.
5. Фінансово-правові правовідносини: особливості та структура.
6. Поняття і зміст фінансового контролю.
7. Види фінансового контролю.
8. Методи фінансового контролю.
9. Повноваження податкової міліції щодо здійснення фінансового контролю.
10. Бюджет: поняття та види.
11. Поняття бюджетного устрою та бюджетної системи України.
12. Класифікація доходів і видатків за бюджетною класифікацією України.
13. Поняття і зміст міжбюджетних трансфертів.
14. Поняття бюджетного процесу та його стадій.
15. Особливості розгляду проекту закону про Державний бюджет України у Верховній Раді України.
16. Виконання затвердженого бюджету.
17. Звітність про виконання бюджету.
18. Система державних і місцевих доходів.
19. Ознаки, функції та принципи податку.
20. Загальна характеристика податкового права і податкових правовідносин.
21. Загальна характеристика методів оподаткування.
22. Спрощена система оподаткування.
23. Податкова система України.
24. Податок на доходи фізичних осіб.
25. Загальна характеристика податку на додану вартість.
26. Особливості оподаткування акцизним податком.
27. Загальна характеристика податку на прибуток підприємств.
28. Місцеві податки та збори.
29. Плата за землю.

30. Податок на нерухомість.
31. Податкова система ЄС.
32. Погашення зобов'язань платників податків перед бюджетом.
33. Види відповідальності за порушення податкового законодавства.
34. Поняття державного і місцевого кредиту.
35. Фінансові правовідносини у сфері державного кредиту.
36. Види державного боргу.
37. Порядок складання і затвердження кошторисів.
38. Кошторисно-бюджетне планування.
39. Порядок фінансування освіти.
40. Порядок фінансування державних і правоохоронних органів.
41. Поняття банківської системи України.
42. Правовий статус Національного банку України та його керівних органів.
43. Повноваження Національного банку України у фінансово-кредитній сфері.
44. Поняття банківської діяльності. Основні функції та операції банків.
45. Поняття грошей і грошової системи та грошового обігу.
46. Поняття і принципи безготівкових розрахунків.
47. Правове регулювання відкриття і використання банківських рахунків.
48. Особливості розрахунків із застосуванням платіжних доручень, платіжних вимог-доручень і платіжних вимог.
49. Правовий аналіз чекової та акредитивної форми безготівкових розрахунків.
50. Порядок організації готівкових розрахунків.
51. Поняття валютної системи.
52. Зміст валютної політики та валютного регулювання в Україні.
53. Поняття і функції валютного контролю.
54. Повноваження Національного банку України у сфері валютного контролю.
55. Функції Державної податкової служби України, Державної митної служби України у сфері валютного контролю.

ОРІЄНТОВАНІ ТЕСТИ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Фінанси – це:

- а) еквівалент коштів;
- б) економічні відносини, що складаються при утворенні, розподілі і використанні грошових коштів;
- в) відносини щодо формування і використання коштів державного бюджету;
- г) усі відповіді правильні.

2. До централізованих фондів грошових коштів належать:

- а) фонди некомерційних організацій;
- б) фонди комерційних підприємств; амортизаційний фонд;
- в) Пенсійний фонд, місцеві бюджети, Державний бюджет України;
- г) усі відповіді правильні.

3. До централізованих фондів грошових коштів належать:

- а) фонди міністерств;
- б) фонд економічного стимулювання, амортизаційний фонд, фонд оплати праці;
- в) фонд соціального страхування на випадок безробіття, фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві;
- г) усі відповіді правильні.

4. Децентралізовані фінанси – це:

- а) сукупність грошових відносин, пов'язаних з формуванням, розподілом та використанням децентралізованих фондів коштів підприємств, установ, організацій;
- б) сукупність коштів підприємств;
- в) сукупність грошових відносин, пов'язаних з формуванням коштів установ;
- г) правильна відповідь відсутня.

5. До методів здійснення фінансової діяльності на стадії розподілу грошових ресурсів відносять методи:

- а) комерційного розрахунку, кошторисного фінансування;
- б) мобілізації, розподілу та використання фондів коштів;
- в) фінансування та кредитування;

г) правильна відповідь відсутня.

6. До сфери загальнодержавних фінансів відносять такі ланки:

а) зведений бюджет України;

б) фінанси громадських організацій, добродійні фонди;

в) державний кредит, державні цільові фонди, Державний бюджет України;

г) фінанси домогосподарств.

7. Фінансове право – це галузь права, яка містить юридичні норми, що регулюють:

а) відносини, які виникають при здійсненні державного управління;

б) відносини, які виникають у процесі створення, розподілу і використання фондів коштів держави та органів місцевого самоврядування, необхідних для реалізації їх завдань та функцій;

в) відносини, які виникають у процесі організації господарської діяльності між суб'єктами господарювання;

г) правильна відповідь відсутня.

8. Фінансове право, як навчальна дисципліна, вивчає:

а) фінанси та фінансові відносини;

б) майнові та вартісні відносини;

в) правові норми, які регулюють фінансову діяльність держави та інших суб'єктів фінансової системи;

г) правильна відповідь відсутня.

9. Фінансова система як сукупність фінансових інститутів складається з таких ланок:

а) бюджетна система, державні цільові позабюджетні фонди, фінанси підприємств, установ, організацій, фінанси обов'язкового державного страхування та кредит;

б) бюджетна система;

в) фінанси підприємств, установ, організацій та кредит;

г) правильна відповідь відсутня.

10. Фінансове законодавство включає:

а) Конституцію України, загальні закони, спеціальні закони, укази Президента України та органів виконавчої влади, акти фінансово-кредитних установ, які містять фінансові норми;

б) загальні закони, спеціальні закони, акти органів місцевого самоврядування та місцевої влади;

в) Конституцію України, загальні закони, спеціальні закони, укази Президента та акти органів виконавчої влади, які містять фінансові норми;

г) правильна відповідь відсутня.

11. Фінансово-правові норми мають:

а) імперативний характер;

б) диспозитивний характер;

в) деструктивний характер;

г) правильна відповідь відсутня.

12. Фінансово-правові норми залежно від способу впливу на учасників фінансових відносин поділяють на такі види:

а) уповноважуючі та дозволяючі;

б) зобов'язуючі, забороняючі та уповноважуючі;

в) наказуючі, заперечуючі, зобов'язуючі;

г) правильна відповідь відсутня.

13. За змістом фінансово-правові норми можуть бути:

а) грошові і матеріальні;

б) вартісні та майнові;

в) матеріальні та процесуальні;

г) правильна відповідь відсутня.

14. Структура фінансово-правової норми містить:

а) гіпотезу, диспозицію та санкцію;

б) теорію, гіпотезу, доказ;

в) диспозицію, санкцію та заохочення;

г) правильна відповідь відсутня.

15. Структура фінансово-правової норми містить:

а) гіпотезу, дисфункцію та пропозицію;

б) теорію, гіпотезу, доказ;

в) диспозицію, санкцію та заохочення;

г) правильна відповідь відсутня.

16. Об'єктом фінансових правовідносин є:

а) майно та грошові кошти суб'єктів фінансових відносин;

б) власність суб'єктів фінансових відносин;

в) фонди коштів, які формуються, розподіляються та використовуються учасниками фінансових відносин;

г) правильна відповідь відсутня.

17. Фінансові правовідносини є:

а) майновими;

б) владними;

в) владно-майновими;

г) правильна відповідь відсутня.

18. Вкажіть найповніше і найточніше визначення фінансових правовідносин:

а) врегульовані юридичними нормами економічні відносини між учасниками мобілізації, розподілу і витрачання фондів грошових коштів;

б) суспільні відносини між учасниками фінансових відносин, які врегульовані фінансово-правовими нормами;

в) врегульовані фінансово-правовими нормами суспільні відносини, учасники яких виступають як носії юридичних прав та обов'язків у сфері мобілізації, розподілу і використання централізованих і децентралізованих фондів коштів;

г) правильна відповідь відсутня.

19. Верховна Рада України у сфері управління фінансами має такі повноваження:

а) приймає закони з фінансових питань, затверджує Державний бюджет України; визначає засади внутрішньої і зовнішньої фінансової політики;

б) складає проект Державного бюджету України;

в) складає проекти місцевих бюджетів; затверджує місцеві бюджети;

г) правильна відповідь відсутня.

20. Повноваження Президента України у сфері управління фінансами:

а) має право встановлювати місцеві податки;

б) підписує закони, прийняті Верховною Радою України, має право вето щодо прийнятих Верховною Радою законів;

в) розробляє пропозиції щодо вдосконалення податкової політики;

г) правильна відповідь відсутня.

21. Основними завданнями Державної казначейської служби України є:

- а) складання і затвердження Державного бюджету України;
- б) організація виконання Державного бюджету і здійснення контролю за ним;
- в) контроль за правильністю обчислення податків та своєчасністю нарахувань;
- г) фінансовий контроль суб'єктів підприємницької діяльності.

22. Основним завданням Фінансової інспекції є:

- а) управління державним боргом;
- б) складання звіту про виконання Державного бюджету;
- в) контроль за витрачанням коштів бюджетними установами; контроль за витрачанням коштів і матеріальних цінностей в установах, організаціях і підприємствах, які отримують кошти бюджетів усіх рівнів;
- г) правильна відповідь відсутня.

23. Який орган здійснює роз'яснення законодавства з питань оподаткування серед платників податків:

- а) податкова міліція;
- б) Державна податкова служба України;
- в) Міністерство фінансів України;
- г) Рахункова палата України.

24. Який орган здійснює роз'яснення законодавства з питань оподаткування серед платників податків:

- а) податкова міліція;
- б) Міністерство фінансів України;
- в) Рахункова палата України;
- г) правильна відповідь відсутня.

25. Який орган здійснює управління державним внутрішнім та зовнішнім боргом відповідно до чинного законодавства:

- а) Головна фінансова інспекція України;
- б) Державна казначейська служба України;
- в) Міністерство фінансів України;
- г) Рахункова палата України;

26. Який орган організовує виконання Державного бюджету України і здійснює контроль за цим:

- а) Головна фінансова інспекція України;
- б) Державна казначейська служба України;
- в) Рахункова палата України;
- г) правильна відповідь відсутня.

27. Який орган забезпечує безпеку працівників органів державної податкової служби та їх захист від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням посадових обов'язків:

- а) Головна фінансова інспекція України;
- б) податкова міліція;
- в) Державна казначейська служба України;
- г) Міністерство фінансів України.

28. Який орган веде облік касового виконання державного бюджету, складає звітність про стан виконання державного та зведеного бюджетів:

- а) Державна казначейська служба України;
- б) Міністерство фінансів України;
- в) Рахункова палата;
- г) Державна пробірна служба.

29. Який орган веде облік касового виконання державного бюджету, складає звітність про стан виконання державного та зведеного бюджетів:

- а) Міністерство фінансів України;
- б) Рахункова палата;
- в) Державна пробірна служба;
- г) правильна відповідь відсутня.

30. Під фінансовим контролем слід розуміти особливу сферу державного контролю, що становить собою:

- а) діяльність фінансових органів з виявлення порушень законності;
- б) діяльність фінансових органів з виявлення порушень законності, фінансової дисципліни й доцільності під час формування, розподілу й використання державних і муніципальних грошових фондів;
- в) діяльність фінансових органів з виявлення порушень законності, фінансової дисципліни під час формування, розподілу й використання державних грошових фондів;
- г) правильна відповідь відсутня.

31. До принципів фінансового контролю належать:

- а) гласність, превентивність, об'єктивність, незалежність;
- б) превентивність, демократичний централізм, незалежність;
- в) об'єктивність, демократичний централізм, єдність;
- г) правильна відповідь відсутня.

32. Залежно від суб'єктів, які здійснюють фінансовий контроль, існують такі його види:

- а) державний, громадський, аудит;
- б) поточний, наступний;
- в) аудит; наступний, громадський;
- г) правильна відповідь відсутня.

33. Фінансовий контроль можна класифікувати залежно від часу проведення на:

- а) поточний, наступний;
- б) аудит; наступний, громадський;
- в) попередній, поточний (оперативний) та наступний;
- г) правильна відповідь відсутня.

34. Який орган здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, правильністю обчислення, повнотою і своєчасністю сплати до бюджету та державних цільових фондів податків і зборів:

- а) податкова міліція;
- б) Міністерство фінансів України;
- в) Рахункова палата України;
- г) Державна податкова служба України.

35. Серед основних методів фінансового контролю можна виділити:

- а) спостереження, обстеження, облік, аналіз, перевірку й ревізію;
- б) вилучення фінансових документів, облік, аналіз, перевірку й ревізію;
- в) звітність;
- г) правильна відповідь відсутня.

36. Суб'єктом фінансового контролю в Україні є:

- а) Президент України;
- б) Міністерство внутрішніх справ України;
- в) Вища атестаційна комісія України.
- г) правильна відповідь відсутня.

37. Ревізія – це:

- а) метод фінансового контролю;
- б) форма фінансового контролю;
- в) принцип фінансового контролю;
- г) функція фінансового контролю.

38. За часом проведення фінансовий контроль буває:

- а) попередній, поточний, наступний;
- б) попередній, послідовний;
- в) поточний, наступний, підсумковий;
- г) попередній підсумковий.

39. За підсумками ревізії оформляється:

- а) акт;
- б) протокол;
- в) довідка;
- г) постанова.

40. Муніципальний фінансовий контроль здійснює:

- а) Міністерство фінансів України;
- б) Державна податкова служба України;
- в) органи місцевого самоврядування;
- г) Президент України.

41. Який орган здійснює державний контроль за витрачанням коштів і матеріальних цінностей, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і звітності в міністерствах, відомствах, бюджетних установах:

- а) Головна фінансова інспекція України;
- б) Державна податкова служба України;
- в) Державна казначейська служба України;
- г) Рахункова палата.

42. Який орган здійснює фінансування видатків державного бюджету:

- а) Міністерство фінансів України;
- б) Рахункова палата;
- в) Державна пробірня служба;
- г) правильна відповідь відсутня.

43. Який орган розподіляє між державним бюджетом та місцевими бюджетами відрахування від загальнодержавних податків, зборів і обов'язкових платежів за нормативами, затвердженими Верховною Радою України:

- а) Головна фінансова інспекція України;
- б) Державна податкова служба України;
- в) Міністерство фінансів України;
- г) Рахункова палата.

44. Який орган здійснює формування та ведення Державного реєстру фізичних осіб – платників податків та інших обов'язкових платежів та Єдиного банку даних про платників податків – юридичних осіб:

- а) податкова міліція;
- б) Міністерство фінансів України;
- в) Головна фінансова інспекція України;
- г) Державна податкова служба України.

45. Бюджетні відносини – це:

- а) розподільчі відносини;
- б) стимулюючі відносини;
- в) грошові відносини;
- г) відносини, пов'язані з формуванням і використанням централізованого фонду грошових коштів держави.

46. Як фінансовий план, бюджет:

- а) може включати загальний і спеціальний фонди;
- б) включає дохідну та видаткову частини;
- в) будується за плановим принципом;
- г) усі відповіді правильні.

47. Бюджет як правова категорія – це план:

- а) формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій органів державної влади, АРК та органів місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду;
- б) формування та використання фінансових ресурсів;
- в) формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій органів державної влади протягом бюджетного періоду.
- г) правильна відповідь відсутня.

48. За Бюджетним кодексом в Україні існують такі бюджети:

- а) Державний бюджет України та республіканський бюджет;
- б) Державний бюджет України, республіканський та місцеві бюджети;
- в) Державний бюджет України та місцеві бюджети.
- г) правильна відповідь відсутня.

49. До основних принципів формування бюджету відносять:

- а) принцип єдності бюджету;
- б) принцип повноти;
- в) принцип періодичності або плановості;
- г) усі відповіді правильні.

50. До основних принципів формування бюджету відносять:

- а) принцип збалансованості або рівноваги;
- б) принцип обґрунтованості;
- в) цільового використання бюджетних коштів;
- г) усі відповіді правильні.

51. До основних принципів формування бюджету відносять:

- а) принцип публічності та прозорості;
- б) принцип гласності;
- в) принцип відповідальності;
- г) усі відповіді правильні.

52. Сутність бюджету та його призначення виявляється у функціях, до яких фахівці відносять такі:

- а) розподільна функція, контрольна функція та соціальна функція;
- б) розподільна функція та контрольна функція;
- в) розподільна функція та соціальна функція;
- г) правильна відповідь відсутня.

53. Бюджетна система України – це:

- а) сукупність Державного бюджету України та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права;
- б) сукупність Державного бюджету України, регіональних та місцевих бюджетів;

в) поняття, яке охоплює бюджетну систему, взаємозв'язок між бюджетами і принципи їх функціонування.

г) правильна відповідь відсутня.

54. Бюджетний устрій – це:

а) сукупність Державного бюджету України та місцевих бюджетів;

б) сукупність Державного бюджету України, регіональних та місцевих бюджетів;

в) поняття, яке охоплює бюджетну систему, взаємозв'язок між бюджетами і принципи їх функціонування;

г) правильна відповідь відсутня.

55. Місцевими бюджетами визнаються:

а) бюджет АРК, бюджети місцевого самоврядування;

б) обласні бюджети, районні бюджети, бюджети місцевого самоврядування;

в) бюджет АРК, обласні бюджети, районні бюджети, бюджети районів у містах, бюджети місцевого самоврядування;

г) правильна відповідь відсутня.

56. Зведений бюджет є сукупністю:

а) показників місцевих бюджетів;

б) показників бюджетів, що використовуються для аналізу і прогнозування економічного розвитку держави;

в) показників бюджетів, що використовуються для аналізу і прогнозування економічного і соціального розвитку держави;

г) правильна відповідь відсутня.

57. Доходи бюджету діляться відповідно до бюджетної класифікації:

а) за функціями, з виконанням яких вони пов'язані;

б) за економічною характеристикою;

в) за відомчою ознакою;

г) на податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом та трансферти.

58. Кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого, це:

а) міжбюджетні трансферти;

- б) фінансовий норматив бюджетної забезпеченості;
- в) кошти доходів бюджету;
- г) правильна відповідь відсутня.

59. За економічною класифікацією видатки бюджету поділяються на:

- а) податкові надходження, неподаткові надходження;
- б) податкові видатки та неподаткові видатки;
- в) поточні видатки, капітальні видатки та кредитування за вирахуванням погашення, склад яких визначається Міністерством фінансів України;
- г) правильна відповідь відсутня.

60. За складання проекту Закону про Державний бюджет України відповідає:

- а) Президент України;
- б) Прем'єр-міністр;
- в) Голова Верховної Ради України;
- г) Міністр фінансів України.

61. Бюджет може складатися із:

- а) видатків та доходів;
- б) статей видатків;
- в) загального та спеціального фондів;
- г) правильна відповідь відсутня.

62. Дотація – це:

- а) кошти, що безповоротно й безоплатно передають із одного бюджету в інший;
- б) грошова сума, яка виділяється з бюджету вищого рівня на певний термін для вирівнювання соціально-економічного розвитку відповідного адміністративно-територіального утворення;
- в) виділення коштів з Державного бюджету держави з метою ліквідувати недостатність коштів окремих установ, підприємств і організацій та коштів місцевих бюджетів;
- г) правильна відповідь відсутня.

63. Субвенція – форма фінансової допомоги у вигляді:

- а) коштів, що безповоротно й безоплатно передають із одного бюджету в інший;

б) грошової суми, яка виділяється з бюджету вищого рівня на певний термін для вирівнювання соціально-економічного розвитку відповідного адміністративно-територіального утворення;

в) виділення коштів з Державного бюджету держави з метою ліквідувати недостатність коштів окремих установ, підприємств і організацій та коштів місцевих бюджетів;

г) правильна відповідь відсутня.

64. Субсидія – форма фінансової допомоги, а саме:

а) виділення коштів з Державного бюджету держави з метою ліквідувати недостатність коштів окремих установ, підприємств і організацій та коштів місцевих бюджетів;

б) кошти, що безповоротно й безоплатно передають із одного бюджету в інший;

в) у грошовій чи натуральній формі, яку надає держава за рахунок коштів бюджетів, а також спеціальних фондів юридичним чи фізичним особам, іншим державам на фінансування певних заходів;

г) правильна відповідь відсутня.

65. Міжбюджетні трансферти – це:

а) грошова сума, яка виділяється з бюджету вищого рівня на певний термін для вирівнювання соціально-економічного розвитку відповідного адміністративно-територіального утворення;

б) виділення коштів з Державного бюджету держави з метою ліквідувати недостатність коштів окремих установ, підприємств і організацій та коштів місцевих бюджетів;

в) кошти, що безповоротно й безоплатно передають із одного бюджету в інший;

г) правильна відповідь відсутня.

66. Бюджетний процес – це регламентована нормами права:

а) діяльність, пов'язана зі складанням, розглядом, затвердженням бюджетів, що складають бюджетну систему України;

б) діяльність, пов'язана зі складанням, розглядом, затвердженням бюджетів, їх виконанням і контролем за виконанням бюджетів, що складають бюджетну систему України;

в) діяльність пов'язана зі складанням, розглядом, затвердженням бюджетів, їх виконанням і контролем за їх виконанням, розглядом звітів про виконання бюджетів, що складають бюджетну систему України.

г) правильна відповідь відсутня.

67. Скільки стадій бюджетного процесу встановлює Бюджетний кодекс України:

- а) чотири;
- б) п'ять;
- в) шість;
- г) правильна відповідь відсутня.

68. Бюджетний кодекс України закріпив такі стадії бюджетного процесу:

- а) складання проектів бюджетів;
- б) розгляд і прийняття закону про Державний бюджет, рішень про місцеві бюджети;
- в) виконання бюджету, в тому числі в разі потреби внесення змін до закону про Державний бюджет України, рішення про місцеві бюджети;
- г) підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету й прийняття рішення щодо нього;
- д) всі відповіді правильні.

69. Інструкції головним розпорядникам бюджетних коштів з підготовки бюджетних запитів розробляє:

- а) Комітет Верховної Ради України з питань бюджету;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Національний банк України;
- г) Міністерство фінансів України.

70. Проект Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний рік подає:

- а) Міністерство фінансів України;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Національний банк України;
- г) Головна фінансова інспекція.

71. Проект Закону про Державний бюджет України розробляє:

- а) Верховна Рада України;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Комітет Верховної Ради України з питань бюджету;
- г) правильна відповідь відсутня.

72. Проект Закону України про Державний бюджет України Кабінету Міністрів України подає до розгляду:

- а) Міністерство фінансів України;
- б) Державна казначейська служба України;
- в) Кабінет Міністрів України;
- г) Комітет Верховної Ради України з питань бюджету.

73. Бюджетний процес – це:

а) регламентована законодавством діяльність державних органів та місцевих органів щодо складання, розгляду, затвердження, виконання бюджету і затвердження звіту про його виконання;

б) розгляд і затвердження Державного бюджету Верховною Радою України;

в) складання і затвердження Державного бюджету Кабінетом Міністрів України;

г) складання і затвердження бюджетів місцевими органами представницької і виконавчої влади.

74. Бюджетний процес включає такі стадії:

- а) складання, розгляд проекту бюджету;
- б) складання і виконання бюджету;
- в) розгляд, прийняття, виконання бюджету;
- г) повна відповідь відсутня.

75. З доповіддю про Основні напрями бюджетної політики на наступний бюджетний період виступає:

а) Голова Верховної Ради України;

б) Голова комітету Верховної Ради України з питань бюджету;

в) Прем'єр-міністр України або за його дорученням Міністр фінансів України;

г) Голова Національного банку України.

76. Проект Закону про Державний бюджет України подається до Верховної Ради України не пізніше:

а) 1 червня;

б) 15 вересня;

в) 30 вересня;

г) 1 жовтня.

77. Про відповідність проекту Закону України про Державний бюджет України Основним напрямом бюджетної політики на наступний період та пропозиціям Верховної Ради України доповідає:

- а) Прем'єр-міністр;
- б) Голова Національного банку України;
- в) Голова комітету Верховної Ради України з питань бюджету;
- г) Голова Рахункової палати Верховної Ради України.

78. Висновки та пропозиції до проекту Закону про Державний бюджет України готує:

- а) Міністерство фінансів України;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Комітет Верховної Ради України з питань бюджету;
- г) правильна відповідь відсутня.

79. Верховна Рада України приймає проект закону про Державний бюджет України у першому читанні не пізніше:

- а) 20 жовтня;
- б) 1 листопада;
- в) 20 листопада.
- г) правильна відповідь відсутня.

80. Друге читання проекту Закону про Державний бюджет України завершується не пізніше:

- а) 30 жовтня;
- б) 1 листопада;
- в) 10 листопада;
- г) 20 листопада.

81. Комітет Верховної Ради України з питань бюджету доопрацює проект закону про Державний бюджет України та вносить його на розгляд Верховної Ради України у третьому читанні не пізніше:

- а) 20 листопада;
- б) 25 листопада;
- в) 30 листопада;
- г) 1 грудня.

82. Закон про Державний бюджет України приймається Верховною Радою України до:

- а) 30 листопада року, що передує плановому;
- б) 1 грудня року, що передує плановому;
- в) 31 грудня року, що передує плановому;
- г) 1 січня.

83. Виконання Державного бюджету України забезпечує:

- а) Національний банк України;
- б) Міністерство фінансів України;
- в) Кабінет Міністрів України;
- г) Державна казначейська служба України.

84. Звітність про виконання Державного бюджету України є:

- а) квартально;
- б) річною;
- в) місячною;
- г) оперативною;
- д) всі відповіді правильні.

85. Річний звіт про виконання Закону про Державний бюджет України подається Кабінетом Міністрів до Верховної Ради України не пізніше:

- а) 30 січня року, наступного за звітним;
- б) 1 квітня року, наступного за звітним;
- в) 30 квітня року, наступного за звітним;
- г) 1 травня року, наступного за звітним.

86. Державні доходи класифікуються за територіальним принципом на:

- а) обов'язкові та добровільні;
- б) податкові та неподаткові;
- в) загальнодержавні та місцеві;
- г) загальні та цільові.

87. Фінанси – це сукупність тієї частини грошових відносин, які:

- а) пов'язані з формуванням, розподілом та використанням централізованих фондів коштів з метою виконання завдань та функцій держави і органів місцевого самоврядування;
- б) пов'язані з формуванням, розподілом та використанням децентралізованих фондів коштів з метою виконання завдань та функцій держави та органів місцевого самоврядування;

в) пов'язані з формуванням, розподілом та використанням централізованих і децентралізованих фондів коштів з метою виконання завдань та функцій держави, органів місцевого самоврядування.

г) правильна відповідь відсутня.

88. Фінансам властиві такі функції:

а) стимулююча або регулююча;

б) розподільна;

в) контрольна;

г) всі відповіді правильні.

89. Фінансова діяльність держави становить діяльність держави щодо:

а) формування, розподілу й використання централізованих грошових фондів з метою забезпечення здійснення функцій держави;

б) формування й використання централізованих і децентралізованих грошових фондів з метою забезпечення здійснення функцій держави;

в) формування, розподілу й використання централізованих і децентралізованих грошових фондів з метою забезпечення здійснення функцій держави;

г) правильна відповідь відсутня.

90. Серед загальних принципів державного управління фінансами можна виділити такі:

а) принцип законності;

б) принцип гласності;

в) принцип плановості;

г) всі відповіді правильні.

91. Серед загальних принципів державного управління фінансами можна виділити такі:

а) принцип обліку та контролю;

б) принцип ефективності;

в) принцип системності;

г) всі відповіді правильні.

92. Серед загальних принципів державного управління фінансами можна виділити такі:

- а) принцип відповідальності;
- б) принцип публічності;
- в) принцип плановості;
- г) всі відповіді правильні.

93. До галузевих принципів, які властиві фінансовій діяльності, відносять:

- а) принцип розподілу компетенції органів, які здійснюють фінансову діяльність;
- б) принцип пріоритетності публічних видатків щодо доходів;
- в) принцип фінансової безпеки держави;
- г) всі відповіді правильні.

94. До спеціальних принципів фінансової діяльності органів місцевого самоврядування відносять:

- а) збалансування доходів і видатків місцевих бюджетів;
- б) державної підтримки та гарантій місцевого самоврядування;
- в) принцип самостійності місцевого самоврядування;
- г) всі відповіді правильні.

95. Предметом податкового права є :

- а) податки, збори та обов'язкові платежі;
- б) платники податків та податкові органи;
- в) відносини з приводу надходження податків і зборів від платників до бюджету;
- г) всі відповіді правильні.

96. Метод правового регулювання податкових відносин:

- а) диспозитивний;
- б) імперативний;
- в) конструктивний;
- г) всі відповіді правильні.

97. Податок виконує такі функції:

- а) фіскальну;
- б) контрольну;
- в) розподільну;
- г) всі відповіді правильні.

98. Податковою системою називають:

- а) сукупність встановлених у країні податків і обов'язкових платежів;
- б) сукупність встановлених у країні обов'язкових платежів;
- в) сукупність встановлених в країні зборів, податків, обов'язкових платежів та органів, що контролюють їх надходження до бюджету та платників податків;
- г) немає правильної відповіді.

99. Groшова сума, з якої стягується податок:

- а) джерело сплати;
- б) податкова квота;
- в) податкова ставка;
- г) податкова база.

100. Податкова відповідальність базується на принципах:

- а) імперативності, невідворотності, законності;
- б) невідворотності, законності, справедливості;
- в) законності, платності, неупередженості;
- г) немає правильної відповіді.

101. Які фінансові санкції застосовуються у разі порушення податкового законодавства:

- а) звільнення з посади, догана, штрафи, пеня;
- б) штрафи, довічне позбавлення волі, конфіскація майна;
- в) пеня, звільнення з посади, догана;
- г) стягнення донарахованих сум податків, штрафи, пеня.

102. За яке порушення податкового законодавства встановлено кримінальну відповідальність платника податків:

- а) порушення терміну подання бухгалтерської звітності;
- б) порушення терміну складання податкової декларації;
- в) дійсне приховування об'єкта оподаткування;
- г) несвоєчасне перерахування податку до бюджету, порушення терміну платіжного доручення на сплату податку до бюджету.

103. До кого застосовуються міри адміністративної відповідальності:

- а) до юридичних осіб;
- б) до посадових осіб, до платників податків – фізичних осіб;

- в) до платників податків – фізичних осіб;
- г) всі відповіді правильні.

104. Податки виникли внаслідок:

- а) розвитку торгівлі;
- б) становлення промисловості;
- в) прийняття рішень органами державної влади;
- г) виникнення держави.

105. Податки – це:

- а) грошові утримання з кожного працівника;
- б) грошові і натуральні платежі, що сплачуються до держбюджету;
- в) грошові вилучення держави з прибутку і зарплати;
- г) обов'язкові платежі юридичних і фізичних осіб у бюджет у розмірах і в терміни, встановлені законом.

106. До системи непрямих податків та зборів належать:

- а) акцизний податок;
- б) податок на прибуток підприємств, у тому числі дивіденди, що сплачуються до бюджету державними не корпоратизованими, казенними або комунальними підприємствами;
- в) податок на доходи фізичних осіб;
- г) збір за першу реєстрацію транспортного засобу.

107. Платники податків – фізичні особи не сплачують:

- а) податок на прибуток підприємств;
- б) плату (податок) за землю;
- в) податок на нерухомість;
- г) всі відповіді правильні.

108. До системи податкових пільг не належить:

- а) відстрочення;
- б) податковий кредит;
- в) розстрочення;
- г) вилучення.

109. Державний борг – це:

- а) відносини щодо випуску, обслуговування та погашення боргових зобов'язань держави;

- б) борг державного рівня перед іноземними державами;
- в) загальна сума непогашених позик з нарахованими відсотками;
- г) всі відповіді правильні.

110. Кошторис – це:

- а) бюджетні асигнування, розподілені щоквартально і постатейно;
- б) плановий документ, в якому встановлюється обсяг бюджетних асигнувань, їх постатейний і поквартальний розподіли;
- в) розпис доходів і видатків, збалансований в часі з поквартальним розподілом;
- г) плановий документ з переліком бажаних витрат і можливих надходжень певної установи, їх постатейний і поквартальний розподіл.

111. Джерелами державного фінансування видатків на освіту є:

- а) бюджетні асигнування; виручка від реалізації продукції та послуг; кошти населення;
- б) кошти заохочувальних фондів підприємств та організацій;
- в) кошти колективних і кооперативних підприємств та громадських організацій;
- г) усі варіанти правильні.

112. До видатків бюджету на управління належать:

- а) державне управління, культура і мистецтво, правоохоронна діяльність і забезпечення безпеки держави; засоби масової інформації;
- б) державне управління, міжнародна діяльність, правоохоронна діяльність і забезпечення безпеки держави;
- в) поповнення державних запасів і резервів;
- г) всі відповіді правильні.

113. Найбільшу питому вагу у складі видатків управління займають:

- а) кошти на оплату праці;
- б) видатки на відрядження;
- в) оплата комунальних та транспортних послуг;
- г) усі варіанти правильні.

114. Джерелом фінансування наукових досліджень в Україні є:

- а) бюджет і спеціальні фонди, кошти замовників досліджень;
- б) кошти замовників досліджень;

- в) Державний інноваційний фонд;
- г) немає правильної відповіді..

115. Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення включають:

а) виплату пенсій і допомог, допомогу сім'ям з дітьми, інші види соціальної допомоги, програми соціального захисту неповнолітніх та ін.;

б) фінансування освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, засобів масової інформації;

в) фінансування загальноосвітніх шкіл, шкіл-інтернатів, дитячих дошкільних закладів, професійно-технічних училищ, закладів післядипломної освіти, фінансування театрів, музеїв, бібліотек, клубів, заповідників.

116. Хто визначає ліміт залишку готівки в касі:

- а) уповноважений банк;
- б) підприємство;
- в) підприємство за погодженням з банком;
- г) всі відповіді правильні.

117. Об'єктом банківських правовідносин є:

- а) фінансові інструменти;
- б) лише грошові кошти в готівковій та безготівковій формі;
- в) лише кошти в готівковій формі;
- г) всі відповіді правильні.

118. Банківська система має:

- а) три рівні;
- б) два рівні;
- в) чотири рівні;
- г) всі відповіді правильні.

119. Вкажіть найповніший перелік видів платіжних систем:

- а) міжбанківські, внутрішньобанківські, масові;
- б) внутрішньобанківські, масові;
- в) міжнародні, міжбанківські, внутрішньобанківські, масові.
- г) всі відповіді правильні.

120. До платіжних інструментів згідно чинного законодавства відносять:

- а) платіжні доручення та платіжні вимоги-доручення;
- б) платіжні вимоги і розрахункові чеки;
- в) меморіальні ордери та акредитиви;
- г) всі відповіді правильні.

121. Залежно від тривалості дії ліцензії, характеру та тривалості валютних операцій можуть видаватися:

- а) лише генеральні ліцензії;
- б) лише індивідуальні ліцензії;
- в) генеральні та індивідуальні ліцензії;
- г) всі відповіді правильні.

122. Який суб'єкт фінансового управління в Україні не здійснює валютного контролю?

- а) Кабінет Міністрів України;
- б) Національний банк України;
- в) уповноважений банк;
- г) Рахункова палата України.

123. Платіжне доручення приймається банком до виконання протягом:

- а) 7 календарних днів;
- б) 10 календарних днів;
- в) 15 календарних днів;
- г) 9 календарних днів.

124. Письмове зобов'язання про сплату певної суми кредитору – це:

- а) переказний вексель;
- б) простий вексель;
- в) відкличний акредитив;
- г) безвідкличний акредитив.

125. Акредитив для здійснення платежів, за яким вчасно бронюються кошти платника в повній сумі на окремому рахунку в банку-емітенті або у виконуючому банку – це:

- а) покритий акредитив;
- б) непокритий акредитив;

- в) відкличний акредитив;
- г) безвідкличний акредитив.

126. Акредитив, який може бути змінений або анульований банком-емітентом у будь-який час без попереднього повідомлення бенефіціара – це:

- а) покритий акредитив;
- б) непокритий акредитив;
- в) відкличний акредитив;
- г) безвідкличний акредитив.

127. Акредитив, який може бути змінений або анульований тільки за згодою на це бенефіціара і банку-емітента – це:

- а) покритий акредитив;
- б) непокритий акредитив;
- в) відкличний акредитив;
- г) безвідкличний акредитив.

128. Учасниками банку можуть бути:

- а) юридичні особи та фізичні особи, резиденти та нерезиденти, держава в особі Кабінету Міністрів України;
- б) державні установи;
- в) об'єднання громадян;
- г) всі відповіді правильні.

129. Банки в Україні створюються у формі:

- а) відкритого акціонерного товариства або закритого акціонерного товариства;
- б) публічного акціонерного товариства або кооперативного банку;
- в) закритого акціонерного товариства або кооперативного банку;
- г) всі відповіді правильні.

130. Банк може бути ліквідований:

- а) з ініціативи власників банку або з ініціативи Національного банку, у тому числі за заявою кредиторів;
- б) з ініціативи власників банку;
- в) з ініціативи Національного банку, у тому числі за заявою кредиторів;
- г) немає правильної відповіді.

131. Основна функція Національного банку України:

- а) забезпечення стабільності грошової одиниці України;
- б) отримання прибутку;
- в) регулювання платіжної системи;
- г) всі відповіді правильні.

132. Вказати перелік захищених статей видатків Державного бюджету:

- а) оплата комунальних послуг;
- б) придбання основних фондів;
- в) капітальний ремонт приміщень;
- г) фонд оплати праці і нарахування на неї, придбання медикаментів, видатки на харчування, оплата енергоносіїв.

133. Валюта України – це:

- а) грошові знаки у вигляді банкнот, казначейських білетів, монет, кошти в розрахунках у валюті України;
- б) іноземна валюта;
- в) банківські метали.
- г) всі відповіді вірні.

134. Валютні цінності України – це:

- а) валюта України;
- б) іноземна валюта;
- в) платіжні документи та інші цінні папери, виражені в іноземній валюті або банківських металах;
- г) банківські метали;
- д) всі відповіді правильні.

135. Видатки на фінансування правоохоронних органів фінансуються із:

- а) Державного бюджету України;
- б) бюджету АРК і обласних бюджетів;
- в) бюджетів місцевого самоврядування.
- г) всі відповіді вірні.

136. Головний розпорядник бюджетних коштів, виділених з бюджету Рахівському районному відділенню міліції:

- а) Міністр внутрішніх справ України;

- б) Прем'єр-міністр України;
- в) голова ОДА в Закарпатській області;
- г) начальник Рахівського райвідділу внутрішніх справ.

137. За суб'єктом оподаткування податки поділяються:

- а) з фізичних осіб;
- б) з юридичних осіб;
- в) змішані;
- г) всі відповіді правильні.

138. Елементи податку:

- а) платники податку;
- б) об'єкти оподаткування;
- в) податковий період;
- г) база оподаткування;
- д) ставка податку;
- е) всі відповіді правильні.

139. Платежі до бюджету податку на додану вартість визначаються як різниця:

- а) між валовими доходами і валовими витратами;
- б) податковим зобов'язанням і податковим кредитом;
- в) податковим кредитом і податковим зобов'язанням;
- г) всі відповіді правильні.

140. Податковий кодекс України прийнятий ВРУ:

- а) 10 червня 2010 р.;
- б) 20 серпня 2010 р.;
- в) 2 грудня 2010 р.;
- г) всі відповіді неправильні.

141. Податковий кодекс України складається з :

- а) 10 розділів;
- б) 20 розділів;
- в) 14 розділів;
- г) всі відповіді неправильні.

142. Законом України від 20.10.2011 р. внесені зміни щодо:

- а) спрощеної системи оподаткування обліку і звітності;
- б) фіксованого податку;
- в) фіксованого сільськогосподарського податку;

г) правильна відповідь відсутня.

143. Податкова система включає в себе:

- а) 18 загальнодержавних податків та зборів та 14 місцевих;
- б) 5 місцевих та 18 загальнодержавних податків та зборів;
- в) 42 загальнодержавні та місцеві податки;
- г) 23 податки і збори.

144. До місцевих податків належать:

- а) податок на доходи фізичних осіб;
- б) єдиний податок;
- в) акцизний податок;
- г) плата за землю.

145. До загальнодержавних податків та зборів належать:

- а) податок на прибуток;
- б) єдиний податок;
- в) туристичний збір;
- г) податок на нерухоме майно.

146. До непрямих податків належать:

- а) мито, податок на додану вартість, рентна плата за транспортування газу;
- б) податок на додану вартість, акцизний податок, мито, державне мито;
- в) податок на додану вартість, акцизний податок, мито;
- г) нема правильної відповіді.

147. Податки виникли внаслідок:

- а) дії закону вартості;
- б) виникнення держави;
- в) створення товарного виробництва;
- г) всі відповіді правильні.

148. Податкова система – це:

- а) сукупність податків і зборів;
- б) сукупність загальнодержавних і місцевих податків та зборів;
- в) платники податків і контролюючі органи;
- г) всі відповіді правильні.

149. Податки виконують такі функції:

- а) фіскальну і розподільну;
- б) контрольну і регулюючу;
- в) соціальну;
- г) всі відповіді правильні.

150. Вкажіть найбільш повно елементи податку:

- а) платник, об'єкт, ставка, норма;
- б) база оподаткування, пільга, розстрочення, ставка;
- в) платник, об'єкт, база оподаткування, ставки, строки подання звітності, строки сплати;
- г) об'єкт, суб'єкт, ставка, сума податку, порядок вираховання.

151. Види податкового періоду:

- а) календарний рік;
- б) календарний квартал, місяць;
- в) календарний рік, декада, день;
- г) календарний рік, календарне півріччя, календарний квартал, календарний місяць, календарний день.

152. Органи, що здійснюють контроль за сплатою податків і зборів:

- а) судові органи;
- б) органи прокуратури;
- в) податкова міліція;
- г) органи державної податкової служби та митні органи.

153. Податкові системи бувають:

- а) регресивні;
- б) прогресивні;
- в) пропорційні;
- г) всі відповіді правильні.

154. Право на встановлення загальнодержавних податків і зборів мають:

- а) Президент України;
- б) КМУ;
- в) ВРУ;
- г) МФУ.

155. Право на встановлення місцевих податків і зборів мають:

- а) АРК, міські, районні, сільські, селищні ради;
- б) обласні ради;
- в) облдержадміністрації та районні адміністрації;
- г) всі відповіді правильні.

156. Вкажіть види місцевих податків і зборів, які є обов'язковими для їх встановлення:

- а) податок на нерухоме майно, туристичний збір;
- б) єдиний податок, податок на нерухоме майно, збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності;
- в) збір за паркування автотранспорту, єдиний податок;
- г) туристичний збір, єдиний податок.

157. Адміністрування податків і зборів передбачено в:

- а) Податковому кодексі України;
- б) Законі “Про державну податкову службу”;
- в) Адміністративному кодексі;
- г) правильної відповіді нема.

158. Податок – це:

- а) відносини між платниками податків і бюджетом;
- б) обов'язковий платіж в казну держави;
- в) обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється платниками податку відповідно до ПКУ;
- г) всі відповіді правильні.

159. Строки сплати податку обчислюються:

- а) місяцями, роками, днями;
- б) роками, півріччями, кварталами, місяцями, декадами, тижнями, днями або вказівкою на подію, що може статися;
- в) роками, кварталами, місяцями;
- г) роками, кварталами, днями.

160. Платниками податку з доходів фізичних осіб є:

- а) резиденти;
- б) нерезиденти;
- в) податкові агенти;

- г) резиденти, нерезиденти, податкові агенти;
- д) немає правильної відповіді.

161. База оподаткування заробітної плати фізичних осіб:

- а) нарахована заробітна плата, зменшена на суму єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування та податкову соціальну пільгу;
- б) заробітна плата, включаючи доплати за стаж роботи, особливі умови роботи тощо;
- в) місячний (річний) оподатковуваний дохід у вигляді зарплати;
- г) чистий оподатковуваний дохід.

162. Фізичні особи мають право при сплаті податку на:

- а) податковий кредит;
- б) податкову знижку;
- в) оплату послуг на навчання;
- г) податкове відстрочення.

163. Податкові соціальні пільги бувають:

- а) звичайні;
- б) підвищені на 150% від звичайних;
- в) підвищені на 200% від звичайних;
- г) всі відповіді правильні.

164. Звичайна податкова пільга надається в розмірі:

- а) 100% від мінімальної зарплати станом на 1 січня податкового року;
- б) 100% від прожиткового мінімуму на 1 січня податкового року;
- в) 50% від мінімальної зарплати;
- г) 50% від прожиткового мінімуму на 1 січня податкового року.

165. Право на звичайну податкову соціальну пільгу мають фізичні особи, в яких:

- а) заробітна плата не перевищує прожиткового мінімуму;
- б) дохід у вигляді заробітної плати не перевищує місячного прожиткового мінімуму для працездатної особи станом на 1 січня податкового року, помноженого на 1,4;
- в) місячний податковий дохід не перевищує прожиткового мінімуму;
- г) всі відповіді правильні.

166. Фізична особа, яка утримує двох і більше дітей ввіком до 18 років, має право на:

- а) звичайну податкову пільгу;
- б) звичайну податкову пільгу на кожную дитину;
- в) звичайну податкову пільгу, якщо розмір місячного оподатковуваного доходу не перевищує прожитковий мінімум, збільшений на 1,4;
- г) звичайну податкову пільгу на кожную дитину, якщо розмір місячного оподатковуваного доходу не перевищує прожитковий мінімум на 1 січня податкового року, збільшений на 1,4, кратний кількості дітей.

167. Одинокa мати, яка утримує дітей віком до 18 років має право на:

- а) звичайну податкову соціальну пільгу;
- б) звичайну податкову соціальну пільгу на кожную дитину;
- в) підвищену податкову соціальну пільгу – 150 % від звичайної на кожную дитину;
- г) підвищену податкову соціальну пільгу – 200% від звичайної.

168. При сплаті податку з доходів у вигляді заробітної плати Герой України має право на:

- а) звичайну податкову соціальну пільгу;
- б) соціальну податкову пільгу, підвищену на 150% від звичайної;
- в) соціальну податкову пільгу, підвищену на 200% від звичайної;
- г) правильної відповіді немає.

169. Ставки податку з доходів фізичної особи у вигляді зарплати:

- а) 15%;
- б) 15 і 17%;
- в) 15 і 20%;
- г) 0 і 20%.

170. Дохід фізичної особи, що не перевищує 10 мінімальних заробітних плат, оподатковується за ставкою:

- а) 15%;
- б) 17%;
- в) 5%;
- г) правильної відповіді немає.

171. Дохід фізичної особи, що перевищує 10 мінімальних заробітних плат, оподатковується за ставкою:

- а) 20%;
- б) 15%;

- в) 17%;
- г) 25%.

172. Податкова знижка на здобуття вищої освіти надається фізичній особі із заробітної плати в розмірі, який не перевищує:

- а) місячну зарплату за кожен місяць навчання;
- б) прожитковий мінімум за кожен повний чи неповний місяць навчання;
- в) прожитковий мінімум станом на 1 січня податкового року, збільшений на 1,4 за кожен повний чи неповний місяць навчання;
- г) правильної відповіді немає.

173. Оподаткування продажу (обміну) нерухомого майна здійснюється за такими ставками:

- а) 0 або 5, або 15 (17)%;
- б) 0 або 1, або 5%;
- в) 0 або 1, або 5 або 30%;
- г) 0 або 1, або 17 або 5%.

174. Оподаткування продажу (обміну) рухомого майна здійснюється за такими ставками:

- а) 1 або 17%;
- б) 1 або 5%, або 15 (17)%;
- в) 1 або 17%;
- г) 1 або 30%.

175. Спадщина члена сім'ї першого ступеня споріднення оподатковується за ставками:

- а) 0 або 17%;
- б) 0 або 5%, або 15 (17)%;
- в) 0 або 30%;
- г) 0 або 5, або 30%.

176. Подарунки, отримані не членом сім'ї першого ступеня споріднення, оподатковуються за ставками:

- а) 0 або 5%;
- б) 5 або 15 (17)%;
- в) 5 або 30%;
- г) 0 або 30%.

177. Об'єктом оподаткування фізичних осіб – підприємців є:

- а) валовий дохід;
- б) різниця між загальним оподатковуваним доходом і документально підтвердженими витратами;
- в) валовий дохід за вирахуванням витрат;
- г) всі відповіді правильні.

178. Фізичні особи – підприємці можуть обрати з метою оподаткування:

- а) спрощену систему оподаткування;
- б) загальну систему оподаткування;
- в) єдиний податок;
- г) фіксований податок;
- д) всі відповіді правильні.

179. Оподаткування дивідендів, отриманих фізичними особами (крім привілейованих акцій), здійснюється за ставками:

- а) 0 або 5%;
- б) 5%;
- в) 15%;
- г) всі відповіді правильні.

180. Призи та виграші (крім державної та недержавної грошової лотереї і виграшу гравця в азартні ігри) оподатковуються за ставкою:

- а) 5%;
- б) 15%;
- в) 17%;
- г) 30, (34)%.

181. Чи має право на податкову соціальну пільгу фізична особа – підприємець, в якій:

- а) двоє дітей віком до 18 років;
- б) троє дітей віком до 18 років;
- в) двоє дітей інвалідів I і II групи віком до 18 років;
- г) правильної відповіді немає.

182. Фізичні особи – підприємці на загальній системі оподаткування сплачують податок за ставками:

- а) 15% або 17% від чистого доходу;
- б) 25% від прибутку;

- в) 15% від валового доходу;
- г) 15% від чистого доходу.

183. Фізична особа – підприємець на загальній системі оподаткування має право на:

- а) податкові соціальні пільги;
- б) податкову знижку;
- в) податкову соціальну пільгу і податкову знижку;
- г) всі відповіді неправильні.

184. Фізичні особи – підприємці на загальній системі оподаткування сплачують авансові платежі:

- а) щоквартально;
- б) щоквартально у розмірі 25% податку з чистого доходу за минулий рік;
- в) раз на рік – по завершенню року;
- г) нема правильної відповіді.

185. Строки подання податкової звітності фізичними особами:

- а) до 1 квітня;
- б) протягом 40 календарних днів після останнього календарного дня звітного року;
- в) до 1 травня року, що настає за звітним;
- г) до 9 лютого року, що настає за звітним.

186. Строки подання податкової звітності фізичними особами – підприємцями:

- а) щоквартально;
- б) раз на рік;
- в) протягом 40 календарних днів після останнього календарного дня звітного року;
- г) до 1 квітня року, що настає за звітним.

187. Строки подання звітності платниками податків – фізичними особами:

- а) раз на рік;
- б) щоквартально;
- в) через 40 днів після завершення року;
- г) до 1 травня;

188. Строки сплати податку з доходів фізичними особами:

- а) через 30 днів після подання декларації;
- б) через 10 днів після подання декларації;
- в) до 1 серпня року, що настає за звітним;
- г) немає правильної відповіді.

189. Орган, що формує та веде Державний реєстр фізичних осіб:

- а) Пенсійний фонд України;
- б) Міністерство фінансів України;
- в) Державна податкова служба області;
- г) центральний орган державної податкової служби.

190. Строки проведення виїзних перевірок:

- а) 30 робочих днів;
- б) 20 робочих днів;
- в) 30 робочих днів для великих платників, 20 – для інших, 15 – для суб'єктів малого підприємництва;
- г) 30 робочих днів для великих платників, 10 – для суб'єктів малого підприємництва, 20 – для інших платників.

191. Обов'язковій реєстрації як платник податку на додану вартість підлягають:

- а) особи, в яких обсяг оподатковуваних операцій протягом останніх 12 календ. місяців перевищує 300,0 тис. грн;
- б) особи, в яких обсяг оподатковуваних операцій за останні 12 календ. місяців перевищує 300,0 тис. грн (без ПДВ);
- в) особи, в яких обсяг оподатковуваних операцій за звітний рік перевищує 300,0 тис. грн (без ПДВ);
- г) особи, в яких виручка за рік перевищує 500,0 тис. грн.

192. Добровільна реєстрація платника податку на додану вартість можлива за умови:

- а) обсяг оподатковуваних операцій за 12 календ. місяців перевищує 300,0 тис. грн (без ПДВ);
- б) обсяг постачання товарів (послуг) іншим платникам податку за останні 12 календ. місяців становить не менше 50% загального обсягу постачання;
- в) обсяг оподатковуваних операцій з поставки товарів іншим платникам податку за 10 календ. місяців перевищує 50% загального обсягу постачання.

193. Об'єктами оподаткування податку на додану вартість є:

- а) постачання товарів на митній території України;
- б) імпорт товарів;
- в) експорт товарів;
- г) постачання послуг з міжнародних перевезень пасажирів та багажу всіма видами транспорту;
- д) всі відповіді правильні.

194. Базою оподаткування податком на додану вартість є:

- а) договірна вартість, але не нижче за звичайну ціну включаючи всі загальнодержавні податки та збори, крім ПДВ і акцизного податку на спирт етиловий для виробництва ліків;
- б) договірна вартість, але не нижча за звичайну ціну, включаючи всі загальнодержавні податки і збори;
- в) ринкова вартість, включаючи всі податки і збори, крім ПДВ;
- г) правильної відповіді немає.

195. Визначте ставки податку на додану вартість в 2014 році:

- а) 0 і 23%;
- б) 0 і 17%;
- в) 0 і 25%;
- г) 3 і 20%.

196. Ставка податку на додану вартість в розмірі 17 відсотків вводиться в дію:

- а) із 1 січня 2011 року;
- б) із 1 січня 2012 року;
- в) із 1 січня 2014 року;
- г) немає правильної відповіді.

197. Які з цих операцій не є об'єктами оподаткування податком на додану вартість:

- а) випуск цінних паперів;
- б) обіг валових цінностей;
- в) виплата заробітної плати, пенсій, стипендій, дотацій за рахунок бюджетів;
- г) надання послуг із страхування або перестрахування;
- д) всі відповіді правильні.

198. Які з цих операцій звільняються від оподаткування:

- а) поставка товарів на митній території України;
- б) постачання послуг із здобуття вищої, середньої, професійно-технічної та дошкільної освіти навчальними закладами;
- в) імпорт нафтопродуктів;
- г) експорт нафтопродуктів.

199. Визначити дату сплати податку на додану вартість за лютий:

- а) 20 березня;
- б) 30 березня;
- в) 9 травня;
- г) немає правильної відповіді.

200. Визначити дату сплати податку на додану вартість за 2-й квартал:

- а) 30 липня;
- б) 19 серпня;
- в) 30 червня;
- г) 9 серпня.

201. Податок на додану вартість, що підлягає сплаті в бюджет, визначається як:

- а) різниця між сумою податкового зобов'язання та сумою податкового кредиту;
- б) у відсотках від виручки від реалізації товарів (послуг);
- в) за ставкою 20% від оподаткованого обороту;
- г) немає правильної відповіді.

202. Визначити суму бюджетного відшкодування за податком на додану вартість:

- а) податкове зобов'язання 100,0 тис. грн, податковий кредит 80,0 тис. грн, позитивна різниця 20,0 тис. грн
- б) податкове зобов'язання 100,0 тис. грн, податковий кредит 200,0 тис. грн, від'ємна різниця 100,0 тис. грн;
- в) податкове зобов'язання 100,0 тис. грн, податковий кредит 100,0 тис. грн, різниці немає;
- г) правильної відповіді немає.

203. Визначити право на бюджетне відшкодування, якщо:

а) особа зареєстрована платником менше 12 календ. місяців;

б) обсяги оподатковуваних операцій за останні 12 календ. місяців – 200,0 тис. грн, сума бюджетного відшкодування – 300,0 тис. грн;

в) від’ємне значення між податковим зобов’язанням і податковим кредитом в особи, яка зареєстрована 12 календ. місяців – 300,0 тис. грн;

г) правильної відповіді немає.

204. Сільськогосподарські підприємства мають право на спеціальний режим оподаткування, якщо:

а) питома вага сільгосптоварів становить не менше 75% вартості всіх товарів за 12 послідовних звітних податкових періоди сукупно;

б) питома вага сільгосптоварів у виробника акцизних товарів становить 75% вартості всіх товарів за 12 звітних послідовних податкових періодів;

в) питома вага сільгосптоварів становить 50% вартості всіх товарів за 12 послідовних звітних податкових періодів;

г) немає правильної відповіді.

205. Податок на додану вартість сільгосппідприємств на спеціальному режимі оподаткування:

а) залишається в розпорядженні сільгосппідприємств;

б) перераховується до Державного бюджету;

в) залишається в розпорядженні сільськогосподарського підприємства і акумулюється на спеціальному рахунку в банку;

г) відшкодовується із Державного бюджету.

206. Платниками акцизного податку є:

а) виробники підакцизних товарів;

б) імпортери підакцизних товарів – суб’єкти господарювання;

в) фізичні особи, що ввозять підакцизні товари в обсягах, що підлягають оподаткуванню;

г) особи, що реалізують конфісковані та безхазяйні підакцизні товари;

д) всі відповіді правильні.

207. Платниками єдиного податку другої групи можуть бути фізичні особи – підприємці, у яких:

- а) чисельність працюючих по найму до 10 чоловік, виручка від реалізації за 12 календ. місяців не перевищує 500,0 тис.грн;
- б) чисельність працюючих – до 5 чол., виторг до 119,0 тис.грн;
- в) чисельність працюючих – до 10 чол., обсяг доходу за 12 календ. місяців – до 1 млн. грн;
- г) нема правильної відповіді.

208. Платниками єдиного податку третьої групи можуть бути фізичні особи – підприємці, у яких:

- а) чисельність працюючих по найму не перевищує 5 чол., виручка від реалізації за рік – не більше 119,0 тис. грн;
- б) чисельність працюючих по найму – до 10 чол., обсяг доходу – до 3 млн. грн;
- в) чисельність працюючих по найму – до 50 чол. обсяг доходу за рік 5 млн. грн;
- г) немає правильної відповіді.

209. Ставка єдиного податку для третьої групи фізичних осіб – підприємців:

- а) 20-100 грн;
- б) 20-200 грн;
- в) 3 або 5% від доходу;
- г) 100 грн.

210. Ставки єдиного податку з юридичних осіб:

- а) 6 або 10% від доходу;
- б) 6% від прибутку;
- в) 10% з чистого доходу;
- г) 3 або 5% від доходу.

211. Фінансові санкції за порушення податкового законодавства застосовуються за:

- а) рік;
- б) 1095 днів;
- в) немає строку давності;
- г) немає правильної відповіді.

212. Ставки акцизного податку встановлюються:

- а) Кабінетом Міністрів України;

- б) Міністерством фінансів України;
- в) Державною податковою службою України;
- г) Верховною Радою України.

213. Визначте перелік підакцизних товарів:

- а) золото, хутро, кава, шоколад;
- б) алкогольні і тютюнові вироби, бензин, пиво, спирт етиловий;
- в) дорогоцінні метали, золоті вироби, яхти;
- г) горілчані вироби, кава, золото.

214. Ставки акцизного податку на тютюнові вироби встановленні:

- а) у твердих ставках (специфічні);
- б) у відсотках до обороту (адвалорні);
- в) у твердих ставках і у відсотках до обороту, але не нижче мінімального акцизного зобов'язання;
- г) всі відповіді правильні.

215. Акцизний податок на алкогольні напої з використанням спирту сплачується до бюджету:

- а) раз на місяць у 10-денний строк з дня подання декларації;
- б) щодавно;
- в) при придбанні марок акцизного збору;
- г) раз на квартал.

216. Продаж марок акцизного збору здійснюється:

- а) Міністерством фінансів України;
- б) Державною податковою службою України;
- в) Державною казначейською службою області;
- г) відповідним підрозділом Державної податкової служби області.

217. Платниками податку на прибуток є:

- а) суб'єкти господарювання – юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність;
- б) фізичні особи – підприємці;
- в) неприбуткові організації, які отримують членські та благодійні внески;
- г) дипломатичні установи.

218. Об'єкт оподаткування податком на прибуток юридичних осіб – це:

- а) прибуток, який визначається як різниця між валовими доходами, валовими видатками та амортизацією;
- б) прибуток, який визначається як різниця між доходами і собівартістю реалізованих товарів та іншими витратами;
- в) позитивна різниця між валовими доходами та валовими витратами;
- г) немає правильної відповіді.

219. Доходи, які не враховуються при визначенні прибутку підприємства:

- а) податок на додану вартість, авансові платежі, інвестиційні кошти;
- б) членські та благодійні внески неприбуткових організацій;
- в) отримані кредити, позики;
- г) доходи органів виконавчої влади від надання платних послуг;
- д) всі відповіді правильні.

220. Визначте дату виникнення податкових зобов'язань по ПДВ:

- а) дата надходження коштів на поточний рахунок підприємства;
- б) дата відвантаження товарів покупцю;
- в) подія, що відбулася першою (оплата товарів або їх відвантаження);
- г) дата переходу покупцеві права власності на товар.

221. Собівартість реалізованих товарів юридичної особи включає в себе:

- а) прямі матеріальні витрати;
- б) прямі витрати на оплату праці;
- в) амортизацію основних засобів та нематеріальних активів;
- г) вартість придбаних послуг;
- д) всі відповіді правильні;
- е) загальновиробничі витрати.

222. Визначте ставки податку на прибуток в 2011 році:

- а) 16% із 1 січня 2011 року;
- б) 25% із 1 січня 2011 року та 23% із 1 квітня 2011 року;

- в) 20% із 1 січня 2011 року;
- г) 23% із 31 квітня 2011 року.

223. При сплаті податку на прибуток використовуються такі податкові періоди:

- а) календарний квартал, півріччя, три квартали, рік;
- б) календарний місяць, квартал;
- в) календарний рік;
- г) немає правильної відповіді.

224. Визначити об'єкти збору за першу реєстрацію транспортного засобу:

- а) велосипед, мопед, причіп, автомобіль, трактор;
- б) мотоцикл, легковий автомобіль, автобус, вантажний автомобіль, трактор, судно, літак, вертоліт;
- в) автобус, вантажний автомобіль, мопед, велосипед, літак;
- г) мікроавтобус, сідельний тягач, мопед, причіп.

225. Ставка збору за першу реєстрацію транспортного засобу залежить від:

- а) виду транспортного засобу;
- б) виду транспортного засобу, об'єму циліндра двигуна, довжини корпусу судна, кількості кілограмів максимальної злітної маси літака;
- в) об'єму циліндра двигуна та потужності двигуна судна;
- г) довжини корпусу судна, ваги злітної маси літака, потужності двигуна.

226. Визначити строки сплати податку на прибуток за I півріччя:

- а) до 20 липня;
- б) до 30 липня;
- в) до 09 серпня;
- г) до 19 серпня.

227. Визначити об'єкт податку на нерухоме майно:

- а) об'єкт житлової нерухомості юридичної або фізичної особи;
- б) об'єкт житлової нерухомості, який перебуває у власності держави;
- в) гуртожитки;
- г) дитячі будинки сімейного типу;

д) об'єкти житлової нерухомості у власності багатодітних сімей.

228. Визначити базу оподаткування житлової нерухомості для житлового будинку фізичної особи:

- а) 100 кв. м;
- б) 200 кв. м;
- в) 250 кв. м – за мінусом 120 кв. м;
- г) 300 кв. м за мінусом 250 кв. м.

229. Визначити базу оподаткування житлової нерухомості юридичних осіб:

- а) 120 кв. м;
- б) 250 кв. м;
- в) 500 кв. м;
- г) житлова площа об'єкта нерухомості;
- д) всі відповіді правильні.

230. Визначити ставку оподаткування з об'єкта нерухомості (житловий будинок до 500 кв. м):

- а) 1% від вартості;
- б) 2,7% від вартості;
- в) 1% від мінімальної зарплати станом на 1 січня податкового року;
- г) 1% від прожиткового мінімуму на 1 січня податкового року.

231. Визначити ставку податку із житлової нерухомості (квартира понад 240 кв.м.):

- а) 1% від вартості;
- б) 1% від мінімальної зарплати;
- в) 2,7% від мінімальної зарплати станом на 1 січня податкового року;
- г) немає правильної відповіді.

232. Вкажіть види діяльності, що підлягають патентуванню:

- а) діяльність у сфері розваг;
- б) обмін валюти в пунктах обміну;
- в) торговельна діяльність у пунктах продажу;
- г) надання побутових послуг;
- д) всі відповіді правильні.

233. Які ставки збору за проведення торговельної діяльності на території обласного центру:

- а) 320 грн на місяць;
- б) 60 грн на місяць;
- в) від 0,04 до 0,2 розміру мінімальної зарплати;
- г) від 0,08 до 0,4 розміру мінімальної зарплати на 1 січня податкового року.

234. Яка ставка збору за здійснення торгівлі валютними цінностями:

- а) 960 грн на місяць;
- б) 960 грн на квартал;
- в) щомісячно, в розмірі 1,2 від мінімальної зарплати станом на 1 січня податкового року;
- г) всі відповіді правильні.

235. Визначити ставки збору за використання грального автомата:

- а) одна мінімальна зарплата, станом на 1 січня податкового року, на квартал;
- б) дві мінімальні зарплати на квартал;
- в) 7,2 тис. грн;
- г) дві мінімальні зарплати один раз на місяць.

236. Визначити платників туристичного збору:

- а) особи, які прибувають на територію адміністративної одиниці для тимчасового проживання;
- б) особи, які прибули у відрядження;
- в) особи, які прибули в санаторії та пансіонати за путівками (курсітками);
- г) особи, які постійно проживають на території, ради яких встановили туристичний збір.

237. Платниками плати за землю є:

- а) власники земельних ділянок (паїв);
- б) землекористувачі;
- в) орендарі земельних ділянок в органів місцевого самоврядування;
- г) всі відповіді правильні.

238. Визначити ставку податку за земельні ділянки сільгосппризначення:

- а) 0,1%; 0,03%;
- б) 0,3%; 1%;
- в) 0,03 або 0,3%;
- г) 1 або 0,1%.

239. Визначити ставку плати за землю в населених пунктах, де проведена грошова оцінка землі:

- а) 1%;
- б) 0,1%;
- в) 3%;
- г) 0,03%;
- д) немає правильної відповіді.

240. Визначити базу оподаткування плати за землю в населених пунктах, в яких не проведена грошова оцінка землі:

- а) площа земельних ділянок у квадратних метрах;
- б) вартість земельних ділянок;
- в) нормативний коефіцієнт;
- г) всі відповіді правильні.

241. Ставки плати за землю в населених пунктах, де проведена оцінка землі, можуть встановлюватись місцевими радами:

- а) не більше трикратного розміру від основної ставки;
- б) у двократному розмірі основної ставки;
- в) за нормативними коефіцієнтами;
- г) немає правильної відповіді.

242. Плата за землю в населених пунктах під житловим фондом справляється в розмірі:

- а) 3% від суми податку, визначеного в установленому порядку;
- б) 5% від суми податку;
- в) 30% від суми податку;
- г) 1% від суми податку;
- д) немає правильної відповіді.

243. Плата за землю сплачується фізичними особами:

- а) до 15 серпня і 15 листопада (50%);
- б) до 1 липня;

в) до 1 вересня;

г) протягом 60 днів з дня вручення платіжного повідомлення-рішення.

244. Фізичні особи, які мають право на пільги на плату за землю:

а) інваліди;

б) батьки, які виховують 2-х і більше дітей віком до 18 років;

в) пенсіонери по втраті годувальника;

г) інваліди I і II групи, пенсіонери за віком, особи, які виховують 3-х і більше дітей;

д) всі відповіді правильні.

245. Юридичні особи, які звільняються від плати за землю:

а) заповідники, релігійні організації;

б) органи влади, які утримуються за рахунок бюджетів;

в) дитячі санаторно-курортні та оздоровчі заклади;

г) громадські організації інвалідів при дотриманні певних умов;

д) всі відповіді правильні.

246. Право на сплату фіксованого сільськогосподарського податку мають сільгоспвиробники, в яких:

а) частка сільськогосподарського товаровиробництва менше 75%;

б) частка сільськогосподарського товаровиробництва дорівнює або більше 75%;

в) частка сільськогосподарського товаровиробництва більше 50 %;

г) немає правильної відповіді.

247. Визначити ставку фіксованого сільськогосподарського податку для ріллі:

а) 0,15% грошової оцінки одного гектара ріллі;

б) 0,03% грошової оцінки ріллі;

в) 0,1% грошової оцінки гектара ріллі;

г) 0,3% грошової оцінки одного гектара землі.

248. Платники фіксованого сільгоспподатку звільнені від сплати:

а) податку на прибуток;

б) земельного податку;

в) збору за спеціальне використання води;

г) збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності;

д) всі відповіді правильні.

249. Фіксований сільгосподаток сплачується у таких розмірах:

- а) I квартал – 10%, II квартал – 10%, III квартал – 50%, IV квартал – 30%.
- б) I квартал – 50%, III квартал – 50%;
- в) I квартал – 10%, II квартал – 50%, III квартал – 10%, IV квартал – 30%;
- г) немає правильної відповіді.

250. Об'єктом збору за спеціальне використання води є:

- а) фактичний обсяг води, який використовують суб'єкти господарювання, гідроенергетика, водний транспорт, рибицтво;
- б) обсяг води, який використовується для задоволення питних та санітарних потреб населення;
- в) вода, яка використовується для пожежних потреб;
- г) морська вода, крім води з лиманів;
- д) вода для лікування та оздоровлення.

251. Розмір ставки збору за спеціальне використання поверхневої води залежить від:

- а) басейну річок;
- б) назви регіону;
- в) басейну річок і конкретного регіону;
- г) всі відповіді правильні.

252. Об'єктами оподаткування збором за спеціальне використання лісових ресурсів є:

- а) деревина, заготовлена в порядку рубок головного користування;
- б) деревина, заготовлена в порядку догляду, оздоровлення лісів;
- в) другорядні лісові матеріали;
- г) побічні лісові користування;
- д) всі відповіді правильні.

253. Перевірка суб'єктів підприємницької діяльності з питань оподаткування здійснюється:

- а) органами Державної податкової служби та митними органами;
- б) органами Служби безпеки України;
- в) податковою міліцією;
- г) органами внутрішніх справ;

- д) органами прокуратури;
- е) всі відповіді правильні.

254. Способи здійснення податкового контролю:

- а) перевірки;
- б) ведення обліку платників;
- в) інформаційно-аналітичне забезпечення органів податкової служби;
- г) всі відповіді правильні.

255. Види перевірок згідно з Податковим кодексом:

- а) камеральні;
- б) документальні;
- в) документальні, планові або позапланові;
- г) документальні, виїзні або невиїзні;
- д) фактичні перевірки;
- е) всі відповіді правильні.

256. Строки проведення виїзних перевірок:

- а) не більше 30 днів для великих, 10 днів для суб'єктів малого підприємництва, 20 – для інших;
- б) не більше 20 днів для великих, 10 – для малих, 15 – для інших;
- в) не більше 30 днів для всіх суб'єктів господарювання;
- г) нема правильної відповіді.

257. Адміністративний арешт майна накладається у разі:

- а) платник відмовляється від проведення документальної перевірки;
- б) фізична особа-боржник виїжджає за кордон;
- в) відсутні дозвільні документи (ліцензії, боргові патенти);
- г) відсутня реєстрація особи як платника податків;
- д) всі відповіді правильні.

258. Строки давності щодо сплати або повернення зайво сплачених податків:

- а) 1095 днів;
- б) 365 днів;
- в) квартал;
- г) немає строку давності.

259. Види відповідальності за порушення податкового законодавства:

- а) фінансова;
- б) адміністративна;
- в) кримінальна;
- г) всі відповіді правильні.

260. Фінансова відповідальність – це:

- а) штраф і пеня;
- б) штрафи і позбавлення права займатися певними видами діяльності;
- в) пеня, штрафи і позбавлення волі (умовно) до трьох років;
- г) всі відповіді правильні.

261. Платниками екологічного податку, які здійснюють викиди забруднюючих речовин в атмосферу пересувними джерелами забруднення, є:

- а) суб'єкти господарювання;
- б) бюджетні установи;
- в) громадські організації;
- г) громадяни України;
- д) нерезиденти;
- е) всі відповіді правильні.

Рекомендована література

1. Конституція України від 28 червня 1996 р.
2. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року.
3. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення.
5. Кримінальний кодекс України.
6. Закон України “Про державну податкову службу України“ від 4 грудня 1990 р. № 509-ХІІ у редакції Закону України від 24 грудня 1993р. № 3813-ХІІ (із змінами та доповненнями).
7. Закон України “Про Кабінет Міністрів України“ від 7 жовтня 2010 року.
8. Закон України “Про Регламент Верховної Ради України“ від 10 лютого 2010 р.
9. Закон України “Про державну контрольно-ревізійну службу України“ від 26 січня 1993р. № 2939-ХІІ (із змінами та доповненнями).
10. Закон України “Про Рахункову палату“ від 11 липня 1996 року.
11. Закон України “Про Державний бюджет на 2011 р.“
12. Закон України “Про банки і банківську діяльність“ від 7 грудня 2000 р.
13. Закон України “Про Національний банк України“ від 20 травня 1999 р.
14. Закон України “Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих норм Податкового кодексу України” від 07.07.2011 р. № 3609 – VI.
15. Закон України “Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності” від 20.10.2011 р.
16. Декрет Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання і валютного контролю“ від 19 лютого 1993 р. № 15-93 // Відомості Верховної Ради України – 1993. – № 17 – ст. 184.
17. Указ Президента України “Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади” від 28.12.2010 р. № 1245/2010.
18. Постанова НБУ від 15.12.04 № 637 “Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті“.
19. Акцизний збір : законодав. та нормат. акти, комент., роз'яснення фахівців, оглядовий лист / В. О. Кайзерман [та ін.]; заг. ред. С. В. Буряк; Державна податкова служба України. – Офіц. матеріали. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 351 с.
20. Алексеенко О. В. Фінансовий контроль у Збройних Силах України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Олександр Володимирович Алексеенко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2010. – 20 с.

21. Андрієвський К. В. Спеціальні податкові режими : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Костянтин Віталійович Андрієвський; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2009. – 20 с.
22. Бабін І. І. Бюджетне право України : навч. посіб. / Ігор Бабін; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2010. – 296 с.
23. Бандурка О. М. Бюджетне право України : підруч. для вищих навч. закл. МВС України / О. М. Бандурка, О. П. Гетьманець; Національний ун-т внутрішніх справ. – Х. : Видавництво Національного університету внутрішніх справ, 2003. – 152 с.
24. Берlach А. І. Банківське право України : навч. посібник для дистанц. навч. [для вищих навч. закл.] / А. І. Берlach, Ю. О. Тараненко; Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини “Україна”. Інститут дистанційного навчання. – К. : Університет “Україна”, 2007. – 303 с.
25. Бобро А. Ю. Бюджетний процес в Україні в 1998-2000 роках: спроба реформ / А. Ю. Бобро, Є. Д. Жовтяк. – К. : Видавничий центр “Просвіта”, 2001. – 319 с.
26. Боднарук Ю. В. Податкові провадження в Україні: теоретико-правові засади : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Юрій Володимирович Боднарук; Одеська національна юридична академія. – О., 2008. – 248 с.
27. Бондарук Т. Г. Державний борг України: механізм управління та обслуговування : дис... канд. екон. наук: 08.04.01 / Таїсія Григорівна Бондарук; Науково-дослідний фінансовий ін-т. – К., 2001. – 215 с.
28. Бойцова М. Єдиний податок: від А до Я / М. Бойцова, В. Кузнецов. – 2-ге вид., переробл. і доп. – Х. : Фактор, 2007. – 368 с.
29. Бюджетні повноваження Парламенту: Українські реалії на тлі світового досвіду : посібник / Л. Шрьодер [та ін.]. – К. : Заповіт, 1997. – 142 с.
30. Бюджетний кодекс України : наук.-практ. комент. : станом на 1 берез. 2011 р. / [Л. К. Воронова та ін.]; за ред. д-ра юрид. наук, проф. Л. К. Воронової, д-ра юрид. наук, проф. М. П. Кучерявенка; Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування НАПрН України. – Х. : Право, 2011. – 606 с.
31. Бюджетна система України та Євросоюзу : монографія / С. О. Булгакова [та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук., проф., акад. НАПН України А. А. Мазаракі; Київ. нац. торг.- екон. ун-т. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 396 с.
32. Бюджетні організації: збірник систематизованого законодавства / уклад. Я. Клищенко. – Х. : Фактор, 2009. – 707 с.
33. Бюджетная система России : учебник для студ. вузов, обуч. по экон. спец. / Г. Б. Поляк [и др.]; ред. Г. Б. Поляк. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 1999. – 550 с.

34. Бюджетне фінансування соціальних стандартів та послуг / Н. М. Деева [та ін.]; ред. Н. М. Деева; Дніпропетровський національний ун-т. – Дніпропетровськ : Видавництво ДНУ; Дніпропетровськ : РВВ ДНУ, 2007. – 100 с.
35. Гетманець О. П. Бюджетний контроль: організаційно-правові засади : [монографія] / О. П. Гетманець. – Х. : Екограф, 2008. – 307 с.
36. Горохов Володимир. Сплата екологічного податку в умовах дії Податкового кодексу України з урахуванням внесених змін / Володимир Горохов // Вісник податкової служби України. – 2011. – № 33.
37. Горун О. В. Бюджетні права України : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Горун Ольга Віталіївна; Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 1998. – 22 с.
38. Готівкові розрахунки: проводимо без помилок : практичне керівництво / Є. Авер'янова [та ін.]. – Д. : “Баланс-Клуб”, 2009. – 174 с.
39. Гревцова Р. Ю. Кримінальна відповідальність за податкові злочини в Україні : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Радмила Юріївна Гревцова; НАН України, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 2003. – 18 с.
40. Грицюк І. В. Фінансовий контроль формування та використання коштів місцевих бюджетів : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Ілля Васильович Грицюк; Львів. держ. фін. акад. – Львов, 2010. – 20 с.
41. Данілов О. Д. Акцизний збір : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / О. Д. Данілов, С. В. Левченко; Державна податкова адміністрація України, Академія держ. податкової служби України. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2001. – 370 с.
42. Дмитренко Г. В. Фінансовий контроль в Україні: проблеми і шляхи розвитку : монографія / Геннадій Дмитренко. – К. : [К.І.С.], 2010. – 373 с.
43. Дмитренко М. Г. Банківське кредитування: галузевий аспект : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. Г. Дмитренко, М. М. Свічинський, М. В. Рисін; Нац. банк України, Ун-т банк. справи. – К. : УБС НБУ, 2009. – 178 с.
44. Дроздовська О. С. Бюджетний устрій держави та особливості його формування в Україні : автореф. дис... канд. екон. наук : 08.04.01 / Дроздовська Ольга Степанівна; Науково-дослідний фінансовий ін-т при Міністерстві фінансів України. – К., 2005. – 19 с.
45. Жовніренко О. В. Фінансовий контроль діяльності сільськогосподарських підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / Жовніренко Олена Вікторівна; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – К., 2011. – 20 с.
46. Єпіфанов А. О. Бюджет України : монографія : у 2 кн. / А. О. Єпіфанов, І. І. Д'яконова, І. В. Сало. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. – Кн. 1 : Бюджет – головна ланка фінансів держави. – 2010. – 201 с.

47. Єфименко Т. І. Податок на прибуток: концепція визначення об'єкта оподаткування / Т. І. Єфименко [та ін.]; Науково-дослідний фінансовий ін-т при Міністерстві фінансів України. – К. : НДФІ, 2004. – 190 с.

48. Жибер Т. В. Бюджетний процес та його оптимізація в Україні : автореф. дис... канд. екон. наук : 08.04.01 / Тетяна Василівна Жибер; Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана. – К., 2006. – 19 с.

49. Завальна Ж. В. Валютне право України : навч. посіб. для студ. ВНЗ / Ж. В. Завальна, М. В. Старинський. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Суми : Університетська книга, 2006. – 383 с.

50. Заверуха І. Б. Державний борг України: проблеми правового регулювання / І. Б. Заверуха; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2006. – 309 с.

51. Загорський В. С. Бюджетна система та оподаткування в Україні: проблеми розвитку : монографія / В. С. Загорський; Національна академія держ. управління при Президентові України, Львівський регіональний ін-т держ. управління. – Х. : ІНЖЕК, 2008. – 285 с.

52. Закревський А., Кравченко Л. До питання про правову природу Закону про Державний бюджет / А. Закревський, Л. Кравченко // Право України. – 2008. – № 3. – С. 44-46.

53. Золотухін Олександр. Особливості обліку для підприємця, який перебуває на загальній системі оподаткування: доходи, витрати / Олександр Золотухін // Вісник податкової служби України. – 2011. – № 34.

54. Каменський Д. В. Кримінальна відповідальність за податкові злочини за федеральним законодавством США : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Каменський Дмитро Васильович; Акад. адвокатури України. – К., 2010. – 20 с.

55. Ковальчук А. Т. Фінансове право України в ринкових умовах: проблеми формування, розвитку, застосування : автореф. дис... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Андрій Трохимович Ковальчук; Інститут законодавства Верховної Ради України. – К., 2009. – 39 с.

56. Козюк В. В. Державний борг в умовах ринкової трансформації економіки України / В. В. Козюк; Тернопільський держ. технічний ун-т ім. Івана Пулюя. – Т. : Карт-бланш, 2002. – 238 с.

57. Костицький В. В. Податкове право (Податкова система України) : навч. посіб. / В. В. Костицький, А. М. Новицький. – К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту “НАУ-друк“, 2009. – 400 с.

58. Комарова І. В. Податкові системи України і зарубіжних країн : навч.-метод. посібник / І. В. Комарова; Бердянський ун-т менеджменту і бізнесу. – Донецьк : Юго-Восток, 2007. – 304 с.

59. Косміна Людмила, Бабенко Світлана. Порядок заповнення податкової накладної / Людмила Косміна, Світлана Бабенко // Вісник податкової служби України. – 2011. – № 34.

60. Костюченко О. А. Банківське право: Банківська система. Національний банк. Комерційні банки. Розрахунки і кредитування. Ринок цінних паперів. Національне валютне законодавство. Банківські системи зарубіжних країн. Інститут банківської таємниці : підручник / О. А. Костюченко; Академія адвокатури України. – 3-тє вид. – К. : А.С.К., 2003. – 928 с.

61. Коцовська Р. Р. Банківські операції : навч. посіб. / Р. Р. Коцовська, О. П. Павлишин, Л. М. Хміль; Нац. банк України, Ун-т банк. справи. – К. : УБС НБУ : Знання, 2010. – 390 с.

62. Кравченко Л. М. Валютне регулювання і валютний контроль в Україні : навчальний посібник / Л. М. Кравченко, О. О. Шапошников; Київський національний торговельно-економічний ун-т. – К. : [б.в.], 2001. – 100 с.

63. Крисоватий А. І. Податкові системи зарубіжних країн : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / А. І. Крисоватий. – Т. : Економічна думка, 2001. – 258 с.

64. Кузьменко О. Теоретико-правові засади поняття особливостей та способів правового регулювання міжбюджетних відносин як форми соціального регулювання / О. Кузьменко // Право України. – 2008. – № 9. – С. 63-68.

65. Кучерявенко М. П. Податкове право України. Академічний курс : підручник / М. П. Кучерявенко. – К. : “Правова єдність”, Всеукраїнська асоціація видавців, 2008. – 699 с.

66. Кушнарьова Т. Є. Податкові органи в системі суб'єктів податкових правовідносин : дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Кушнарьова Тетяна Євгенівна; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2000. – 192 с.

67. Литвиненко Я. В. Податкові системи зарубіжних країн : навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Я. В. Литвиненко, І. Д. Якушик; Міжрегіональна академія управління персоналом. – К. : МАУП, 2004. – 208 с.

68. Місцеві податки і збори. Податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів : законодавчі та нормат. акти, комент., роз'яснення фахівців, оглядові листи : офіц. матеріали ДПС України / Кайзерман В. О. [та ін.]; за заг. ред. С. В. Буряка, Голови ДПА України; Держ. податкова служба України. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 311 с.

69. Монаснко А. О. Бюджетне право України : навч. посіб. / А. О. Монаснко; Класичний приватний ун-т. – Запоріжжя : КПУ, 2009. – 400 с.

70. Науменко М. А. Універсальні акцизи на сучасному етапі економічного розвитку : дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01 / Науменко Максим Анатолійович; Національна академія держ. податкової служби України. – Ірпінь, 2006. – 220 с.

71. Нечай Наталія. Податкова реформа незалежної України / Наталія Нечай // Вісник податкової служби України. – 2011. – № 37.

72. Новіков С. Податковий кодекс: податок на прибуток / С. Новіков. – Х. : Фактор, 2011. – 190 с.

73. Новіков С. Мале підприємництво / С. Новіков. – Х. : Фактор, 2011. – 191 с.

74. Онищук Я. В. Державний борг України в умовах ринкової трансформації економіки : автореф. дис... канд. екон. наук : 08.04.01 / Онищук Ярослава Володимирівна; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2002. – 19 с.

75. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України : навч. посіб. / Ю. В. Пасічник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 670 с.

76. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України та зарубіжних країн : навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Ю. В. Пасічник. – К. : Знання-Прес, 2002. – 495 с.

77. Паянок Т. М. Ефективність податку на додану вартість та напрями його реформування в Україні : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.08 / Паянок Тетяна Миколаївна; Державна податкова адміністрація України, Національний ун-т держ. податкової служби України. – Ірпінь, 2009. – 19 с.

78. Пилипів В. В. Бюджетне фінансування соціально-економічного розвитку регіонів України / В. В. Пилипів; ред. Б. М. Данилишин; НАН України, Рада по вивченню продуктивних сил України. – К. : [б.в.], 2007. – 228 с.

79. Педь І. В. Непрямі податки в податковій системі України : навч. посібник / І. В. Педь; ред. Ю. М. Лисенков. – К. : Знання, 2008. – 348 с.

80. Перебийніс М. Г. Валютний контроль в системі економічних відносин : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.01 / Перебийніс Марина Геннадіївна; Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2010. – 20 с.

81. Перощук З. Економічно невинуваті надходження місцевих податків та зборів – основна організаційно-правова причина незабезпеченості місцевих бюджетів власними доходами / Перощук З // Право України. – 2008. – № 6. – С. 83-85.

82. Пироженко Оксана. Плата за землю / О. Пироженко. – Х. : Фактор, 2003. – 116 с.

83. Податок на додану вартість : [збірник нормат. док.] / [Любченко О. М. та ін.]; за ред. В. Ю. Захарченка, Голови ДПС України; Держ. податкова служба України. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 335 с.

84. Податок на додану вартість в Україні : посібник для студ. вищих навч. закл. / заг. ред. Ф. О. Ярошенко; Національна академія держ. податкової служби. – Ірпінь : [б.в.], 2004. – 396 с.

85. Податок на додану вартість : законодавчі та нормат. акти, коментарі, роз'яснення фахівців, оглядові листи : офіц. матеріали ДПС України / Кай-

зерман В. О. [та ін.]; за заг. ред. С. В. Буряка, Голови ДПА України; Держ. податкова служба України. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 317 с.

86. Податкове право України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [М. П. Кучерявенко та ін.]; за ред. проф. М. П. Кучерявенка; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2010. – 255 с.

87. Податок на прибуток : відповіді на запитання, консультації, роз'яснення спеціалістів міністерств та відомств, нормативна база / О. Бірюков [та ін.]; гол. ред. А. Бабак. – Д. : Баланс-Клуб, 2006. – 176 с.

88. Податок на прибуток : консультації. Роз'яснення спеціалістів міністерств та відомств. Нормативна база: Практ. керівництво / С. Авер'янова [та ін.]; гол. ред. А. Бабак. – Д. : Баланс-Клуб, 2005. – 224 с.

89. Податок на прибуток: нормативні документи з роз'ясненнями та коментарями : метод. посіб. / В. Близнюк [та ін.]; голов. ред. І. Єгорова. – Д. : Баланс-Клуб, 2009. – 192 с.

90. Податок на прибуток підприємств : законодав. та нормат. акти, комент., роз'яснення фахівців, оглядовий лист / В. О. Кайзерман [та ін.]; заг. ред. С. В. Буряк; Державна податкова служба України. – Офіц. матеріали. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 307 с.

91. Податок з доходів фізичних осіб: нове законодавство : зб. нормативно-правових актів / уклад. В. Кузнецов. – Х. : Видавничий дім “Фактор”, 2004. – 270 с.

92. Податковий кодекс: Податок на доходи фізичних осіб. – Х. : Фактор 2011. – 272 с.

93. Пришва Н. Ю. Податкове право : навч. посіб. / Н. Ю. Пришва. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 365 с.

94. Прокопенко Є. Л. Банківське право ЄС : навч. посібник / Є. Л. Прокопенко, Б. М. Криволапов; Програма Tacis Європейського Союзу в Україні, Проект “Правничі студії в Україні: Київ та окремі регіони”. – К. : ІМВ КНУ ім. Тараса Шевченка, 2004. – 138 с.

95. Радишевська О. Р. Податкові системи України та Польщі: порівняльно-правовий аналіз : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Радишевська Олеся Ростиславівна; Нац. ун-т держ. податк. служби України. – Ірпінь, 2010. – 18 с.

96. Разумцев В. В. Фінансовий контроль цільового використання бюджетних коштів підприємствами вугільної галузі : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Володимир Володимирович Разумцев; Донецький національний ун-т. – Донецьк, 2009. – 20 с.

97. Регурецька О. В. Банківське право : навч. посіб. / О. В. Регурецька; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К. : [Київ. нац. торг.-екон. ун-т], 2010. – 268 с.

98. Рибіна Л. О. Безготівкові розрахунки / Л. О. Рибіна. – Суми : Довкілля, 2002. – 236 с.

99. Розвиток банківської системи України : монографія / [У. Я. Грудзевич та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко, д-ра екон. наук, проф. Р. А. Слав'юка; Нац. банк України, Ун-т банк. справи. – К. : УБС НБУ, 2010. – 464 с.

100. Рогаль-Левицька М. Зміст та підстави адміністративної відповідальності за порушення законодавства з фінансових питань / М. Рогаль-Левицька // Право України. – 2008. – № 5. – С. 52-55.

101. Роздайбіда А. В. Податкове правопорушення як підстава адміністративної відповідальності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Андрій Володимирович Роздайбіда; Академія держ. податкової служби України. – Ірпінь, 2003. – 17 с.

102. Розмош Владислав. Неправомірне формування податкового кредиту з податку на додану вартість при отриманні транспортних послуг / Владислав Розмош // Вісник податкової служби України. – 2011. – № 33.

103. Розмош Владислав. Оподаткування ПДВ операцій із цінними паперами / Владислав Розмош // Вісник податкової служби України. – 2011. – № 33.

104. Рожко О. Д. Державний кредит у забезпеченні інвестиційно-інноваційного розвитку України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01 / Олександр Дмитрович Рожко; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2006. – 20 с.

105. Савченко О. Єдиний податок / О. Савченко [та ін.]. – 11-те вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2004. – 204 с.

106. Семчик О. Держава як деліктоздатний суб'єкт фінансового права / О. Семчик // Право України. – 2008. – № 12. – С. 81-88.

107. Соколицька К. М. Банківське право : навч. посіб. / К. М. Соколицька, Н. П. Кепіна; Одеський національний морський ун-т. – Одеса : Юридична література, 2005. – 344 с.

108. Старинський М. В. Порівняльне банківське право / М. В. Старинський; Національний банк України, Українська академія банківської справи. Юридичний факультет. – Суми : ВВП "Мрія-1" ЛТД, 2004. – 168 с.

109. Степаненко А. І. Управління банківською системою України у стратегії економічного зростання : монографія / А. І. Степаненко; Нац. банк України, Ун-т банк. справи. – К. : УБС НБУ, 2010. – 319 с.

110. Слухай С. Міжбюджетні трансферти у постсоціалістичних країнах: від теорії до реалій / С. Слухай. – К. : АртЕк, 2002. – 279 с.

111. Скуляк М. В. Бюджетний процес на місцевому рівні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Марина Валентинівна Скуляк; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2010. – 20 с.

112. Спрощена система оподаткування (єдиний податок) : практ. керівництво / Є. Авер'янова [та ін.]. – Д. : "Баланс-Клуб", 2008. – 176 с.

113. Тарасенко Володимир, Мороз Ярослава. Погашення податкового боргу та адміністративний арешт майна / Володимир Тарасенко, Ярослава Мороз // Вісник податкової служби України. – 2011. – № 33.

114. Теремцова Н. В. Бюджетний процес за законодавством України : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Ніна Володимирівна Теремцова; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2009. – 19 с.

115. Тихонов С. Податок на нерухомість : [усе про новий податок] / С. Тихонов. – Х. : Фактор, 2011. – 57 с.

116. Толстопятенко Г. П. Податкове право ЄС : навч. посібник / Г. П. Толстопятенко; Програма Tacis Європейського Союзу в Україні, Проект “Правничі студії в Україні: Київ та окремі регіони“. – К. : ІМВ КНУ ім. Тараса Шевченка, 2004. – 196 с.

117. Хомутенко Алла Віталіївна. Фінансовий контроль небанківських неприбуткових фінансових установ України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Хомутенко Алла Віталіївна; Одес. держ. екон. ун-т. – Одеса, 2010. – 20 с.

118. Фінансове право (у запитаннях та відповідях) : навч. посіб. / Касьяненко Л. М. [та ін.]; Держ. податкова адмін. України, Нац. ун-т держ. податкової служби України. – Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2009. – 298 с.

119. Фінансове право : конспект лекцій / Сергієнко В. В., Попова С. М.; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 343 с.

120. Фінансове право : підручник для студ. вищих навч. закл. / уклад. О. М. Бандурка [та ін.]; відп. ред. О. П. Гетманець. – Х. : Еспада, 2008. – 416 с.

121. Фінансове право : навч. посіб. для студ. ВНЗ / А. Г. Зюнькін; Міжрегіональна академія управління персоналом. – 4-те вид., доп. – К. : Персонал, 2008. – 561 с.

122. Фінансове право України : навч. посібник / В. К. Шкарупа [та ін.]; заг. ред. В. К. Шкарупа, Т. О. Коломоєць; Державний вищий навчальний заклад “Запорізький національний ун-т“ МОН України. – К. : Істина, 2007. – 254 с.

123. Фінансове право України : підручник / Г. В. Бех [та ін.]; ред. М. П. Кучерявенко. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 319 с.

124. Фінансове право України: Підручник / Г. В. Бех, О. О. Дмитрик, І. С. Криницький; За ред. М. П. Кучерявенка. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 320 с.

125. Фінансовий контроль : навч. посібник для дистанц. навч.: для студ. вищих навч. закл. / А. М. Стівчатий; Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини “Україна“. – К. : Університет “Україна“, 2007. – 420 с.

126. Фінансовий контроль бюджетних ресурсів : монографія / Є. В. Мних [та ін.]; заг. ред. Є. В. Мних; Київський національний торгово-економічний ун-т. – К. : Київський національний торгово-економічний університет, 2008. – 186 с.

127. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / М. Т. Білуха, Т. В. Микитенко. – К. : Українська академія оригінальних ідей, 2005. – 888 с.

128. Фінансовий контроль: теорія та методологія : монографія / Л. В. Дікань [та ін.]; Харківський національний економічний ун-т. – Х. : ХНЕУ, 2009. – 92 с.

129. Фінансовий контроль цільового використання бюджетних коштів : монографія / Л. А. Костирко [та ін.]; Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. – Луганськ : [Вид-во СНУ ім. В. Даля], 2009. – 292 с.

130. Фещенко Л. В. Бюджетна система України : навч. посібник / Л. В. Фещенко [та ін.]; Харківський національний економічний ун-т. – Х. : ІНЖЕК, 2007. – 292 с.

131. Філіпенко Т. В. Валютний контроль в Україні (організаційно-правовий аспект) : монографія / Т. В. Філіпенко; Донецький юридичний ін-т Луганського держ. ун-ту внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка. – Донецьк : Донецький юридичний ін-т ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2009. – 188 с.

132. Чала Н. Д. Бюджетна система : навч. посіб. / Н. Д. Чала, Л. В. Лазоренко. – К. : Знання, 2010. – 223 с.

133. Чернадчук В. Д. Бюджетні правовідносини в Україні: поняття, класифікація та особливості структури : монографія / В. Д. Чернадчук. – Суми : Університетська книга, 2011. – 171 с.

134. Чернобай Олег. Юридична практика: справляння судового збору / Олег Чернобай // Вісник податкової служби. – 2011. – № 36.

135. Чугунов І. Я. Бюджетна система як інструмент регулювання економічного розвитку : автореф. дис... д-ра екон. наук : 08.04.01 / Чугунов Ігор Якович; НАН України, Інститут економічного прогнозування. – К., 2003. – 37 с.

136. Чуніхіна Л. Щодо походження поняття “первинний фінансовий моніторинг” / Л. Чуніхіна // Право України. – 2008. – № 5. – С. 48-51.

137. Шевелева Н. А. Бюджетная система России : опыт и перспективы правового регулирования в период социально-экономических реформ / Н. А. Шевелева. – СПб. : Издательский дом Санкт-Петербургского государственного университета, 2004. – 279 с.

138. Шевченко І. Податок з доходів фізичних осіб : метод. посіб. / І. Шевченко [та ін.]. – Д. : Баланс-Клуб, 2004. – 144 с.

139. Ямненко Т. М. Фінансове право: галузь права, навчальна дисципліна і наука : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Т. М. Ямненко; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2004. – 19 с.

ЗМІСТ

Вступ	3
I. Загальна частина	5
Тема 1. Фінансова діяльність держави	5
Тема 2. Поняття, предмет, метод та система фінансового права	9
Тема 3. Фінансово-правові норми та фінансові правовідносини	13
Тема 4. Правове регулювання фінансового контролю	16
II. Особлива частина	21
Тема 1. Бюджетне право та бюджетні правовідносини	21
Тема 2. Бюджетна система України	24
Тема 3. Правові основи міжбюджетних відносин	29
Тема 4. Бюджетний процес в Україні	38
Тема 5. Поняття, предмет та метод податкового права	52
Тема 6. Податкова система України	55
Тема 7. Правове регулювання непрямих податків. Податок на додану вартість	60
Тема 8. Акцизний податок	65
Тема 9. Податок на прибуток	70
Тема 10. Податок на доходи фізичних осіб	76
Тема 11. Особливості оподаткування доходів від підприємницької діяльності	83
Тема 12. Плата за землю	88
Тема 13. Місцеві податки і збори	92
Тема 14. Збір за патентування деяких видів підприємницької діяльності	95
Тема 15. Збір за першу реєстрацію транспортного засобу	98
Тема 16. Відповідальність за порушення податкового законодавства	100
Тема 17. Погашення зобов'язань платників податків перед бюджетом	105
Тема 18. Правові основи державного кредиту	107
Тема 19. Поняття та принципи бюджетного фінансування	110
Тема 20. Правові основи кошторисно-бюджетного фінансування	114
Тема 21. Правові основи банківської діяльності	118
Тема 22. Правове регулювання грошового обігу і розрахунків	121
Тема 23. Правове регулювання валютного законодавства і валютного контролю	123
III. Практикум	131
Плани семінарських занять	131
Практичні завдання	145
Методичні рекомендації з написання реферату	151
Орієнтовна тематика рефератів	153
Орієнтовані тести для підсумкового контролю	155
Рекомендована література	205

Волощук, Марта, Менджул, Марія.

В 68 Фінансове право [Текст] : навч. посіб. / М.І. Волощук, М.В. Менджул. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2011. – 216 с.

ISBN 978-617-531-043-4

Навчальний посібник з дисципліни “Фінансове право” розроблений згідно з вимогами Болонського процесу та відповідає навчальній програмі із зазначеної дисципліни у вищих навчальних закладах. У посібнику висвітлені теми із Загальної та Особливої частини фінансового права, міститься практикум із питаннями для роботи на практичних заняттях, задачами, тестами для самоконтролю знань студентів, а також перелік рекомендованої літератури. Посібник розрахований на викладачів і студентів юридичних та економічних факультетів, працівників податкових органів, практикуючих юристів та економістів.

УДК 347.73 (075.8)

ББК X 302я72

Методичне видання

ФІНАНСОВЕ ПРАВО

Навчальний посібник

В авторській редакції

Коректор *Г.І. Тамаровська*

Художнє оформлення *О.Є. Гаркуша*

Комп'ютерна верстка *О.Ю. Гаркуша*

Підписано до друку 14.11.2011

Формат 60x84/16.

Папір офс. Гарнітура Times New Roman. Друк офс.

Умов. друк. арк. 12,55. Тираж 300 прим. Зам. № 34-11.

Видавництво Олександри Гаркуші

Свідоцтво серія Зт № 23 від 06.09.2005 р.

м. Ужгород, вул. Погорелова, 4

тел. (0312) 66-49-38

Віддруковано у ТОВ “ІВА”

88000 м. Ужгород, вул. Перемоги, 82а